

**İLKÖĞRETİM TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA KONUŞMA EĞİTİMİ
UYGULAMALARI**

MEHMET MUSTAFA MARANGOZ

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Musa ÇİFCİ

UŞAK

Haziran, 2014

**İLKÖĞRETİM TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA KONUŞMA EĞİTİMİ
UYGULAMALARI**

Mehmet Mustafa MARANGOZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Musa ÇİFCİ

UŞAK

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran, 2014

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

İLKÖĞRETİM TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA KONUŞMA EĞİTİMİ UYGULAMALARI

Mehmet Mustafa MARANGOZ

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2014

Danışman: Prof. Dr. Musa ÇİFCİ

Ülkemizde insanlar arasında sözlü iletişimde zaman zaman anlaşmazlıklar ortaya çıkabilmektedir. Bu sebeple ilköğretimde okutulan Türkçe derslerinde konuşma eğitimine de yer verilmiştir ve bu yolla doğru ve güzel konuşma davranışı kazandırılmaya çalışılmaktadır. Ancak kullanılan konuşma tür, yöntem ve tekniklerinin yetersizliği ve uygulamadaki eksiklikler bu sorunun giderilmesine katkı yapamamaktadır.

Öğrencilerin rastgele konuşmalarını engellemek, doğru zamanda doğru konuşma tür, yöntem, tekniklerini kullanabilmeleri için onları bu konuda bilgilendirmek gerekmektedir. Bu konuda en uygun ortam Türkçe dersleri, en uygun araçlardan biri ise ders kitaplarıdır. Türkçe derslerinin işlenişinde ve Türkçe ders kitaplarında ne kadar çok konuşma türüne yer verilirse, o kadar derslerdeki etkinliklerin günlük hayata uyarlama şansı elde edilir.

Bu çalışmada konuşma uygulamaları, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanıp okullara dağıtılan ilköğretim altı, yedi ve sekizinci sınıf ders ve öğretmen kılavuz kitaplarındaki metinler ve çalışma kitaplarından da yararlanılarak nitel araştırma yöntemine uygun olarak incelenmiş ve konuşma türlerinin metinlere göre dağılımı tablolar halinde gösterilmiştir. Ayrıca bu kitaplar da kendi aralarında ayrı ayrı karşılaştırılıp kullanılan konuşma türleri genel bir tabloda gösterilmiş, doküman incelemesi yöntemiyle elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Ders kitaplarının işleniş sırasında bulunan konuşma türleri kısmen yeterli bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Türkçe Ders Kitapları, Konuşma, Konuşma Türleri

ABSTRACT**SPEAKING EDUCATION APPLICATIONS IN PRIMARY SCHOOL
TURKISH LANGUAGE COURSE BOOKS****Mehmet Mustafa MARANGOZ****Turkish Education Department****Uşak University the Institute of Social Sciences, June, 2014****Advisor: Prof.Dr. Musa ÇİFCİ**

In our country, there may occasionally be disagreements among people in verbal communication. For this reason, there is speaking education in Turkish Lessons in primary schools and it is aimed to be acquired the behavior of speaking well. Nevertheless, the insufficiencies of speaking type, method, and technique in use and inadequacies in practice do not support to solve this issue.

In order to prevent students' speaking randomly, and to choose the correct speaking type, method and technique in correct time, it is necessary that students must be educated. For this issue, the most suitable atmosphere is Turkish lessons and the most suitable material is course books. The more speaking types take place in Turkish lessons and Turkish course book, the more chance is granted to adapt the activities in Turkish lessons into the daily life.

In this study, the texts in sixth, seventh, and ninth grades' students' and teachers' books, which are prepared and issued by Ministry of Education, have been examined according to qualitative research methods and the distribution of speaking types according to the texts has been shown in charts. Furthermore, these books have been compared separately among each other and speaking types being used have been shown in a general chart and the findings which have been acquired by the method of document examination have been interpreted. The speaking types found in the process of studying course books have been found partly sufficient.

Keywords: Turkish Course Book, Speaking, Speaking Types

**UŞAK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Türkçe Eğitimi Ana Bilim/Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Programı 104009010 No'lu öğrencisi Mehmet Mustafa MARANGOZ'un "İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Konuşma Eğitimi Uygulamaları" adlı tezi 23 /06 /2014 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İmza

Üye (Tez Danışmanı)

: Prof. Dr. Musa ÇİFCİ

.....

Üye

: Yrd. Doç. Dr. Zekerya BATUR

.....

Üye

: Yrd. Doç. Dr. Murat BAŞAR

.....

**Prof. Dr. Cemil
ERTUĞRUL
Enstitü Müdürü**

ÖNSÖZ

Konuşma, insanların duygu ve düşüncelerini birbirlerine aktarmalarına yardımcı olan, iletişimin vazgeçilmez unsuru olan yalnızca insana özgü bir etkinliktir. Her insan kendisini ifade edebilmek adına dilin kendisine kattığı zenginliği kullanır, bu zenginliği elde ettiği yerler ise genellikle okul ve çevredir. Devlet de bu hususu dikkate alarak eğitim-öğretim programlarını düzenler; gerekli çalışmaları yapar. Bu süreçte, gerek iletişimin daha güçlü hale getirilmesi ve insanların birbirlerini daha iyi ifade edebilmeleri adına gerekse duygu ve düşüncelerin anlaşılır bir şekilde aktarılması adına konuşma eğitimi vazgeçilmez bir alandır.

Bu çalışma, ortaokulda Türkçe ders kitaplarında konuşma tür yöntem teknik ve uygulamalarının ne sıklıkta yer aldığı tespit edilmesi amacıyla yapılmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında çok büyük emeği geçen danışman hocam Prof. Dr. Musa ÇİFCİ'ye çok teşekkür ediyorum, rehberliği ve yardımlarından dolayı kendisine minnettar olduğumu ifade etmek istiyorum.

Yüksek lisansın her aşamasında bizleri yüreklendiren ve destekleyen çok kıymetli hocam Yard. Doç. Dr. Zekerya BATUR ve Yard. Doç. Dr. Selcen Köse ÇİFCİ hocalarıma saygılarımı ifade etmeyi bir borç biliyorum, kendilerine çok teşekkür ediyorum.

Uzakta da olsa yardımlarını eksik etmeyen değerli meslektaşım Musa KAYA'ya, çalışmalarım sırasında beni cesaretlendiren iş arkadaşım Tolga CANAY' a çok teşekkür ediyorum.

İhtiyaç duyduğum kaynakları temin etmemde bana yardımcı olan İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi görevlilerine ve son olarak çalışmamı hazırlarken desteklerini her zaman yanımda hissettiğim aileme, manevi desteklerini esirgemeyen iş arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum.

Mehmet Mustafa MARANGOZ

KISALTMALAR

Akt.	:Aktaran
Bkz.	:Bakınız
Çev.	:Çeviren
Ed.	:Editör
Ens.	:Enstitü
Hzl.	:Hazırlayan
MEB	:Millî Eğitim Bakanlığı
No.	: Numara
s.	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğeri
Yay.	: Yayınevi

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı Soyadı: Mehmet Mustafa MARANGOZ
Doğum Yeri ve Tarihi: Elbistan/Kahramanmaraş 22.01.1986
Lisans Öğrenimi: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Uşak Eğitim
Fakültesi Türkçe Öğretmenliği
Bildiği Yabancı Dil: İngilizce (Orta)
Bilimsel Faaliyetleri: Akademik Bilişim 2014-Üniversite
Öğrencilerinin Web Sitelerinin
Değerlendirilmesi Kriterlerine İlişkin Görüşleri

İş Denevimi:

- 1.Karaelbistan İlkokulu (2009-2010-Ücretli Öğretmen)
- 2.İğde ÇPL (2009-2010 Ücretli Öğretmen)
3. Şemdinli Derecik Şehit Gaffar Okkan YİBO (2010-2011 Sözleşmeli)
4. İstanbul Esenler Mareşal Fevzi Çakmak Ortaokulu (2011-2014 Kadrolu)
5. Sarıyer Orgeneral Emin Alpkaya İlköğretim Okulu (2014- ... Kadrolu)

İletişim:

e-posta: mustafa_mar@mynet.com

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	I
ABSTRACT	II
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	III
ÖNSÖZ	IV
KISALTMALAR	V
ÖZGEÇMİŞ	VI
İÇİNDEKİLER	VII
TABLolar LİSTESİ	XV

I. BÖLÜM PROBLEM DURUMU

1.1. Problem Cümlesi	2
1.2. Alt Problemler	2
1.3. Araştırmanın Konusu	2
1.4. Araştırmanın Amacı	2
1.5. Araştırmanın Önemi	3
1.6. Kapsam ve Sınırlılıklar	3
1.7. Varsayımlar	3

II. BÖLÜM KONUŞMA

2.1. Konuşmanın Tanımı ve Önemi	5
2.2. Konuşmanın Özellikleri	6
2.3. Konuşma Eğitiminin Önemi	7
2.4. Konuşma Öğretiminin Amaçları	8
2.5. Konuşmanın Bireye Kazandırdıkları	11
2.6. Konuşma Türleri	12
2.6.1. Hazırlıklı Konuşma	13
2.6.1.1. Konferans	13

2.6.1.2. Münazara	13
2.6.1.3. Sempozyum	13
2.6.1.4. Panel	14
2.6.1.5. Forum	14
2.6.1.6. Açık Oturum	15
2.6.1.7. Söylev(Nutuk)	15
2.6.1.8. Röportaj	15
2.6.1.9. Mülakat(Görüşme)	16
2.6.1.10. Sohbet (Söyleşi)	16
2.6.1.11. Sunum	16
2.6.1.12. Seminer	16
2.6.1.13. Tartışma	17
2.6.1.14. Kurultay/Kongre	17
2.6.1.15. Demeç	17
2.6.1.16.Hitabet	17
2.6.1.16.1. Akademik Hitabet	16
2.6.1.16.2. Askeri Hitabet	16
2.6.1.16.3. Hukuki Hitabet	17
2.6.1.16.4. Dini Hitabet	17
2.6.1.16.5. Siyasi Hitabet	17
2.6.1.17.Canlandırma (Dramatizasyon)	18
2.6.2. Hazırlıksız Konuşma	18
2.6.2.1. Kendini Tanıtma	18
2.6.2.2. Tanışma-Tanıştırma	19
2.6.2.3. Takdim	19
2.6.2.4. Teşekkür Etme, Özür Dileme	19
2.6.2.5. Telefonla Konuşma	20
2.6.2.6. Ziyaret Konuşmaları	20
2.6.2.7. Karşılama ve Uğurlama	21
2.6.2.8. Selamlaşma	21
2.6.2.9. Yol Sorma, Yol Tarif Etme	21
2.6.2.10. Anma ve Yıl Dönümü Konuşmaları	21
2.6.2.11 Açılış Konuşmaları	22
2.6.2.12. Sunuş Konuşmaları	22

2.6.2.13. Sohbet Konuşmaları	22
2.6.2.14 Soru Cevap	22
2.6.2.15. Fıkra Anlatmak	23
2.6.2.16 Görevlilerle Yapılan Konuşmalar	23
2.6.3. Diğer Konuşma Türleri	23
2.6.3.1. İkna Etme	23
2.6.3.2. Tartışma	24
2.6.3.3 Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma	24
2.6.3.4. Eleştirel Konuşma	25
2.6.3.5. Gülümlü Konuşma	25
2.6.3.6. Katılımlı Konuşma	25
2.6.3.7. Yaratıcı Konuşma	26
2.6.3.8 Bilgilendirici Konuşma	26
2.6.3.9 Açıklayıcı Konuşma	26
2.6.3.10 Eğlence Amaçlı Konuşma	26
2.6.3.11 Öğretici ve Eğitici Konuşma	27
2.6.3.12 Okuma Yoluyla Konuşma	27
2.6.3.13 Ezberleyerek Konuşma	27
2.6.3.14 Planlı Konuşma	27
2.6.3.15 Betimleyici Konuşma	27
2.6.3.16 Sorgulayıcı Konuşma	27
2.6.3.17 Etkileşimsel Konuşma	27
2.6.3.18 Etkileşimsel Olmayan Konuşma	28
2.6.3.19 Hafızada Tutma Tekniği	28
2.6.3.20 Serbest Konuşma	28
2.6.3.21. Kendini Karşısındakinin Yerine Koyarak Konuşma (Empati Kurma)	28

III. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	31
3.2. Verilerin Elde Edilmesi	32
3.3. Verilerin Değerlendirilmesi	32
3.4. Veri Toplama Aracı	32

IV. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

3. 1. Altıncı Sınıf Türkçe Dersi İşleniş Sürecinde Konuşma Tür ve Uygulamalarının İncelenmesi	35
3.1.1. Birinci Tema: Toplum Hayatı	35
3.1.1.1 Dört Arkadaş Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	35
3.1.1.2 Gizli Hayırsever Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	36
3.1.1.3. Yalnız Kalmak Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	37
3.1.1.4. Tavşan Suyu Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	38
3.1.2. İkinci Tema: Atatürk	41
3.1.2.1. Bir Haber Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	41
3.1.2.2. Atatürk'ün Hayatı Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	42
3.1.2.3 Vatandaşlık Görevlerimiz Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	43
3.1.2.4. Milli Tarihimiz Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	44
3.1.3. Üçüncü Tema: Doğa ve Evren	48
3.1.3.1. Uzay Denen O Yer Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	48
3.1.3.2. Bir Arının Günlüğü Bir Arının Günlüğü Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	49
3.1.3.3. Orman Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	50
3.1.3.4. Küresel Sorunlar Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	51
3.1.4. Dördüncü Tema: Duygular	54
3.1.4.1. Artık O da Bir Kargaydı Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	54
3.1.3.2. Mutluluğun Ölçüleri Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	56
3.1.3.3.Ziyafet Sofrası Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	57

3.1.4.4. Unutulmayan Hatıra Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	58
3.1.5. Beşinci Tema: Kavramlar ve Çağrışımlar	62
3.1.5.1. Akkız Karakız Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	62
3.1.5.2. Atasözleri Üzerine Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	63
3.1.5.3. İlaç Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	65
3.1.5.4. Evcik Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	66
3.1.6. Altıncı Tema: Sevgi	69
3.1.6.1. Yurt Sevgisi Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	69
3.1.6.2. Anne Sevgisi Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	70
3.1.6.3. Dilim Dilim Güzel Dilim Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	71
3.1.6.4. Ev Sevgisi Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	72
3.1.7. Altıncı Sınıf Metinlerindeki Konuşma Tür ve Uygulamalarının Bulguları ve Yorumları	76
3.2. Yedinci Sınıf Türkçe Dersi İşleniş Sürecinde Konuşma Tür ve Uygulamalarının İncelenmesi	81
3.2.1. Birinci Tema: Hak ve Özgürlükler	82
3.2.1.1. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Işığı Altında Çocuğun Eğitim Hakkı Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	80
3.2.1.2. Okumak İstiyorum Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	81
3.2.1.3. Hayal Çocuk Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	83
3.2.1.4. Haritada Bir Nokta Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	84
3.2.2. İkinci Tema: Atatürk	88
3.2.2.1. Gün Batıyordu Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	88
3.2.2.2. Atatürk'ü Tanımak Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	89
3.2.2.3. Atatürk'ün Türk Diline Verdiği Önem Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	90
3.2.2.4. Atatürk'ü Altınla Satın Almak İsteyen Mareşal Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	91

3.2.2.5. Muhsin Ertuğrul Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	93
3.2.3. Üçüncü Tema: Doğa ve Evren	96
3.2.3.1. Renkler Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	96
3.2.3.2. Yukarıda Ne Var Ne Yok? Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	97
3.2.3.3. Hamilton Adası Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	98
3.2.3.4. Çevre Dostu Bir Bilimci Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	99
3.2.4. Dördüncü Tema: Duygular	102
3.2.6.1. Çocukluk Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	102
3.2.6.2. Neşe Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	102
3.2.6.3. Dostluğun Değeri Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	103
3.2.4.4. Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	104
3.2.5. Beşinci Tema: Alışkanlıklar	107
3.2.5.1. Alışkanlık Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	107
3.2.5.2. Anne Ben Çocuk Değilim Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	108
3.2.5.3. Balıkçıl Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	109
3.2.5.4 (.....) Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	110
3.2.6. Altıncı Tema: Milli Kültür	113
3.2.6.1. Milli Kültürün Önemi Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	113
3.2.6.2. Çekoslovakya Türkleri Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	114
3.2.6.3. Öyle mi Derler? Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	115
3.2.6.4. Havada Bulut Yok Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	117
3.2.7. Yedinci Sınıf Ders Kitabındaki Konuşma Tür ve Uygulamalarının Bulgu ve Yorumları	119
3.3. Sekizinci Sınıf Türkçe Dersi İşleniş Sürecinde Konuşma Tür ve Uygulamalarının İncelenmesi	124

3.3.1. Birinci Tema: Duygular	125
3.3.1.1. Meraklı Pandora ve Konuşan Sandık Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	125
3.3.1.2. Aşk Mektupları Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	126
3.3.1.3. Kazılık Dağı'nın Aslanı Boğaç Han Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	127
3.3.1.4. Gün Olur Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	128
3.3.2. İkinci Tema: Atatürkçülük	131
3.3.2.1. Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	131
3.3.2.2. Atatürk (Kişiliği, İlkeleri, Düşünceleri Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	131
3.3.2.3. Akılcılık, Bilim ve Eğitim Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	133
3.3.2.4. Türkiye'nin Jeopolitik Önemi Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	134
3.3.2.5. Gençliğe Hitabe Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	135
3.3.3. Üçüncü Tema: Doğa ve Evren	138
3.3.3.1. Doğa Dedi ki Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	138
3.3.3.2. Güney ve Batı Anadolu Ormanları Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	138
3.3.3.3. Dünya Yuvarlakmış Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	140
3.3.3.4. Sığırcık Kayası Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	140
3.3.4. Dördüncü Tema: Toplum Hayatı	144
3.3.4.1. Ceviz Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	144
3.3.4.2. Birlikte Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	145
3.3.4.3. Çalığı Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	146
3.3.4.4. Saygı Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	147
3.3.5. Beşinci Tema: İletişim	149

3.3.5.1. Tarihin Tanığı Yazı Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	149
3.3.5.2. Tatlı Dil Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	150
3.3.5.3. Bayan Hardy Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	151
3.3.5.4. Kurabiye Hırsız Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	152
3.3.6. Altıncı Tema: Zaman ve Mekan	155
3.3.6.1. Çocuktum Ufacıktım, Top Oynadım, Acıktım Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	155
3.3.6.2. Güney Afrika Gezi İzlenimleri Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	156
3.3.6.3. Hayalinizdeki Oda Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	157
3.3.6.4. Evim Metninin Konuşma Türleri Açısından İncelenmesi	158
3.3.7. Sekizinci Sınıf Ders Kitabındaki Konuşma Tür ve Uygulamalarının Dağılımı	160
3.4. Tüm Sınıflar Bulgular Ve Yorumlar	165

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar	169
Öneriler	171
KAYNAKÇA	173

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Konuşma Eğitimi Kazanımları	10
Tablo 2. Konuşma Türleri	12
Tablo 3. Dört Arkadaş Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	35
Tablo 4. Gizli Hayırsever Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	37
Tablo 5. Yalnız Kalmak Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	38
Tablo 6. Tavşan Suyu Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	39
Tablo 7. Altıncı Sınıf Toplum Hayatı Temasında Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	40
Tablo 8. Bir Haber Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	42
Tablo 9 Atatürk'ün Hayatı Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	43
Tablo 10. Vatandaşlık Görevimiz Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	44
Tablo 11 Milli Tarihimiz Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	45
Tablo12. Altıncı Sınıf Atatürk Temasında Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	46
Tablo13.Uzay Denen O Yer Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	49
Tablo14. Bir Arının Günlüğü Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	50
Tablo15. Orman Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	51
Tablo16.Küresel Sorunlar Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	52
Tablo 17.Altıncı Sınıf Doğa ve Evren Temasında Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	53
Tablo 18.Artık O da Bir Kargaydı Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	55
Tablo 19.Mutluluğun Ölçüleri Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	56

Tablo 20 Ziyafet Sofrası Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	58
Tablo 21. Unutulmayan Hatıra Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	59
Tablo 22. Altıncı Sınıf Duygular Temasında Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	60
Tablo 23. Akkız Karakız Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	62
Tablo 24. Atasözleri Üzerine Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	63
Tablo 25. İlaç Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	64
Tablo 26. Evcik Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	66
Tablo 27. Altıncı Sınıf Kavramlar ve Çağrışımlar Temasında Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	67
Tablo 28. Yurt Sevgisi Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	69
Tablo 29. Anne Sevgisi Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	70
Tablo 30. Dilim Dilim Güzel Dilim Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	71
Tablo 31. Ev Sevgisi Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	73
Tablo 32. Altıncı Sınıf Sevgi Temasında Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	74
Tablo 33. Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	76
Tablo 34. Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilemeyen Konuşma Türleri	79
Tablo 35. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Işığı Altında Çocuğun Eğitim Hakkı Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	82
Tablo 36. Okumak İstiyorum Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	83

Tablo 37. Hayal Çocuk Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	84
Tablo 38. Haritada Bir Nokta Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	86
Tablo 39. Yedinci Sınıf Hak ve Özgürlükler Temasında Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	87
Tablo 40. Gün Batıyordu Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	89
Tablo 41. Atatürk'ü Tanımak Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	90
Tablo 42. Atatürk'ün Türk Diline Verdiği Önem Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	91
Tablo 43. Atatürk'ü Altınla Satın Almak İsteyen Mareşal Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	93
Tablo 44. Muhsin Ertuğrul Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	94
Tablo 45. Yedinci Sınıf Atatürk Temasında Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	95
Tablo 46. Renkler Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	97
Tablo 47. Yukarıda Ne Var Ne Yok? Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	98
Tablo 48. Hamilton Adası Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	99
Tablo 49. Çevre Dostu Bir Bilimci Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	100
Tablo 50. Yedinci Sınıf Doğa ve Evren Temasında Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	101
Tablo 51. Çocukluk Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	102
Tablo 52. Neşe Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	103
Tablo 53. Dostluğun Değeri Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	104
Tablo 54. Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	105

Tablo 55. Yedinci Sınıf Duygular Temasında Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	106
Tablo 56. Alışkanlık Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	108
Tablo 57. Anne Ben Çocuk Değilim Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	109
Tablo 58. Balıkçıl Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	110
Tablo 59.....(<i>HASAN ALİ YÜCEL</i>) Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	111
Tablo 60. Yedinci Sınıf Alışkanlıklar Temasında Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	112
Tablo 61. Milli Kültürün Önemi Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	114
Tablo 62. Çekoslovakya Türkleri Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	115
Tablo 63. Öyle mi Derler? (Karagöz ve Hacivat Gölge Oyunu)Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	116
Tablo 64. Havada Bulut Yok Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	117
Tablo 65. Yedinci Sınıf Milli Kültür Temasında Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	118
Tablo 66. Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	120
Tablo 67. Yedinci Sınıfta Tespit Edilemeyen Konuşma Türleri	123
Tablo 68. Meraklı Pandora ve Konuşan Sandık Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	126
Tablo 69. Aşk Mektupları Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	127
Tablo 70. Kazılık Dağı'nın Aslanı Boğaç Han-Kırk Yiğidin Kıskançlığı Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	128
Tablo 71. Gün Olur Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	129

Tablo 72. Sekizinci Sınıf Duygular Temasında Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	130
Tablo 73. Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	131
Tablo 74. ATATÜRK (Kişiliği, İlkeleri, Düşünceleri) Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	133
Tablo 75. Akılcılık, Bilim ve Eğitim Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	134
Tablo 76. Türkiye'nin Jeopolitik Önemi Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	135
Tablo 77. Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	136
Tablo 78. Sekizinci Sınıf Atatürk Temasında Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	137
Tablo 79. Doğa Dedi ki Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	138
Tablo 80. Güney ve Batı Anadolu Ormanları Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	139
Tablo 81. Dünya Yuvarlakmış Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	140
Tablo 82. Sığırcık Kayası Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	142
Tablo 83. Sekizinci Sınıf Doğa ve Evren Temasında Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	143
Tablo 84. Ceviz Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	145
Tablo 85. Birlikte Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	145
Tablo 86. Çalıkuşu Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	147
Tablo 87. Saygı Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	147
Tablo 88. Sekizinci Sınıf Toplum Hayatı Temasında Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	148
Tablo 89. Tarihi Tanığı Yazı Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	150
Tablo 90. Tatlı Dil Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	151

Tablo 91. Bayan Hardy Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	152
Tablo 92. Kurabiye Hırsız Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	153
Tablo 93. Sekizinci Sınıf İletişim Temasında Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	154
Tablo 94. Çocuktum Ufacıktım, Top Oynadım Acıktım Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	155
Tablo 95. Güney Amerika Gezi İzlenimleri Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	157
Tablo 96. Hayalinizdeki Oda Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	158
Tablo 97. Evim Metninde Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	158
Tablo 98. Sekizinci Sınıf Zaman ve Mekan Temasında Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	159
Tablo 99. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Konuşma Türlerinin Sıklığı	161
Tablo 100. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilemeyen Konuşma Türleri	164
Tablo 101. Tüm Sınıflar Türkçe Ders Kitaplarında Kullanılan Bütün Konuşma Türlerinin Sıklığı	166
Tablo 102. Altı, Yedi ve Sekizinci Sınıflar Türkçe Ders Kitaplarında Tespit Edilemeyen Konuşma Türleri	167

I. BÖLÜM
PROBLEM
DURUMU

1.1. Problem Cümlesi

İlköğretim Türkçe çalışma kitaplarında ve Öğretmen Kılavuz Kitaplarında konuşma tür yöntem, teknik ve uygulamaları ne oranda yer almaktadır?

1.2. Problemin Alt Cümleleri

- a. İlköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma eğitimi alanıyla ilgili etkinlikler, konuşma türlerini örneklemede yeterli midir?
- b. Örnekleme eksikliği bulunan konuşma türleriyle ilgili neler yapılmalıdır?
- c. Günlük hayatta işlevsel olan konuşma türlerinin ders işleniş süreçlerinde uygulanma sıklıkları yeterli midir?

1.3.Araştırmanın Konusu

İlköğretim Türkçe ders kitaplarındaki (ders kitabı, çalışma kitabı, öğretmen kılavuz kitabı) metinlerde ve işlenişlerinde uygulanan, etkinliği yapılan konuşma tür, yöntem ve tekniklerinin uygulanma sıklıkları ve çeşitlilikleridir.

1.4.Araştırmanın Amacı

İlköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinliklerini, konuşma literatüründe yer alan konuşma tür, yöntem ve tekniklerine göre değerlendirerek çağdaş konuşma tür ve uygulamalarının incelenen kitaplardaki dağılımını ve uygulamayla yansıyan önem derecesini belirlemek bu tezin amacını oluşturmaktadır.

Tezin amacına uygun olarak, altı, yedi ve sekizinci sınıf öğretmen kılavuz kitaplarındaki etkinlik önerileri öğrenci çalışma kitabından da yararlanarak hangi konuşma tür, yöntem ve tekniklerinden yararlanarak işletildiği incelenmiştir.

Bu çalışmada metinlerin işleniş sürecinde konuşma tür, yöntem ve tekniklerinin *İlköğretim Türkçe Öğretim Programı*'nda belirlenen kazanımları gerçekleştirmede ne ölçüde yeterli olduğunun yanı sıra kullanılması önerilen konuşma tür, yöntem ve tekniklerine yer verilmesi halinde ne derece etkili olacağı araştırılmıştır.

1.5. Araştırmanın Önemi

İlköğretim I. ve II. Kademelerde okutulan Türkçe ders kitaplarında konuşma türlerinin ne kadar temsil edildiği ve hangi konuşma türlerine, hangi eğitim seviyesinde ne kadar önem verilmesi gerektiği tartışılmaktadır. Öne çıkan tartışma konusunu irdeleneceği için bu araştırma, ayrı bir önem taşımaktadır. Doğru ve güzel konuşma, yalnızca birey ve toplumun ilerlemesi ve doğru iletişim kurmasını sağlamaz; aynı zamanda Türkçenin doğru kullanılmasının yaygınlaşmasına katkı yapar ve milli kültürün çevreye daha kolay ve hızlı bir şekilde yayılmasını da sağlar. Kişisel gelişim açısından da doğru ve güzel konuşma önemli bir unsurdur. Bubakımdan ilköğretim Türkçe ders kitaplarında konuşma alanıyla ilgili kazanımların incelenmesi, varsa eksikliklerin belirlenmesi ve bu yönde öneriler sunulması için bu araştırmayı yapma gereksinimi duyulmuştur.

1.6. Kapsam ve Sınırlılıklar

Çalışma üç farklı yayınevini birer takım Türkçe Ders Kitabı ile sınırlandırılmıştır. Her bir sınıf düzeyinden (6, 7, 8) farklı yayınevlerine ait birer kitap incelenmiştir.

Metinlerin yer aldığı ders kitabından sadece metinlerin betimlenmesi amacıyla yararlanılmıştır. Öğretmen Kılavuz Kitabı ve Öğrenci Çalışma Kitabındaki konuşma türlerine ilişkin tüm uygulama ve yönlendirmeler çalışma kapsamına dâhil edilmiştir.

1.7. Varsayımlar

Ders kitaplarında yer alan konuşma uygulamalarının gerçekleştirildiği ve öğretmenlerin konuşma etkinlikleri esnasında yeterince yönlendirme yaptıkları varsayılmıştır.

Her bir sınıf düzeyi için farklı bir yayınevini Türkçe ders kitabı takımının konuşma etkinlik ve uygulamalarını yeterince temsil edeceği varsayılmıştır.

II. BÖLÜM

KONUŞMA

2.1. Konuşmanın Tanımı ve Önemi

Konuşma günlük hayattaki en önemli gereksinimlerinden biridir. Gerek kişiler arası iletişimde gerekse bireyin duygu ve düşüncelerini ifade edebilmesinde konuşmanın önemi yadsınamaz. Bu bakımdan konuşma hakkında birçok tanımlama yapılmıştır. Konuşma genel anlamda insanların birbirleriyle iletişim kurmaları, karşılıklı olarak duygu ve düşüncelerini paylaşma eylemi olarak tanımlanmaktadır; ancak bu konuda birçok tanım bulunmaktadır. Bunlardan ilki Milli Eğitim Bakanlığı'nın yaptığı tanımdır. MEB(2006)'e göre konuşma; "Bireyin sosyal hayatında iletişim kurmasını, bilgi ve birikimlerini paylaşmasını, duygu, düşünce, hayal ve gözlemlerini ifade etmesini sağlayan en etkili araçtır." İyi bir iletişim kurabilmek için doğru ve güzel konuşma çok önemlidir. Öte yandan Özçimen(2008), konuşmayı, yalnızca bir iletişim aracı değil, bireyin duygu ve düşüncelerini çevresindekilere anlatabileceği işlevsel bir araç, insan varlığının vazgeçilmez bir özelliği, kişiliği oluşturan temel faktörlerden birisi olarak tanımlar. Buna göre doğru bir konuşma eğitimi bireyin sosyal gelişimine katkıda bulunduğu gibi kişisel gelişimi için de oldukça önemlidir.

Doğru ve güzel konuşma, yalnızca birey ve toplumun ilerlemesi ve doğru iletişim kurmasını sağlamaz. Aynı zamanda Türkçenin doğru kullanılmasının yaygınlaşmasına ve milli kültürün çevreye daha kolay ve hızlı bir şekilde yayılmasını da sağlar. Bunun yanı sıra Kurudayıoğlu(2003), "Toplumunu oluşturan bireylerin demokratik haklarını kullanabilmeleri için konuşmayı etkili ve güzel olarak kullanmaları gerekmektedir." der. Yanlış bir konuşma üslubu bireyin kendisini doğru ifade edememesine dolayısıyla da haklıyken haksız duruma düşmesine de neden olabilir.

Türkçe Sözlük (TDK, 2005) ise konuşmanın gerçek anlamda yedi farklı tanımını vermektedir. Konuşma;

1. Bir dilin kelimeleriyle düşüncesini anlatmak.
2. Belli bir konudan söz etmek.
3. Bir konuda karşılıklı söz etmek, sohbet etmek.
4. Söylev vermek.
5. Konuşma dili olarak kullanmak.

6.Düşüncelerini herhangi bir araç kullanarak anlatmak

7.Belli bir biçimde söylemek.

Başka bir yaklaşımla yapılan bir tanımda ise konuşma; düşüncelerin, duyguların ve bilgilerin seslerden oluşan dil aracılığıyla aktarılmasıdır (Demirel 1999). Duyguların ve bilgilerin doğru aktarılmasında konuşmanın niteliği belirleyici unsurdur. Yörük ise konuşmayı, “Bir insanın başka bir insana ya da topluluğa duygu ve düşüncelerini sözle anlatması” şeklinde tanımlar(Yörük Tarihsiz:3).

Konuşma ile ilgili söylenebilecek başka bir husus ise şudur: Konuşmada görsel ve işitsel öğeler anlatımın etkisini kuvvetlendirmektedir. Bu bağlamda “Konuşma; duygu, düşünce ve dileklerin görsel, işitsel öğeler aracılığı ile karşımızdakine iletmek, açıklamak, dışavurmaktır.” (Taşer,2000).

Konuşma becerisi zihinsel ve kişisel gelişimi de beraberinde getirir. Sever (2000) konuşmayı “zihinsel gelişim, kişilik oluşumu ve toplumsal ilişkilerin bir yansıtıcısı” şeklinde tanımlamaktadır.

2.2. Konuşmanın Özellikleri:

Konuşma, sadece dilbilgisi kuralları ya da fiziksel bileşimlerin etkinliği değildir. Ayrı bir şekilde ele aldığımızda konuşmanın dört temel niteliği vardır (Demirel, 2002):

Konuşmanın fiziksel niteliği: Ses dalgalarının boşlukta yayılması ile gerçekleşen bir süreçtir.

Konuşmanın fizyolojik niteliği:İnsan bedeninde var olan beyin, sinir sistemi, akciğerler, ses telleri, küçük dil, büyük dil, dudak ve dişler gibi organların dengeli bir uyum içinde işbirliği ile gerçekleşen bir süreçtir.

Konuşmanın psikolojik niteliği: Anlambilimle ilgili olarak, kavramların kendileri üzerinde değil, kavramlara ilişkin deneyimler üzerinde konuşulur.

Konuşmanın toplumsal niteliği: Toplumsal yaşamın bir ürünü olan konuşma, dil kullanarak iletişim kurma yoludur.

Uçgun(2007) ise konuşmanın özelliklerini şu şekilde sıralar:

a- Konuşmanın bir amaç taşımalıdır.

b- Konuşmada verilen bilgiler doğru ve güvenilir olmalıdır.

d- Konuşmada dinleyicilerin özellikleri dikkate alınmalıdır. Konuşmada kullanılacak olan kelimeler buna göre seçilmelidir.

e- Konuşmada beden dilinden de yararlanılmalıdır.

2.3. Konuşma Eğitiminin Önemi:

Konuşma insanlar arasındaki iletişimin en belirleyici unsurudur. İnsanların konuşma şekilleri onların toplumdaki yerini belirler. İyi ya da güzel konuşan insanın toplumdaki yeriyle kötü ve kaba konuşan bir insanın toplumdaki yeri çok farklıdır. Bu bakımdan konuşma eğitimi oldukça önem taşımaktadır. Emir(1986), konuşma eğitiminin gerekliliğini şu şekilde açıklamıştır:

“İnsan; toplum ilişkilerini düzenlemek, toplumda bir yer edinmek, kendini çevresindekilere anlatabilmek, herhangi bir konu hakkında bilgi vermek; duygu, düşünce ve fikirlerini açıklayabilmek gibi çeşitli sebeplerle sık sık konuşma eylemine başvurmak zorundadır. Ancak bu konuşmalar baştan savma, gelişigüzel, basmakalıp ve yavan olduğu sürece kişi merakını anlatmaktan, ilgi, saygı ve sempati toplamaktan aciz kalır; giderek toplum dışına itilirken güzel konuşan kişinin toplumda daha iyi karşılandığını, daha çok saygı gördüğünü gözden uzak tutmamak gerekir.”

2005'te uygulamaya konulan *Türkçe Dersi Öğretim Programı*'na göre, İlköğretim 6-8. sınıflarda okutulan Türkçe ders kitaplarında konuşma eğitimi için bulunması gereken içerik, Türkçe öğretim sürecinde % 20 oranında yer almalıdır. Bu açıdan baktığımızda en az okuma, dinleme, yazma kadar konuşma eğitimi de önemlidir. Doğru ve güzel konuşma bireyin kendi çabalarıyla öğrenilebileceği gibi, sosyal ortamlarda da bu alanı geliştirmek için uygun ortamlar oluşturularak da öğretilir. Bu alana yönelik en güzel sosyal ortamlar da okullarda oluşturulabilir. Okulda oluşturulacak olan bu ortamların en büyük temel dayanağı ise Türkçe dersidir. Bu açıdan Türkçe dersinde konuşma eğitimi üzerine yapılan etkinlikleri incelemenin bu alana katkı sağlayacağı konusunda fikir yürütmek yanlış olmaz. 2005 yılında MEB tarafından çağdaş eğitim yaklaşımları ışığında oluşturulan yeni *Türkçe Öğretim Programı* da bu faktör göz önüne alınarak oluşturulmuştur. Hem Milli Eğitim'in genel amaçları açısından, hem de Türkçenin gelişimi açısından konuşma eğitimine yönelik etkinliklere sıkça yer verilmelidir.

2.4. Konuşma Öğretiminin Amaçları

Bireyin zihinsel, kişisel ve sosyal gelişimi açısından oldukça önemli olan konuşma becerisinin eğitim-öğretim sürecine doğru yansıtılması gereklidir. Konuşma öğretiminin amaçları şöyle sıralanabilir (Koç ve Müftüoğlu, tarihsiz) :

- Öğrencilere düşündüklerini, duyduklarını, gördüklerini, yaşadıklarını, öğrendiklerini, bildiklerini, açık, anlaşılır, doğru ve etkili bir biçimde sözle anlatma beceri ve alışkanlığı kazandırmak,
- Konu, amaç ve bulunulan ortama göre konuşma ve konuşma türünü düzenleyebilmek, neyi, nerede, ne biçimde ve ne kadar söyleyeceğini öğretmek,
- Düzgün, doğru, güzel, etkili konuşmanın özellik ve niteliklerini tanıtmak ve öğrencilere bunları kazandırmak,
- Konuşurken konuyu dağıtmamak, söyleyeceklerini sıraya koyabilmek,
- Konuşmayla birlikte çabuk düşünebilme yeteneğini edindirmek,
- Topluluk önünde konuşabilme becerisini kazandırmak,
- Topluluk içinde ve önünde konuşma ve tartışma yöntemlerini ve öğrendiklerini uygulatarak konuşabilmelerini öğretmek,
- Konuşurken inandırıcı ve güven verici olma özelliklerini anlatmak,
- Sözcükleri açık, anlaşılır söyleyebilme, vurgu ve tonlamayı yerinde ve doğru yapabilme yeteneğini kazandırmak,
- Belli bir kültür diliyle konuşma alışkanlığı edindirmektir.

Konuşma birtakım kurallar çerçevesinde yapıldığı zaman ortaya oldukça güzel konuşma örnekleri çıkacaktır. Bu bakımdan birtakım ilke ve kurallar koymak gerekir. İyi bir konuşmanın ilkelerini şöyle sıralayabiliriz (Koç ve Müftüoğlu, Tarihsiz):

- Her konuşmanın belli bir amacı olmalı,
- Konuşmada içtenlik, doğruluk, doğallık ve canlılık olmalı,
- Dili açık, anlaşılır olmalı ve doğru biçimde kullanılmalı,
- Konuşmacı ses tonunu ayarlayabilmeli, kullandığı sözcüklerin anlam farklılığı ve duygu yüklerini sesiyle verebilmeli,
- Konuşurken sözcüklerin arasında gereksiz sesler çıkarmamalı, sözcük ve sözcük öbeklerinden sonra verilen durak seslerini iyi ayarlamalı,
- Her şeyden önce kendi konuşmalarına kendi inanmalı,
- Zengin bir sözvarlığına sahip olmalı, günlük sözcük sayısı ile konuşmamalı,

•Konuşma beceri ve alışkanlığının, dinleme, okuma ve konuşmakla kazanılacağını bilerek bu alışkanlıkları edinmeye çalışmalı.

Öğrencilere verilecek konuşma eğitimi, onların rahat, kolay, akıcı konuşabilmelerini sağlayacak nitelikte olmalıdır. Bunun için öncelikle “Öğrencilerin bilgi eksiklikleri giderilmeli ve ardından onlara günlük hayattaki gerçek iletişim durumları göz önünde bulundurularak uygulamalar yaptırılmalıdır.” (Richards, 2003).

Ayrıca, Türkçe Öğretim Programı’nda, konuşma becerisine yönelik olarak, “Konuşma Kurallarını Uygulama, Sesini ve Beden Dilini Etkili Kullanma, Hazırlıklı Konuşmalar Yapma, Kendi Konuşmasını Değerlendirme, Kendini Sözlü Olarak İfade Etme Alışkanlığı Kazanma” amaçlarına yönelik kazanımlara yer verilmiştir(Türkçe Öğretim Programı 2006). Bu kazanımlar tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Konuşma Eğitimi ile İlgili Kazanımlar

1. Konuşma Kurallarını Uygulama	2. Sesini Ve Beden Dilini Etkili Kullanma	3. Hazırlıklı Konuşmalar Yapma	4. Kendi Konuşmasını Değerlendirme	5. Kendini Sözlü Olarak İfade Etme Alışkanlığı Kazanma
<p>1. Konuşmaya uygun ifadelerle başlar.</p> <p>2. Konuşma sırasında uygun hitap ifadeleri kullanır.</p> <p>3. Bulunduğu ortama uygun bir konuşma tutumu geliştirir.</p> <p>4. Standart Türkçe ile konuşur.</p> <p>5. Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurar.</p> <p>6. Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin yerine Türkçelerini kullanır.</p> <p>7. Karşısındakinin algılamakta zorluk çekmeyeceği bir hızda ve akıcı biçimde konuşur.</p> <p>8. Konuşmasında nezaket kurallarını uyar.</p> <p>9. Olayları ve bilgileri sıraya koyarak anlatır.</p> <p>10. Konuşmasında sebep-sonuç ilişkileri kurar.</p> <p>11. Konuşmasında amaç-sonuç ilişkileri kurar.</p> <p>12. Tekrara düşmeden konuşur.</p> <p>13. Konuşmayı uygun ifadelerle bitirir.</p>	<p>1. Konuşurken nefesini ayarlar.</p> <p>2. İhtilebilir bir sesle konuşur.</p> <p>3. Kelimeleri doğru telaffuz eder.</p> <p>4. Konuşurken gereksiz sesler çıkarmaktan kaçınır.</p> <p>5. Uygun yerlerde vurgu, tonlama ve duraklama yapar.</p> <p>6. Yapmacıktan, taklit ve özentiden uzak bir sesle konuşur.</p> <p>7. Sözleriyle jest ve mimiklerinin uyumuna dikkat eder.</p> <p>8. Canlandırmalarda, sesini varlık ve kahramanları çağrıştıracak şekilde kullanır.</p> <p>9. Dinleyicilerle göz teması kurar</p>	<p>1. Konuşma konusu hakkında araştırma yapar.</p> <p>2. Konuşma metni hazırlar.</p> <p>3. Konuşmasını bir ana fikir etrafında planlar.</p> <p>4. Ana fikri yardımcı fikirlerle destekler.</p> <p>5. Konunun özelliğine uygun düşünceyi geliştirme yollarını kullanır.</p> <p>6. Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.</p> <p>7. Konuşmasını sunarken görsel, işitsel materyalleri ve farklı iletişim araçlarını kullanır.</p> <p>8. Konuşma öncesinde konuyla ilgili açıklamalar yapar.</p> <p>9. Konuşma sırasında sorulan sorulara açık, yeterli ve doğru cevaplar verir.</p> <p>10. Konuşmasında dikkati dağıtacak ayrıntılara girmekten kaçınır.</p> <p>11. Konuşmasını belirlenen sürede ve teşekkür cümleleriyle sona erdirir.</p> <p>12. Konuşma yöntem ve tekniklerini kullanır.</p>	<p>1. Konuşmasını içerik yönünden değerlendirir.</p> <p>2. Konuşmasını dil ve anlatım yönünden değerlendirir.</p> <p>3. Konuşmasını sunum tekniği yönünden değerlendirir.</p> <p>4. Konuşmasını, sesini ve beden dilini kullanma yönünden değerlendirir.</p>	<p>1. Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini sözlü olarak ifade eder.</p> <p>2. Anlamadıklarını ve merak ettiklerini sorar.</p> <p>3. Sorunlarına konuşarak çözüm arar.</p> <p>4. Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanır.</p>

2.5. Konuşmanın Bireye Kazandırdıkları

İnsan; toplum ilişkilerini düzenlemek, toplumda bir yer edinmek, kendini çevresindekilere anlatabilmek, herhangi bir konu hakkında bilgi vermek; duygu, düşünce ve fikirlerini açıklayabilmek gibi çeşitli sebeplerle sık sık konuşma eylemine başvurmak zorundadır. Konuşma becerisi, öğrencilerin Türkçenin estetik zevkine vararak ve zengin söz varlığından faydalanarak kendilerini doğru ve rahat ifade edebilmeleri; sosyal hayatta karşılaştıkları sorunları konuşarak çözebilmeleri, yorumlayıp değerlendirebilmeleri, çevreleriyle iletişim kurup iş birliği yapmaları ve ortak karar vermeleri dil becerileri arasında sosyalleşme ile ilgisi en çok olan beceri konuşmadır. Bu yüzden “konuşma becerisinin gelişmesi psikoloji, sosyal psikoloji, davranış bilimleri, iletişim bilimleri gibi bilimlerle doğrudan ilişkilidir.” (Ünalın, 2007).

“İçinde pek çok kavram barındıran ve sosyal bir varlık olan insanın sosyalleşmesinde büyük görevler üstlenen konuşma becerisi; insanı insan yapan en belirleyici unsurlardan biridir.”(Doğan,2009). Bu bakımdan konuşma eğitime değinmek, konuşma türlerini saptamak önemli bir durumdur.

Konuşma becerisi, öğrencilerin çevreleriyle iletişim kurmaları, iş birliği yapmaları, ortak karar vermeleri ve karşılaştıkları sorunları çözmeleri açısından da önemlidir. Bu nedenle öğretmenin konuşma etkinliklerinde öğrencilerin her birinin ayrı ayrı söz almalarını sağlayarak, onları bu çalışmalara katması gerekmektedir.

“Hayatın her alanında doğru, güzel, etkili konuşan ve konuşulanları doğru anlayıp yorumlayan bireylerin yetiştirilmesi, onların diğer dil becerilerinde de başarılı olmalarına bağlıdır. Bu nedenle konuşma becerisinin Türkçe eğitiminde öğretilmesi amaçlanan diğer becerilerle desteklenmesi gerekmektedir.” (Türkçe Öğretim Programı 2006).

2.6.Konuşma Türleri

Tablo 2: Konuşma Türleri

A. Hazırlıklı Konuşma	B. Hazırlıksız Konuşma	C. Diğer Konuşma Türleri
-Konferans -Canlandırma(Dramatizasyon) -Münazara -Sempozyum -Panel -Forum -Açık Oturum -Söylev(Nutuk) -Röportaj -Mülakat(Görüşme) -Sohbet (Söyleşi) -Sunum -Seminer -Kurultay/Kongre -Demeç -Hitabet *Akademik Hitabet *Askeri Hitabet *Hukuki Hitabet *Dini Hitabet *Siyasi Hitabet:	-Kendini Tanıtma -Tanışma-Tanıştırma -Takdim -Teşekkür Etme -Özür Dileme -Telefonla Konuşma -Ziyaret Konuşmaları -Karşılama ve Uğurlama -Selamlaşma -Yol Sorma, Yol Tarif Etme -Anma ve Yıl Dönümü - Konuşmaları -Açılış Konuşmaları -Sunuş Konuşmaları -Sohbet Konuşmaları -Soru Sorma ve Sorulara Cevap Verme -Fıkra Anlatmak Görevlilerle Yapılan Konuşmalar	-İkna Etme -Tartışma -Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma -Eleştirel Konuşma -Güdümlü Konuşma -Katılımlı Konuşma -Yaratıcı Konuşma -Empati Kurma -Bilgilendirici Konuşma -Açıklayıcı Konuşma -Eğlence Amaçlı Konuşma -Öğretici ve Eğitici Konuşma -Okuma Yoluyla Konuşma -Ezberleyerek Konuşma -Planlı Konuşma -Betimleyici Konuşma -Sorgulayıcı Konuşma -Etkileşimsel Konuşma: -Etkileşimsel Olmayan Konuşma -Hafızada Tutma Tekniği -Serbest Konuşma

2.6.1.Hazırlıklı Konuşma:

2.6.1.1. Konferans: Hazırlıklı konuşma türü olarak konferans; geniş bir ön hazırlık ve derin bir bilgi birikimi gerektirir. Aynı zamanda konferansı sunan bireylerin özgüvenlerinin de yüksek olması gerekir çünkü topluluk önünde konuşurken heyecanlanmak ya da telaşa kapılmak sunumu da zorlaştırabilir. Konferans birçok kişi tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır:

“Bilim adamlarının, sanatçıların veya uzman kişilerin bilim, sanat, teknoloji gibi alanlarla ilgili belli konularda, bilgi vermek veya belli bir konuyu açıklamak amacıyla topluluk karşısında yaptıkları planlı konuşmalardır.”(Temizyürek, Erdem, Temizkan, 2011:172).

“Dinleyenleri bilgilendirmek amacıyla uzman bir kişi tarafından topluluk karşısında yapılan konuşmalara konferans denir.”(Şahin ve Varışoğlu, 2013:134).

“Bilim adamlarının, sanatçıların veya uzmanların toplum karşısında bir konu üzerindeki duygu ve düşünce ve görüşlerini anlatmak üzere yaptıkları hazırlıklı konuşmalara konferans denir.”(Yaman, 2012:206).

Görüldüğü gibi birçok farklı tanımlar yapılsa da hepsinin ortak noktası bilgilendirici konuşma olarak ele almalarıdır.

2.6.1.2 Münazara: Münazara da hazırlıklı konuşma yöntemleri arasında yer alır. Genellikle okullarda Türkçe dersi etkinliği olarak uygulanmıştır. Tez ve antitez olmak üzere iki farklı fikri iki farklı grup savunur. Burada amaç fikirlerin üstün gelmesi için çalışmaktır. Temizyürek, Erdem ve Temizkan(2011:176) münazaraya “Aytışma” adını verirler ve şöyle tanımlarlar: “Önceden belirlenen ve iki farklı görüşü bulunan bir konuda karşıt görüşlü iki grubun, jüri ve dinleyici topluluğu önünde görüşlerini savunmalarına dayanan tartışma türüne aytışma (münazara) denir.” .Diğer bir tanımla münazara, “Bir konunun değişik yönlerinin tez ve antitez şeklinde bir jüri ve dinleyiciler önünde gruplarca savunulmasıdır.”(Yaman, 2012:171). Şahin ve Varışoğlu(2013:134), münazarayı “Benzer bir şekilde bir konunun değişik yönlerinin tez ve antitez şeklinde bir jüri ve dinleyiciler önünde tartışıldığı konuşmalar.” olarak tanımlar.

2.6.1.3. Sempozyum: Sempozyum hazırlanması aylar süren bir etkinliktir. Bu açıdan bakıldığında oldukça özen gösteren ciddi bir faaliyettir. Sempozyumda

çalışmalarını sunmak isteyenler de etkinliği hazırlayanların da uzun ve yorucu bir hazırlık sürecinden geçmeleri gerekir. Sempozyumlar aynı zamanda uluslararası öneme sahiptir. Orda elde edilen veriler uluslararası bilim dünyasında yer edinir. Sempozyumun farklı farklı tanımları olsa da hemen hemen birbirlerine çok benzemektedirler. Bu tanımlardan bazıları şunlardır:

“Özellikle bilim, sanat ve düşünce ağırlıklı konuların çeşitli yönleri üzerinde, alanlarında uzmanlaşmış üç ile altı kişi arasında değişen konuşmacılar tarafından önceden hazırlanarak bir başkanın denetiminde ve dinleyici topluluğu önünde yaptıkları açıklayıcı konuşmalardan oluşan türe sempozyum denir.” (Temizyürek, Erdem, Temizkan, 2011:178).

“Bilimsel, sanatsal ya da düşünsel bir konu üzerinde alanlarında uzman kişiler tarafından konuyla ilgilenen dinleyiciler önünde seri olarak yapılan konuşmalara sempozyum (bilgi şöleni) denir.” (Şahin ve Varışoğlu,2013:135).

“Bir konu üzerinde, değişik kişiler tarafından yapılan seri konuşmalara sempozyum denir.”(Yaman, 2012:205).

2.6.1.4 Panel: Panel, sempozyum kadar olmasa da hazırlık gerektiren bir faaliyettir. Genellikle güncel olaylara yönelik yapılır ve toplumu ilgilendiren konular ele alınır. Bu bağlamda panel; “Çoğunluğu ilgilendiren herhangi bir konu hakkında birkaç kişinin bir başkan önderliğinde yaptığı konuşmalardır.”(Şahin ve Varışoğlu,2013:136). Başka bir tanım ise şöyledir:

“Panel, toplumu ilgilendiren bir konu hakkında birkaç kişiden meydana gelen uzmanlar grubunun, bir yönetici rehberliğinde, kesin bir karara varmak gayesi olmadan, konunun çeşitli yönlerden aydınlatılması ve konu hakkındaki çeşitli eğilimlerin ortaya çıkarılması amacıyla, küçük bir dinleyici kitlesi önünde sohbet havası içinde yaptıkları bir tür grup tartışmasıdır.”(Temizyürek, Erdem, Temizkan, 2011:179).

Son olarak panel; Yaman, (2012:159) paneli “Bir konunun, karara varmak gayesi olmaksızın, çeşitli yönlerden aydınlatılması için, küçük bir topluluk önünde, sohbet havası içinde tartışıldığı etkinlikler” olarak tanımlar.

2.6.1.5. Forum: Toplumsal sorunlara çözüm aramak amacıyla yapılan bir konuşma etkinliği olan forum genel anlamda “Toplumdaki herkesi ilgilendiren herhangi bir sorun üzerinde insanların görüşlerini bildirerek sorunun çözümü için yaptıkları tartışmalardır.” (Şahin ve Varışoğlu,2013:136). Diğer bir ifadeyle “Panele dinleyici olarak katılanlara söz hakkı verilmesi ve bu şekilde onların da tartışmalarına

katılmalarıyla panel türü, forum adını alır.” (Temizyürek, Erdem, Temizkan, 2011:180). Panelde sadece katılımcılar söz hakkı alırken forumda dinleyiciler de etkinliğe katılırlar. Bu yönüyle forum etkinliği panelden ayrılır.

2.6.1.6. Açık Oturum: Açık oturum genellikle siyasi tartışmaların yoğun olarak yer aldığı bir etkinliktir ancak “Toplumun bir bölümünü ya da tamamını yakından ilgilendiren herhangi bir güncel olayın, bir ülke sorununun, bilim, sanat ve politikayla ilgili önemli bir konunun belirli yönleriyle, uzman kişiler tarafından herkesin izleyebileceği bir şekilde dinleyiciler önünde tartışılmasına açık oturum denir.” (Temizyürek, Erdem, Temizkan, 2011:180). Diğer bir ifadeyle “çoğunluğu ilgilendiren siyaset, edebiyat, sanat, bilim, sağlık vb. bir konu üzerinde, farklı görüşlerdeki uzman kişilerin bir başkan yönetiminde bir araya gelerek dinleyici/izleyici karşısında yaptıkları tartışmaya açık oturum denir”(Şahin ve Varışoğlu,2013:137).

2.6.1.7. Söylev(Nutuk): Topluluk önünde yapılan konuşma türlerinden biri de söylevdir. Söylev de bir ön hazırlık gerektirdiği için hazırlıklı konuşmalar başlığı altında yer almıştır. Söylev(nutuk), “Belli fikirleri, duyguları, düşünce ve görüşleri dinleyicilere aşlamak için yapılan konuşmalardır.” (Temizyürek, Erdem, Temizkan, 2011:182). Diğer taraftan Büyük Türkçe Sözlük’te “Bir topluluğa düşünceler, duygular aşlamak amacıyla söylenen, uzunca, coşkuluve güzel söz, nutuk, hitabe.” biçiminde tanımlanmaktadır(Büyük Türkçe Sözlük,2005:2022). Başka bir kaynakta ise: “Bir kişinin herhangi bir konuda dinleyici/İzleyici topluluğu önünde bilgi vermek ve coşku uyandırmak amacıyla yaptıkları uzun konuşmalara söylev denir.” (Şahin ve Varışoğlu,2013:137). Yaman (2012:193)’a göre Söylev(nutuk), “Bir topluluğa heyecan vermek veya belirli bir düşünceyi aşlamak amacıyla yapılan konuşmalardır.”

2.6.1.8 Röportaj: Günümüzde genellikle ülke gündeminde önemli yer edinmiş sanatçılar, siyasiler ya da başka alanlarda öne çıkmış ünlü bir kişiyle soru-cevap şeklinde yapılan röportaj etkinliği genel tanımıyla “Herhangi bir yeri, kişiyi, toplumsal, kültürel, ekonomik vb. durum, olay ve olguları çeşitli yönleriyle tanıtmak amacıyla ilgililerle yüz yüze görüşerek, onların gözlemlerini, bilgilerini, yorumlarını aktaran bir türdür.”(Temizyürek, Erdem, Temizkan,2011:183). Diğer bir tanımda ise “herhangi bir yeri, kişiyi, ülkeyi çeşitli yönleriyle tanıtan gazete ve dergi yazılarına

röportaj adı verilir.” (Yaman, 2012:193). Diğer bir kaynakta ise röportaj; “bir konu, olay veya durumu anlatmak için kişi, eşya, eser ya da bir yerle ilgili olarak birilerinin görüşüne, tecrübesine, yorumuna ve bilgisine başvurarak yüz yüze yapılan görüşmeler” olarak tanımlanmaktadır(Şahin ve Varışoğlu,2013:137).

2.6.1.9. Mülakat(Görüşme): Toplum tarafından merak edilen ünlü kişileri tanımak ve topluma tanıtmak, toplumu ilgilendiren önemli bir konuyu aydınlatmak üzere ünlü kişilerle veya uzmanlarla yapılan konuşmalardan elde edilen sonuçları aktarmak amacıyla yapılan görüşmelere mülakat denir (Temizyürek, Erdem, Temizkan,2011:184). Başka bir tanımda mülakat şu şekilde tarif edilmektedir: “Bir konuya ilişkin araştırma yapmak ve bilgi toplamak amacıyla alanında uzman bir kişiyle yapılan konuşmalardır”(Şahin ve Varışoğlu,2013:138). Son olarak mülakat şu şekilde tanımlanır: Ünlü kişilerin bir takım yönlerini tanıtmak veya toplumu ilgilendiren önemli bir konuyu aydınlatmak için, ünlü kişilerle veya uzmanlarla yapılan görüşmeleri aktaran yazılara mülakat denir(Yaman, 2012:213). Ayrıca Yaman(2012:213) ünlü kişileri tanıtan mülakat ve önemli bir konuyu aydınlatan mülakat olmak üzere iki türlü mülakat kavramı ortaya atmıştır.

2.6.1.10. Sohbet (Söyleşi): Genellikle ünlü bir sanatçının belirli bir topluluk önünde samimi ve içten bir dille sanki karşısındakıyla konuşuyormuş gibi yaptıkları konuşma etkinlikleridir. Kendi alanında ün yapmış bilim adamı, siyasetçi veya sanatçılarla belirli bir konu üzerinde fazla derinlemesine inmeden yapılan; düşünce ve görüşlerini bir sohbet havası içinde veren türe sohbet denir(Yaman, 2012:166).

2.6.1.11 Sunum: Sunum; Türkçenin temel becerilerinin yanı sıra araştırma becerisini de kapsayan, belli bir amaç doğrultusunda yapılan, sözel ve görsel bir etkinlik türüdür. Bu bakımdan özel bir hazırlık gerektirir. “Sunumların asıl amacı, yeni bilgilerin kazanılması, araştırma ve anket sonuçlarının değerlendirilmesidir.”(Yaman, 2012:166). Bu bağlamda sunum yöntemi bilgilendirme amaçlı yapılan konuşmalardır.

2.6.1.12 Seminer: “Herhangi bir bilim dalında yapılan çalışmaları, ortaya çıkan sonuçları veya bilim dalındaki gelişmeleri bu bilim dalıyla ilgilenen ve belli bir bilgi seviyesinde olan kişilere tanıtmak amacıyla düzenlenen toplantılara seminer denir.” (Şahin ve Varışoğlu,2013:140). Bir konunun her yönüyle karşılıklı olarak

tartışılmasına seminer adı verilir. Başka bir ifadeyle, “ uzman kişilerden meydana gelen bir grubun, bilgi alışverişinde bulunmak, yahut birkaç kişinin bir grubu yetiştirmek maksadıyla yaptıkları konuşmalardır.”(Yaman, 2012:166).

2.6.1.13 Tartışma:“Bir anlatım türü olarak tartışma, herhangi bir düşünceyi, yargıyı veya teklifi çürütmek, değiştirmek amacıyla kullanılan bir anlatım yöntemidir.”(Yaman, 2012:203). Tartışma yönteminde iki taraf da yapıcı olmalıdır. Amaç düşüncelerin yanlışlığını göstermek değil, düşüncelere saygılı olmaktır.

2.6.1.14. Kurultay/Kongre: Kurultay ya da diğer adıyla kongre de sempozyum gibi hazırlanması çok uzun zaman alan ve yoğun bir çalışma programı gerektiren bir faaliyettir. “Bir konuyu görüşmek, bir sorunu çözmek için elçilerin, delegelerin veya yöneticilerin katılımıyla gerçekleştirilen ulusal ya da uluslararası düzeydeki toplantılara kurultay denir.”(Şahin ve Varışoğlu,2013:141).Sempozyum gibi kurultay da uluslararası bir nitelik taşır.

2.6.1.15. Demeç: Demeç, konuyla ilgili bir politikacı ya da bürokrat veya uzman bir kişi tarafından insanları bilgilendirmek amacıyla ulusal ya da uluslararası yayın organları önünde yapılan konuşmalardır.Başka bir ifadeyle, “ilgili konuda alanında uzman ya da sorumlu bir kimsenin açıklamak istediği konuların yayın organları vasıtasıyla halka ulaştırılmasına önem verilir” (Şahin ve Varışoğlu,2013:141).

2.6.1.16 Hitabet: Hitabet yöntemi eksiksiz ve düzenli bir hazırlık gerektirir. Bu yüzden hazırlıklı konuşma başlığı altında alınmıştır. “Herhangi bir topluluğu etkilemek, bir düşünceye alıştırmak veya kriterleri yönlendirmek ya da harekete geçirmek amacıyla yapılan planlı konuşmalara hitabet denir.” Hitabetin beş çeşidi vardır(Yaman, 2012, s.161).

2.6.1.16.1. Akademik Hitabet: Bilim adamlarının yaptığı konuşmalardır

2.6.1.16.2. Askeri Hitabet: Özellikle savaşa giden askerlere komutanlar tarafından yapılan konuşmalardır.

2.6.1.16.3. Hukuki Hitabet: Mahkemelerde avukatların yaptığı konuşmalardır.

2.6.1.16.4. Dini Hitabet: Dini yerlerde din adamlarınca yapılan konuşmalardır.

2.6.1.16.5. Siyasi Hitabet: Siyaset adamlarının yaptığı konuşmalardır.

2.6.1.17 Canlandırma (Dramatizasyon): Canlandırma, diğer adıyla dramatizasyon, eğitim-öğretim alanında yaparak ve yaşayarak öğrenme temelinde etkili bir yöntemdir. Hazırlık gerektiren bir etkinlik olduğu için belirli bir zamana ihtiyaç duyulur. Canlandırma vücut dilinin yanı sıra aynı zamanda konuşma etkinliğidir. Konuşma türü olarak canlandırma yöntemi hazırlıklı konuşmalar başlığı altında yer almıştır.

2.6.2. Hazırlıksız Konuşma:

Hazırlıklı konuşmaların aksine hazırlıksız konuşmalar herhangi bir bilgi birikimi ya da ön hazırlık yapma gereksinimi olmayan günlük konuşmalardır. Bu konuşma türünün hayatımızdaki yeri çok büyüktür. Çarşıda, pazarda, okulda, hastanede ve daha sayabileceğimiz birçok sosyal ortamda aslında farkında olmadan hep hazırlıksız konuşmalar kullanırız. Kısacası “Yeri ve zamanı önceden belli olmayan, şartlar gereği aniden yapılan konuşmalarla hayatımızın bir parçası olan günlük olağan konuşmalardır.” (Yaman, 2012:159). Bu tür konuşmalar bireylerin günlük ihtiyaçlarını sağlamak için de önemlidir. “Bir günün farklı zaman dilimlerinde günlük ihtiyaçların karşılanması, isteklerin dile getirilmesi,duygu ve düşüncelerin aktarılması amacıyla yapılan konuşma türüdür.”(Şahin ve Varışoğlu,2013:126). Başka bir kaynakta ise “Kişinin günlük hayatı içinde herhangi bir ön hazırlık yapmadan evde, iş yerinde, dinlenme sırasında, ikili ilişkilerin tümündeki konuşmalar olarak tanımlanır.” (Yalçın, 2006). Bu konuşmaların yeri ve zamanı önceden belli değildir.Bu nedenle her zaman, her yerde konuşmak durumunda kalabiliriz. Günlük hayatla ilgili olan bu konuşma türünün uygulanması için öğrencilere aileleriyle, arkadaşlarıyla birlikte uygulayabilecekleri günlük hayata yönelik etkinliklere yer verilmelidir.

2.6.2.1. Kendini Tanıtma: Bazen yeni karşılaştığımız insanlara kendimizi tanıtmaya gereği duyarız. Bu tanıtmaya konuşmalarının iyi bir şekilde yapılması gerekir. Öte yandan “Kişiyi karşı taraftaki kişiyle tanıştıracak kimse olmadığında, kişinin kendisiyle ilgili yaptığı tanıtmaya konuşmasına kendini tanıtmaya denir.” (Şahin ve Varışoğlu,2013:127). Bir kişi kendisini tanıtırken kendisiyle ilgili gereksiz ayrıntılara yer vermemeli ve karşıdaki insanı ilk karşılaşmada sıkmamalıdır. Bu bağlamda

kendini tanıtmaya, “Ayrıntılara girmeden kişinin kendisiyle ilgili kısaca bilgi vermesidir.” (Temizyürek, Erdem ve Temizkan,2011:186)

2.6.2.2. Tanışma-Tanıştırma: Kendini tanıtmaya kadar insanların birbirlerini tanıtmaları da önemlidir. Toplumda insanlar birbirleriyle tanışırken her zaman ilk izlenim akıllarda kalır. Bu yüzden de tanışma ve tanıştırma konuşmalarını daha özenli yapmalıyız. Söz gelimi “daha önceden tanışmamış kişilerin herhangi bir sebeple bir araya geldiklerinde kendilerini karşılıklı olarak tanıtmalarına tanışma denir”(Şahin ve Varışoğlu,2013:128). Öte yandan birbirlerini daha önceden tanımayan kişilerin, kendilerini karşılıklı olarak birbirine tanıtmalarına tanışma denir, tanıştırma ise daha önceden birbirini tanımayan kişilerin başka insanlar tarafından birbirlerine tanıtılmalarıdır (Temizyürek, Erdem ve Temizkan,2011:186). “Tanıştırmaya konuşmalarında tanışan iki kişiyi birbirine tanıtan kişinin konuşması da belli bir sıra izler. Tanışanların adları, soyadları ve gerekiyorsa meslekleri ya da nereli oldukları anlatılır. ” (Şahin ve Varışoğlu,2013:128).

2.6.2.3. Takdim:Önemli bir konuşma öncesi konuşmacının tanıtılması, takdim edilmesi konuşma etkinliğinin ilgi çekici hale getirilmesinde büyük önem taşır. Eğer konuşmacı ya da konuşma konusu ilgi çekici bir hale gelirse o konuşma etkinliği daha geniş kitlelere ulaşma imkânı bulur. “Bir dinleyici kitlesine herhangi bir konuşmacının tanıtılması sırasında yapılan konuşmalara tanıtmaya veya takdim konuşması denir.”(Temizyürek, Erdem ve Temizkan,2011:195).

2.6.2.4. Teşekkür Etme, Özür Dileme: Teşekkür etme ve özür dileme, toplumumuzdaki ikili ilişkilerde çok büyük önem arz eder. Eğer yapılan bir yanlış karşısında özür dilenmezse o yanlışlar büyür. Büyük bir sorun haline gelir. Teşekkür etme de aynı öneme sahiptir. Güzel bir davranış teşekkür ederek ödüllendirilmelidir. Çünkü teşekkür etmek o iyiliğe karşı minnettarlığımızı ifade eder. “Yapılan bir iyilik, istendik bir davranış karşısında kişilerin minnettarlıklarını dile getirmek için yaptıkları konuşmalara teşekkür etme denir. İnsanlar arasında olumsuz duygulara yol açacak her türlü durumda iletişimi devam ettirebilmenin en etkili yolu ise özür dilemektir.” (Şahin ve Varışoğlu,2013:128). Diğer bir ifadeyle teşekkür etme, “Yapılan bir iyiliğe, bir yardıma, gösterilen iyi muameleye karşı duyulan minnetin sözle ifade edilmesidir.” (Temizyürek Erdem ve Temizkan,2011:186). Ayrıca teşekkür etmek, “Olumlu bir davranışa, güzel bir işe, faydalı bir esere karşı duyulan

memnuniyetin ifade edilmesidir.”(Yaman, 2012:228). Özür dilemek ise başka bir güzel davranış şeklidir.“İnsanlar arasında zaman zaman yanlış anlamalar, öfkelenmeler, birbirini suçlamalar, verdiği sözde duramamalar gibi nedenler ilişkilerde gerginliklere yol açabilir. Bu gibi durumlarda yapılması gereken hareket, ilişkilerin tamamen kesilmesi ya da durdurulması değil, hatasını anlayan tarafın karşı taraftan uygun bir şekilde özür dilemesidir.”(Temizyürek, Erdem ve Temizkan, 2011:89). “Özür dilemek hataları telafi etmeye, kırgınlıkları ortadan kaldırmaya, ilişkileri düzenlemeye ve kişilere yeniden şans vermeye kapı aralayan önemli bir davranıştır.”(Şahin ve Varışoğlu,2013:129). “İşlenen bir hatadan dolayı maddi bir zarar verilmişse, bu zarar karşılanmalıdır; eğer manevi olarak bir hata yapılmışsa, mutlaka gönül alınmalıdır”(Yaman, 2012, s.227).

2.6.2.5. Telefonla Konuşma:Sürekli gelişen bilişim teknolojileri ile birlikte hayatımıza giren telefon, iletişim kurmak açısından da büyük kolaylıklar getirmiştir. Önceleri sadece ev telefonlarıyla konuşurken şimdi her bireyin yanında taşıdığı bir cep telefonu vardır. “Günümüzde iletişim teknolojilerinin gelişmesi yeni iletişim araçlarını da beraberinde getirmiştir, telefon da bu iletişim araçlarından birisidir ve önce evimize sonra da cebimize kadar girmiştir.” (Temizyürek, Erdem ve Temizkan,2011:190). Bu yüzden telefonla konuşma bütün bireylerin günlük olarak yaptıkları bir davranış haline gelmiştir. Bu bağlamda telefonla konuşma da bir konuşma türü olarak ortaya çıkmıştır.“Telefonla konuşma, yüz yüze görüşme sırasında yapılan konuşmalarla benzerlik taşımaya rağmen kendine has kuralları ve adabı olan bir konuşma türüdür.”(Şahin ve Varışoğlu,2013:130). Birçok alanda insanlara faydası olan “Telefon, gücünü ve imkanlarını iyi bilenler için, çok etkili bir iletişim aracıdır.”(Yaman, 2012:222).

2.6.2.6.Ziyaret Konuşmaları: Toplumumuzda ziyaretler günlük hayatta oldukça büyük yer kaplamaktadır. “Ziyaretler ev ziyaretleri, karşılama, uğurlama, hasta, taziye, kutlama ve bayram ziyaretleri ile resmi ziyaretler olmak üzere bazı türlere ayrılırlar.”(Temizyürek, Erdem ve Temizkan,2011:191). Bunların yanında akraba ziyaretleri, hasta ziyaretleri, taziye ziyaretleri ve daha sayabileceğimiz nice ziyaretler vardır. Bu ziyaretlerde dilekelerimizi bildirmek için etkili bir konuşma yapmalı ve acımızı ya da sevincimizi paylaştığımızı bildirmeliyiz. Bu anlamda ziyaret konuşmaları da günlük hayat için önemli bir konuşmadır. “Bu tür

konuşmalar, birini görmek, hasret gidermek, herhangi bir konuyu görüşmek, herhangi bir duyguyu ya da isteği dile getirmek amacıyla yapılır.” (Şahin ve Varışoğlu,2013:130).

2.6.2.7. Karşılama ve Uğurlama: : Toplum olarak gelen misafirleri karşılamayı ve giden misafirleri uğurlamayı çok önemseriz. Bu davranış şekli de günlük hayatımıza yerleşmiştir. “İnsanların birbirlerine yaptıkları ziyaretlerin güzel başlaması, hoş bir şekilde sona ermesi açısından karşılama ve uğurlama anları çok önemlidir.” (Temizyürek,Erdem ve Temizkan,2011:194). “Karşılama ve uğurlama sırasında insanlar birbirlerine nazik ve içten davranmalı, güler yüzlü olmalıdır.” (Şahin ve Varışoğlu,2013:130).

2.6.2.8. Selamlaşma:İkili ilişkilerde selamlaşma da nezaket kurallarının bir gereği sayılmıştır. Bu şekilde davranmakla kimi insanların takdirini kazanırken bunu yapmadığımızda da kimi insanları küstürebiliriz. “Selamlaşma, bir tanıdıkla karşılaşıldığında, birinin yanına gidildiğinde, bir yerde buluşulduğunda ve daha sayılamayacak kadar çok ortamda karşıdaki kişi ya da kişilere bulunulan bir nezaket hareketidir.”(Temizyürek, Erdem, Temizkan, 2011:195). “İnsanların genellikle tanıdıkları biriyle karşılaştıkları, bir ortama girdikleri ya da birileri tarafından ziyaret edildikleri anların başlangıcında yaptıkları konuşmalardır.”(Şahin ve Varışoğlu, 2013:130).

2.6.2.9. Yol Sorma, Yol Tarif Etme: Günlük hayatımızda sıkça karşılaştığımız bir konuşma türü olan bu yöntem “Herhangi bir kimsenin adres sormak veya yol tarif etmek amacıyla yaptığı konuşmadır.” (Şahin ve Varışoğlu, 2013:130). Yol tarifi sırasında dikkatli olmak ve doğru bir tarif yapmak gerekir. Çünkü yararlı olmak yerine zararımız dokunabilir. “Yol veya adres tarif ederken cadde, sokak, mahalle isimleri gibi belirgin bir tarif yapılmalıdır.”(Temizyürek, Erdem, Temizkan, 2011:195).

2.6.2.10. Anma ve Yıl Dönümü Konuşmaları: “Tanınmış kişilerin doğum ve ölüm yıl dönümlerinde, herhangi bir kurumun, kuruluşun, okulun, olayın, cumhuriyetin kuruluş yıl dönümlerinde vb. yapılan konuşmalara anma veya yıl dönümü konuşmaları denir.”(Temizyürek, Erdem, Temizkan, 2011:196). “Duygu

yoğunluğunun çok olduğu bu konuşmalarda, anılan kimselerin ya da olayların önemi vurgulanır.” (Şahin ve Varışoğlu, 2013:133).

2.6.2.11 Açılış Konuşmaları: “Herhangi bir kurumun, kuruluşun, okulun, iş yerinin vb. açılış günlerinde yapılan konuşmalara açılış konuşmaları denir.”(Temizyürek, Erdem, Temizkan, 2011:196). “Bu tür konuşmalara başlarken selamlaşma ve hitap sözleriyle söze başlanır.” (Şahin ve Varışoğlu, 2013:133).

2.6.2.12. Sunuş Konuşmaları:“İş yerlerinde,okullarda vb. etkinlik ve tören gibi programlarda konuşmacıların, konuların sırası geldikçe bildirilmesi amacıyla yapılan konuşmalara sunuş konuşmaları denir”(Temizyürek, Erdem, Temizkan, 2011:196). “Tören gibi etkinliklerde belli bir sıra ile yapılacak olan faaliyetleri dinleyiciye sunan ve bir programı takip eden konuşmacıların konuşmalarına sunuş konuşması denir.”(Şahin ve Varışoğlu, 2013:133).

2.6.2.13. Sohbet Konuşmaları:“Sohbet dostlar, arkadaşlar, aile üyeleri vb. arasında çeşitli konularda yapılan konuşmalardır. Edebiyat sohbetleri, siyaset sohbetler, günlük hayatla ilgili konularda yapılan sohbetler, iş konularında yapılan sohbetler vb. gibi türleri vardır.”(Temizyürek, Erdem, Temizkan, 2011:197) Sohbet günlük hayatta insanların en çok tercih ettikleri konuşma türlerindedir. İnsanlar arasında sık sık yapılan bir etkinliktir. “Daha sade bir tanımla sohbet; iki veya daha çok kişinin karşılıklı konuşmasıdır.”(Şahin ve Varışoğlu, 2013:133).

2.6.2.14 Soru-Cevap:“Karşılıklı konuşmalarda konuşan ve dinleyenin etkileşimini arttıran konuşma türlerinden biri de soru sormaktır.” (Şahin ve Varışoğlu, 2013:133). İnsan, öğrenme ihtiyacı her zaman olan bir varlıktır. Bu öğrenmeyi sağlayan en önemli araçlardan biri soru sorma etkinliğidir. Bu açıdan “İnsanların günlük hayatta birbirleriyle kurdukları iletişimde soru sorma ve sorulan sorulara cevap verme vazgeçilmez bir durumdur. Özellikle resmi konuşma ve iletişimlerde soru sormak için karşı taraftan izin istenmesi yerinde olur, daha samimi ortamlarda soru sormak için izin almaya gerek yoktur.” (Temizyürek, Erdem, Temizkan, 2011:198). Sorulara cevap verirken de mümkün olan en açık ve anlaşılır kelime ve cümleler kurulmalıdır. “Sorunun cevabı bilinmiyorsa açık yüreklilikle cevabın bilinmediği belirtilmeli, kesinlikle yanlış cevap verilmemelidir.”(Şahin ve Varışoğlu, 2013:133).

2.6.2.15. Fıkra Anlatmak: Fıkra anlatmak birçok insanın günlük hayatında sık sık yaptığı bir eylemdir. Bunlar genelde güldürücü, eğelendirici olurlar. “Günlük hayatta, sohbetlerde, karşılıklı iletişim durumlarında insanlar birbirlerine fıkra anlatabilirler bununla birlikte fıkra anlatmanın ayrı bir sanat olduğu ve herkes tarafından başarıyla yapılabilecek bir iş olmadığı söylenebilir.” (Temizyürek, Erdem, Temizkan, 2011:197).

2.6.2.16 Görevlilerle Yapılan Konuşmalar: Toplum hayatında her zaman bir iş yerinde, bir okulda, kurum veya kuruluşlarda çalışmakta olan görevlilerle konuşmak durumunda kalabiliriz. “Bu türden konuşmalar herhangi bir konuda bilgi almak, iş istemek, iş gördürmek gibi amaçlarla yapılır.”(Temizyürek, Erdem, Temizkan, 2011:198).

2.6.3. Diğer Konuşma Türleri

Diğer konuşma türleri bu çalışma sırasında ortaya çıkan bir başlık olmuştur. Bazı konuşma türleri sadece hazırlıklı yapılır, bazı konuşma türleri de sadece hazırlıksız bir şekilde yapılır. Kimi konuşma türleri ise hem hazırlıklı hem de hazırlıksız yapılabilen konuşma türleri oldukları için bu şekilde ayrı bir başlık altında değerlendirme gereği duyulmuştur. Örneğin güdümlü konuşma yöntemi, tartışma, empati kurma vb gibi konuşmalar önceden hazırlanan bir etkinlik içinde kullanılırken hazırlıklı konuşmalar olarak adlandırılabilir ancak günlük hayatta herhangi bir durumda hazırlıksız olarak bu konuşma türlerini uygulamak zorunda kalabiliriz. Bu açıdan bakıldığında bu konuşma türleri “Diğer Konuşma Türleri” başlığı altında ayrı bir bölümde ele alınmıştır.

2.6.3.1.İkna Etme:“Bir konu hakkındaki fikirlerin dinleyiciler tarafından kabul edilmesini ve benimsenmesini sağlamaktır.” (Türkçe Öğretim Programı 2006) “Bu yöntemin sınıf ortamında uygulanmasında seçilen öğrenciler ya da gruplar konu hakkında farklı fikirleri savunarak karşısındakileri savundukları fikirler konusunda ikna etmeye çalışırlar.”(Kurudayıoğlu,2011:98). Eğer bir konuşmada anlatılanlar, dinleyiciler tarafından inandırıcı bulunmuyorsa bu konuşma pek sağlıklı bir iletişim hali almaz. Bu bakımdan iletilmek istenen mesajı doğru ve güzel bir konuşmayla vermek, konuşmanın ikna ediciliğini de artırır. Bu tür konuşmalarda dikkat edilmesi gereken noktalar şunlardır (Şahin ve Varışoğlu,2013:125) :

- * Konuşmacı dinleyiciyi kırmamalıdır.
- * İkna etmek için dinleyici pasif hale getirilmeye çalışılmamalıdır.
- * İkna edici konuşma her şeyden önce bir beceri alanıdır ve herkes ikna edici olamaz.
- * Konuşma sırasında somut örnekler verilmeli, konuşma akıcı olmalıdır.
- * Konuşmanın ana fikri dinleyiciye her fırsatta hatırlatılmalı, ancak gereksiz tekrarlardan kaçınılmalıdır.
- * Vurgu yapılacak fikre dikkat çekmek önemlidir.
- * Konuşma sırasında mutlaka ispat yoluna gidilmelidir.
- * Konuşmadaki mantık sırası basitten karmaşığa doğru olmalı, vurgu yapılacak fikir en sona bırakılmalıdır.
- * Konuşmanın mesajını yerli yersiz ortaya koymak, konuşmanın etkisini yitirmesine sebep olur.

Ayrıca “ikna edici konuşmanın beş aşaması vardır. Bunlar sırasıyla dikkat çekme, anlama, inandırma, tekrarlama, ana fikri ortaya koymadır” (Şahin ve Varışoğlu, 2013:125).

2.6.3.2. Tartışma: “Öğrencilerin bir konu üzerinde olumlu veya olumsuz fikirler yürüterek benimsedikleri fikirleri savunma becerisini geliştirmektir.”(Türkçe Öğretim Programı 2006). Yapılan her konuşmaya körü körüne inanmak, doğru kabul etmek konuşmanın hep aynı konu etrafında dönmesine sebep olur. Bu da konuşmanın sıkıcı bir hale gelmesine sebep olur. Konuşmada bahsedilen fikirler olumlu ve olumsuz yönlerden sorgulanmalıdır. “Seçilen konu, düşündürücü ve tartışmaya uygun nitelikte olmalı, belirli bir sürede ele alınmalıdır.” (Kurudayıoğlu,2011:99). Derslerde öğrencilerin çoklu bakış açılarını geliştirmek, tartışarak, fikirleri ortaya koyarak ve sınıfı dersi katıp dersi sıkıcılıktan kurtarmak adına tartışma yöntemi önemli bir işlev görmektedir.

2.6.3.3 Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma: “Öğrencilerin öğrendikleri kelime, kavram, atasözü ve deyimleri anlatımlarında kullanmalarını sağlayarak söz varlıklarını ve ifade güçlerini zenginleştirmektir.”(Türkçe Öğretim Programı 2006). Öğretmen tarafından kelime ve kavramların yer aldığı bir havuz oluşturulur. “Öğrenciler konuşma konularına bağlı olarak bu havuzdan seçtikleri kelime ve kavramları kullanarak bir konuşma yaparlar.”(Kurudayıoğlu,2011:101).

Konuşmalar gözü kapalı ve gelişigüzel seçilen sözcüklerle yapılmamalı. Konuşmayı zenginleştirmek için edebi eserlerden, yazılı kültürden örnekler vermek konuşmayı daha zengin hale getirir. Ayrıca konuşma sırasında telaffuz edilecek kelimeler de doğru seçilmeli.

2.6.3.4.Eleştirel Konuşma:“Belirli bir konuyu olumlu ve olumsuz yanlarıyla tarafsız bir bakış açısıyla değerlendirerek yorum yapma, fikir ve çözüm üretme becerilerini geliştirmeyi amaçlayan konuşma biçimi olarak adlandırılabilir.”(Türkçe Öğretim Programı 2006). Bir konuşmayı olduğu gibi kabul etmemek gerekir. Konuşmada tarafsız yapılacak her değerlendirme, yapılan konuşmayı daha da zenginleştirecektir. “Konuşmacı, seçip sınırlandırmış olduğu konu ile ilgili konuşmasını hiçbir eksik kalmayacak şekilde dinleyicilerin bilgisine sunar. Beğeni ve tepkilerini tarafsız ve bilimsel verilere dayanarak ortaya koyar ve alternatif çözüm önerileri teklif eder.” (Kurudayıoğlu,2011:98).

2.6.3.5. Gündümlü Konuşma:“Öğrencilerin bir konu hakkındaki bilgilerini, duygularını ve düşüncelerini etkili bir şekilde anlatma becerilerini geliştirmeyi amaçlayan konuşma biçimi olarak tanımlanabilir” (Türkçe Öğretim Programı 2006). Öğretmen bir konu belirler ve bu konu hakkında öğrencileri bilgilendirir, ardından beyin fırtınası yapılır. Rastgele öğrenci seçilir ve konu hakkındaki duygu, düşünce ve hayallerini ifade etmeleri sağlanır(Kurudayıoğlu,2011:98). İlköğretimde kalabalık önünde konuşma gücünü çeken öğrenciler konuşmaları sırasında cesaretlendirilmeli, doğru ipuçlarıyla güzel konuşma becerisi kazandırılmalıdır.

2.6.3.6. Katılımlı Konuşma:“Dinleyicileri konuşma sürecine katarak konunun anlaşılmasını kolaylaştırmak ve konuya farklı bakış açıları getirme amaçlı konuşma biçimi olarak tanımlanabilir.” (Türkçe Öğretim Programı,2006:63.). Bazen tek kişilik konuşmalar oldukça sıkıcı bir hal alır. Bunu önlemek için dinleyiciler de bu konuşmaların içinde yer almalıdır. Dinleyicileri konuşma sürecine katmak amacıyla konuşma yer yer kesintiye uğratarak dinleyicilerin duygu, düşünce ve sorunlarını iletmeleri sağlanır. Bu amaçla “konunun ilgi çekici yönleri üzerinde durulmalı, sorular sorarak dinleyicinin konu üzerinde düşünmeleri sağlanmalıdır.” (Kurudayıoğlu,M.,2011:98).

2.6.3.7. Yaratıcı Konuşma:“Öğrencilerin yaratıcılıklarını ve konuşma yeteneklerini geliştirmeyi amaçlayan konuşma türü olarak tanımlanabilir.” (Türkçe Öğretim Programı,2006:64.). Serbest konuşma etkinlikleri ve bu konuşmalar sırasında konuşmayı yapan kişiyi cesaretlendirmek, onu sabırla dinlemek, yeteneklerini ortaya çıkarmasını sağlamak yaratıcı konuşma açısından önemlidir. “Okulda öğrencilere bir konu verilir. Her öğrenci bir önceki konuyla ilgili söylediklerinden hareketle konuşarak konuya farklı bir bakış açısı getirir.” (Kurudayıoğlu,M.,2011:101).

2.6.3.8 Bilgilendirici Konuşma: Dinleyenlere herhangi bir konuda bilgi vermek amacıyla yapılan amaçlı bir konuşma türüdür. Bilgilendirici konuşmaların özellikleri şunlardır(Şahin ve Varışoğlu, 2013:122-123):

- * Konuşma açık ve anlaşılır olmalı.
- * Konuşma iyi organize edilmeli.
- * Kelime seçimine dikkat edilmeli.
- * Dinleyenler için anlamı bilinmeyen kelime, kavram ve teknik terimlere yer verilmemeli.
- * Konuşma konusunun temel noktaları arasında ilişki kurulmalı.
- * “Birincisi”, “ayrıca”, “başka bir deyişle” gibi ifadelerle konuya vurgu yapılmalı.
- * İyi bir plan yapılmalı ve plana uyulmalı.
- * Mümkün olduğunca basit cümleler seçilmeli.
- * Gereksiz tekrarlardan kaçınılmalı.
- * Dinleyenlerin ilgi, merak ve motivasyonları canlı tutulmalı.

2.6.3.9 Açıklayıcı Konuşma: Herhangi bir kavramı, olayı, olguyu, süreci açıklamak için yapılan konuşmalardır. Pek çok yönüyle bilgilendirici konuşmalara benzer, ondan farkı ise dinleyiciyle konuşmacının etkileşim durumudur. “Bilgilendirici konuşmada konuşmacı dinleyenlerin bilgi edinmesi için süreci kontrol ederken; açıklayıcı konuşmalarda öğrenme durumu konuşmacıdan çok dinleyiciyi ilgilendiren bir konudur.”(Şahin ve Varışoğlu, 2013:123).

2.6.3.10 Eğlence Amaçlı Konuşma:“Eğlenmek, hoşça vakit geçirmek amacıyla yapılan konuşmalardır. Stand up konuşmaları, tiyatro gösterileri, drama etkinlikleri ve sınıf içi yapılan eğlenceli sohbetler bu türdendir.”(Şahin ve Varışoğlu, 2013:123).

2.6.3.11 Öğretici ve Eğitici Konuşma: “Bilgi vermek, açıklamak, aydınlatmak, beceri kazandırmak gibi amaçlar için yapılan konuşmalardır. Konuşmacının kullandığı dil, dinleyicilerin anlayabileceği kelimelerden oluşur ve kelimeler daha çok temel anlamdadır.”(Şahin ve Varışoğlu, 2013:123).

2.6.3.12 Okuma Yoluyla Konuşma: Bir metin okunurken yapılan konuşmalardır. “Konuşma sırasında ortaya çıkabilecek hataları önlemek için bu konuşmalar yapılır. Bu tür konuşmalar dinleyiciyle iletişim kuramama, göz teması kuramama, dinleyicilerin metne odaklanamaması, ilginin dağılması, konuşmacının metinde takılması nedeniyle dinleyicilerle bağlantısının kopması, konuşma ortamının sıkıcı olması gibi olumsuzluklar nedeniyle çok fazla tercih edilmeyen bir konuşma türüdür (Şahin ve Varışoğlu, 2013:123).

2.6.3.13 Ezberleyerek Konuşma: “Dinleyiciler üzerinde en az etki bırakan konuşmalardan biri olan bu konuşma türünde konuşmacı, ezberlediği metni bir an önce bitirip rahatlama isteğinde olduğundan beden hareketlerini ve sesini etkili kullanamaz.” (Şahin ve Varışoğlu, 2013:124).

2.6.3.14 Planlı Konuşma: “Bir plan dahilinde yapılan bu konuşma türünde konuşmacı, bir metne bağlı olabilir fakat okuma yoluyla okuma yoluyla konuşma ve ezberleyerek konuşmada olduğu gibi dinleyiciyle olan bağlar koparılmadan konuşma sürdürülür.” (Şahin ve Varışoğlu, 2013:124).

2.6.3.15 Betimleyici Konuşma: Betimleme, varlıkların tasvir edilmesidir. Betimlemede varlıkların fiziksel niteliklerinin belirtileceği gibi bu niteliklerin iç dünyamızda uyandırdığı izlenimleri de yansıtılabilir. “Bu tür konuşmalarda konuşmacı, betimleyeceği kişi, yer ya da nesneyle ilgili biçim, boyut, renk gibi konularda elinden geldiğince açıklamalar yapar.”(Şahin ve Varışoğlu, 2013:125).

2.6.3.16 Sorgulayıcı Konuşma: Bu tür konuşmalarda eleştirel düşünme ön plandadır. “Bir fikre katılmak/katılmamak, bir konunun nedenlerini ortaya çıkarmak ve konuşmada öne sürülen gerekçelerin tutarlılığını araştırmak sorgulayıcı konuşmaların en temel özellikleridir.” (Şahin ve Varışoğlu, 2013:125-126).

2.6.3.17 Etkileşimsel Konuşma:“Bu tür konuşmalarda iletişimin iki temel unsuru olan dinleyiciyle konuşmacı arasındaki iletişimin gerçekleştirilmesi, etki tepki

bağının geliştirilmesi, dönüt verilmesi, değerlendirme sürecinin ortak yapılması amaçlanır. Sınıf içi tartışmalar, grup etkinliklerinin değerlendirilmesi, öykü anlatma, rol yapma, bilgi paylaşımı sırasında yapılan konuşmalar bu türdendir.”(Şahin ve Varışoğlu, 2013:126).

2.6.3.18 Etkileşimsel Olmayan Konuşma:“Bu tür konuşmalarda iletişimde etken olan konuşmacıdır. Bu tür konuşmalar bilgi sunmak, konuyu açıklamak, rol veya gösteri yapmak, bir konuyu özetlemek gibi amaçlar doğrultusunda yapılır. Konuşmacının hazırlık yapması gerekir”(Şahin ve Varışoğlu, 2013:126).

2.6.3.19 Hafızada Tutma Tekniği: “Konuşmanın kesintiye uğratılmadan, kurallarına uygun olarak yapılmasını sağlamaktır. Konuşmanın içeriği düşünce sıralamasına göre düzenlenir. Cümleler düşünce gruplarına göre sınıflandırılır ve oluşturulan kelime listeleri bir kağıda yazılır. Hayal gücü, benzetme, abartma, mizah vb.den yararlanarak seçilen kelimelerle küçük bir hikaye oluşturulur.” (Kurudayıoğlu,2011:101-102).

2.6.3.20 Serbest Konuşma:“Öğrencilerin herhangi bir konudaki duygu, düşünce ve hayallerini sözlü olarak ifade güçlerini geliştirmektir.”(Türkçe Öğretim Programı 2006). Birey konuşmalarında kimsenin etkisinde kalmamalı. İçinden geldiği gibi konuşmalı. Bu bağlamda serbest konuşma, “herhangi bir metne bağlı kalmadan, plan yapmadan, içten geldiği gibi yapılan doğal konuşmalardır”(Şahin ve Varışoğlu,2013:123). Okulda, öğrenciler seçtikleri konu hakkındaki duygu, düşünce ve hayallerini anlatırlar. “Öğrencilere kendilerini ifade etme fırsatı vermek için haftalık ders saatinin bir kısmı serbest konuşmaya ayrılmalıdır.” (Kurudayıoğlu,2011:101).

2.6.3.21 Kendini Karşısındakinin Yerine Koyarak Konuşma (Empati Kurma): Empati kurma bireyin karşısındaki başka bir bireyin bir davranış karşısında neler hissedebileceğini anlamasına yardımcı olabilecek bir davranıştır. Bu davranışın temelinde saygı esastır. Konuşma türü olarak empati kurma yöntemi “Türkçe derslerinde bir sınıf içi etkinlik olarak kullanılabilir. Empati kurma yönteminde amaç; konuşmada, karşısındakinin değer yargılarını, duygu ve düşüncelerini anlamadığını hissettirerek etkili bir iletişim kurmaktır.”

(Kurudayıoğlu,2011:100). Bu yönüyle empati kurma yöntemi bireyin sağlıklı iletişim kurabilmesine yardımcı olmaktadır.

MEB(2006) bu yöntemin uygulanmasını şu şekilde tarif etmektedir: “Bir sorunu çözmek, doğruyu aramak veya karşısındakinin sevinçlerine vesikintilerine ortak olmak gibi olumlu iletişim becerilerini geliştirmek için konuşma ortamı oluşturulur. Her hafta bir konu belirlenerek karşısındakini anlama etkinliği yaptırılır.”

III. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu çalışma betimsel bir araştırma olup, 2005-2012 öğretim yılları arasında okutulan altı, yedi ve sekizinci sınıf Türkçe ders kitapları doküman incelemesi yöntemiyle taranıp veri elde edilmiştir. Bu öğretim yıllarında okullardan üç takım kitap temin edilerek konuşma türleri bakımından değerlendirilmiştir.

“Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey yada nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışmıştır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey, vardır ve oradadır.” (Karasar, 2008:77).

“Durum saptayıcı nitelik taşıyan betimleyici araştırmalarda esas olan verilerin, derlenmesi, düzenlenmesi ve profil çıkarmasıdır.” (Çömlekçi, 2001: 28). Betimsel nitelik taşıyan bu araştırma da, ortaokul 6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabında yer alan metinlerin işleniş süreçlerinde kullanılan konuşma türlerinin sıklığı öğrenci çalışma kitabından da yararlanarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmada veriler nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Doküman incelemesi araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin çözümlenmesini kapsamaktadır (Yıldırım ve Simsek, 2000:140). Doküman analizinde, var olan bir belge belirlenen ölçütlere göre incelenir.

Konuşma türlerinin kullanım sıklığı açısından incelenen metinler; Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 18.07.2005 tarih ve 211 sayılı kurul kararı ile 2005-2006 öğretim yılından itibaren ders kitabı olarak kabul edilen 6. Sınıf Türkçe Çalışma Kitabı, Öğretmen Kılavuz Kitabı;

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 18.07.2005 tarih ve 246 sayılı kararı ile 2005-2006 öğretim yılından itibaren ortaokullarda kabul edilen 7. sınıf Türkçe Çalışma Kitabı, Öğretmen Kılavuz Kitabı;

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 18.07.2005 tarih ve 213 sayılı kararı ile 2005-2006 öğretim yılından itibaren ilköğretim kurumlarında ders kitabı olarak kabul edilen 8. sınıf Türkçe Çalışma Kitabı, Öğretmen Kılavuz Kitaplarında yer almaktadır.

Çalışma kitaplarında yer alan etkinlikler ve öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin tümü araştırmamızın alanı olmuştur. Bu metinlerin

işlenişinde kullanılan konuşma türlerinin sıklığı metnin işleniş sürecine göre incelenmiş ve kitaplar kendi aralarında karşılaştırılmıştır.

3.2. Verilerin Elde Edilmesi

Çeşitli ortaokullar tarafından tercih edilerek okutulmakta olan üç farklı yayının yayımladığı 6, 7ve8. sınıf Türkçe Ders Kitabı İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden temin edilmiştir. Türkçe ders kitaplarındaki temalar halinde gruplandırılmış olan metinler, önce özet halinde verilmiş, daha sonra uygulama ve etkinliklerin dersin hangi sürecinde yer aldığına dikkat edilerek konuşma, temel türlerine göre tablolar halinde gösterilmiştir.

3.3. Verilerin Değerlendirilmesi

Değerlendirmede tespit edilen konuşma tür ve uygulamaları literatürde yer alan konuşma türlerine ve öğretim programında yer alan kazanımlar listesini temsil etme durumlarına göre bir incelemeye tabi tutulmuştur. Bazı konuşma tür ve uygulamaları her iki temel konuşma türüne (hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma) tam olarak dahil edilemediğinden “diğer konuşma türleri” adı altında gösterilmiştir. Esasen “diğer konuşma türleri” çoğu hazırlıksız olan fakat hem hazırlık gerektiren hem de hazırlıksız gerçekleşen konuşma uygulamalarından oluşmaktadır. Bunlar, değerlendirme ve yorumlarda

3.4. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada, Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu başkanlığı tarafından incelenip onaylanarak, ülkemizde ilköğretim okullarına ücretsiz olarak dağıtılan, 2005-2006 öğretim yılından itibaren ders kitabı olarak okutulan, 6. Sınıf ders kitapları, öğretmen kılavuz kitapları ve çalışma kitapları, yedinci sınıf ders kitapları, öğretmen kılavuz kitapları ve çalışma kitapları, sekizinci sınıf ders kitapları, öğretmen kılavuz kitapları ve çalışma kitapları. incelenerek veri toplanmıştır. Üç ayrı yayınevi tarafından hazırlanan bu kitaplardaki önerilen etkinlikler ve uygulamalar, bu araştırmanın evrenini oluşturur. Bu kitapları geçerlilik ve güvenilirliği yapılmış kitaplardır.

IV. BÖLÜM
BULGULAR VE
YORUMLAR

**Altıncı Sınıf Türkçe Dersi İşleniş Sürecinde Konuşma Tür
ve Uygulamalarının İncelenmesi**

ALTINCI SINIF DERS KİTABI İNCELEMESİ

1. TEMA: TOPLUM HAYATI

1. Metnin Adı: *Dört Arkadaş*

Bu masalda güzel bir ormanda bulunan ceylan, kaplumbağa, fare ve karga arasındaki arkadaşlık konu edilmiştir. Masala göre ceylan bir avcının tuzağına düşer ve zor durumda kalır. Ceylanın her zamanki gibi yemek saatinde aralarında bulunmadığını fark eden diğer üç arkadaşı ceylanı ararlar ve onun tuzağa düştüğünü görürler. Bu samimi dostlar ceylanı kurtarmak için plan yaparlar ve ceylan kurtulur. Böylece toplumda bireyler arasındaki dayanışmanın ve yardımlaşmanın önemi vurgulanmış olur.

Ezop Masalları'ndan sadeleştirilerek alınan bu masal 6. sınıf Türkçe ders kitabının 10-15. Sayfaları arasında yer almıştır.

Metin Türü: *Masal*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a) "Dostların farklı kişiliklere sahip olmaları, dostluk ilişkisini nasıl etkiler?" sorusu sorulur ve bu konunun olumlu ve olumsuz yönlerinin öğrenciler tarafından tartışılması istenir.

Burada **tartışma yöntemivesoru cevap** yöntemi de uygulanmıştır.

b) "Sabahleyin okula ilk geldiğinizde öğretmenlerinizle ve arkadaşlarınızla ne dersiniz?" sorusuyla öğrencilere selamlaşmanın önemi fark ettirilir.

Burada aynı zamanda **soru cevap yöntemini** vehazırlıksız konuşma türlerinden **selamlaşmayı** kullanmak amaçlanır. Bunun için çalışma kitabının 12. sayfasında yer alan 7. etkinliğin yapılması istenir:

c) Öğrencilere bir konu seçmeleri ve bu konu hakkında **serbest konuşma** yöntemini kullanarak konuşma yapımları söylenir.

Tablo 3: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma ³	Diğer Konuşma Türleri ²
---	Soru Cevap 2 Selamlaşma 1	Serbest Konuşma 1 Tartışma 1

II. Metnin Adı: *Gizli Hayırsever*

Bu hikaye zengin bir işadının kimliğini belli etmeden birçok kişiye yardım etmesi konu edilmiştir. Bu işadamı dikkati sayesinde tespit ettiği yardıma muhtaç insanlarla şoförü vasıtasıyla iletişim kurmakta ve onlara desteklerde bulunmaktadır. Bu işadamı bir gün aksayan bir çocuk görür ve ona yardım etmek ister. Onunla iletişime geçip resmi işlemleri bitirir ve çocuktaki sorunun çözülmesini sağlar. Hikayede vurgulanmak istenen; iyilik yapmanın karşılık beklenen bir şey olmadığı insanın kendi ruhunu memnun edip tatmin olabileceği, yaşama sevinci duyabileceği bir yaşam tarzı olduğudur.

Woody McKey’ den alınan bu hikaye altıncı sınıf Türkçe ders kitabının 16-21. Sayfaları arasında yer almıştır.

Metin Türü: *Hikaye*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a) Öğretmenin “Sizce herkese iyilik yapılabilir mi?Neden?” sorusu sorulur ve bu konunun olumlu ve olumsuz yönlerinin öğrenciler tarafından tartışılması istenir.

Burada **tartışma yöntemi** kullanılır. Aynı zamanda öğrenciler de işin içine katıldığı için **katılımlı konuşma yöntemi** de kullanılmıştır. Öte yandan bu etkinlikte **soru cevap** yöntemi kullanılmıştır.

b) Öğrencilere “Zengin bir işadamı olsaydınız tanıdığınız insanlardan hangilerine yardım etmek isterdiniz?”

Sorusu sorularak **kendini karşısındakinin yerine koyarak konuşma(empati kurma)** yöntemi kullanılmıştır. Aynı zamanda **soru-cevap** yöntemi de uygulanmıştır.

c) Öğrencilere *yardımlaşma ve dayanışma konusunda 2-3 dakikalık bir konuşma yapmaları söylenerek güdümlü konuşma yöntemi kullanılmıştır.*

Bu konuşma yönteminde **güdümlü konuşma, ikna etme** yöntemini kullanmaları istenmiştir. Bu konuşmanın sonunda da dinleyicilere **teşekkür etmeleri** istenmiştir.

Tablo 4: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma 3	Diğer Konuşma Türleri 5
----	Soru-Cevap 2 Teşekkür Etme 1	Tartışma 1 Katılımlı Konuşma 1 Empati Kurma 1 İkna Etme 1 Güdümlü Konuşma 1

III. Metnin Adı: *Yalnız Kalmak*

Bu metinde “yalnızlık” konu edilmiştir. Fakat bu yalnızlık nitelik olarak değil nicelik olarak yalnızlıktır. Kendi hırçınlığımızla ve empatiden yoksunluğumuzla kendimizden uzaklaştırdığımız insanlarla birlikte aslında çok şeyi kaybettiğimiz anlatılmak istenmiştir. Kent yaşamı ve küçülen ailelerin bu yalnızlaşmada çok etkili olduğuna değinilmiştir. Gün içinde binlerce insanla muhatap olsak da günün sonunda ruhumuzun bir tanıdık yüze ihtiyacının olacağı vurgulanmıştır.

Şevket RADO'nun denemesi olan bu metin Türkçe ders kitabının 22 ve 26. sayfaları arasında yer almaktadır.

Metnin Türü: Deneme

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a) “Arkadaşlarınız, akrabalarınız, tanıdıklarınız sizi seviyor mu? İnsanların size karşı böyle duygular beslemelerinin nedeni nedir?” soruları sorarak öğrencileri sürece katarken **güdümlü konuşma** yöntemi kullanılmıştır. Aynı zamanda burada **soru cevap** yöntemi de kullanılmıştır. Öğrencilere konuşmalarını bitirirken **teşekkür etmeleri** söylenmiştir.

b) Öğrencilere “Çok sıkıntılı ya da üzüntülü olduğunuz bir anda çevrenizdeki insanların sizinle hiç ilgilenmediklerini düşününüz. Böyle bir durumda neler yapar, kendinizi nasıl hissederdiniz?” sorusu sorulup **güdümlü konuşma** yöntemi uygulanabilir. Bu konuşma için aynı zamanda **kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma** yönteminin kullanılması tavsiye edilmiştir. Bunun yanında soru-cevap yöntemi de kullanılmıştır.

Tablo 5: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma 2	Diğer Konuşma Türleri 3
---	Teşekkür Etme 1 Soru-Cevap 1	Güdümlü Konuşma 2 Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma 1

IV. Metnin Adı: Tavşan Suyu (Dinleme Metni)

Bu şiirde geleneksel bir Nasreddin Hoca hikayesi konu edilmiştir. Hikayeye göre Nasreddin Hoca evine bir tavşan hediyesi ile gelen misafirlere tavşanı pişirip ikramda bulunur. Daha sonra bu misafirlerin akrabası olduğunu iddia eden başka insanlar daha gelir ve bu böylece devam eder. Gelen giden misafirden bıkan Nasreddin Hoca en sonunda gelen misafirlere yemek yerine sade bir tas su koyar. “Bu nedir hoca?” diye soran misafirlere hoca: ”Bu da tavşanın suyunun suyu.” der. Bu hikaye ile toplumsal kuralların önemi, nezaket, insanların iyi niyetlerini kötüye kullanmamak gibi bir takım görgü kuralları ve gelenekler vurgulanmaya çalışılmıştır.

Orhan Veli KANIK’ ın eşsiz üslubunun eseri olan bu şiir öğretmen kılavuz kitabınının 48. sayfasında yer almıştır.

Metnin Türü: Şiir

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri:

a) “*Misafirlige gittiğimizde nelere dikkat etmeliyiz?*” sorusu sorularak **güdümlü konuşma** yöntemi uygulanmak istenmiştir. Aynı zamanda **soru cevap** yöntemi de uygulanmıştır.

b) “*Öğrencilere misafirlikte uyulması gereken kurallar*” konusunda **sunum** yaptırmak amaçlanmıştır. Öğrencilere okunacak olan bir hikayenin sonucunda onların iki dakikalık kısa bir konuşma hazırlamaları gerektiği belirtilerek sunum yapmaları amaçlanmıştır. Konuşmanın sonunda **teşekkür etmeleri** söylenmiştir. Bu

konuşmayı gerçekleştirirken **katılımlı konuşma** yönteminin kullanılması tavsiye edilmiştir.

Tablo 6: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 2	Diğer Konuşma Türleri 2
Sunum 1	Soru-Cevap 1 Teşekkür Etme 1	Güdümlü Konuşma 1 Katılımlı Konuşma 1

Tablo 7: 1. Tema Bulgular ve Yorumlar

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 10	Diğer Konuşma Türleri 12
Sunum 1	Soru-Cevap 6 Selamlaşma 1 Teşekkür Etme 3	Serbest Konuşma 1 Tartışma 2 Katılımlı Konuşma 2 Empati 1 İkna Etme 1 Güdümlü Konuşma 4 Kelime Kavram Havuzundan 1 Seçerek Konuşma

Bu temanın genelinde toplamda 23 adet konuşma uygulaması yer almıştır. Bunlardan hazırlıklı konuşma türlerinin sadece bir defa kullanıldığını görüyoruz. Ayrıca toplamda 10 adet hazırlıksız konuşma türü kullanılmıştır. Son olarak on 2 defa diğer konuşma türü uygulaması yer almaktadır.

Bu temada en çok diğer konuşma türleri uygulanmıştır. Ancak diğer konuşma türleri çeşit olarak zenginleştirilmiştir. Hazırlıksız konuşmalarda ise çeşit azdır ancak sayı fazladır. Sözelimi soru-cevap yönteminin 6 defa kullanıldığını görüyoruz. Tema genelinde soru-cevap yönteminden sonra en çok kullanılan yöntem güdümlü konuşma yöntemidir. Bu yöntem toplamda 4 defa kullanılmıştır. Selamlaşma, teşekkür etme, tartışma ve katılımlı konuşma yöntemleri ise ikişer defa kullanılmıştır. Sunum, serbest konuşma, ikna etme, empati kurma, kelime kavram havuzundan seçerek konuşma yöntemleri ise sadece birer defa kullanılmıştır.

2. TEMA: ATATÜRK

1. Metnin Adı: *Bir Haber*

ABD’de yayınlanan TIME adlı derginin başlattığı farklı kategorilerde başlattığı dünyanın en iyi adamları adlı yarışması Türkiye’de de ilgi görmüş ve herkes bu yarışmaya katılarak Atatürk’ü seçme gayretinde girmiştir. Bu konu Zeynep’in sınıfında da gündeme gelir. Sınıfta öğretmen bu konuyu tartışmaya açtı. Herkes Atatürk’ün farklı bir yönünü dile getirdi. Ahmet: “Bence Atatürk, ulusal bir kahraman, büyük bir komutan.” görüşünü savundu Selçuk, Atatürk’ün devlet adamlığı yönüne dikkat çekti. İpek, Atatürk’ün çok okuyan ve araştıran bir bilgin olduğunu öne sürdü. Öğretmen ise Atatürk’ün çizgi filmlerde ya da sinemalarda gördüğümüz o süper kahramanlar (Rambo, He Man, Superman vb.) gibi tek başına, olağanüstü güçleri olan birisi değil, ulusumuzu bağımsızlık bilinci etrafında toplayıp ülkemizi işgalden kurtarmakta öncülük ettiğini vurgulamıştır. Ayrıca öğretmen Mustafa Kemal’e yakın insanların anlattığı anektodlardan da yola çıkarak Atatürk’ün de bizim gibi bir insan olduğunu ama zorluklar karşısında yılmadan ve bıkmadan kurtuluş mücadelesini kazanmamızı sağladığı aktardı.

Nesrin Baraz’ dan sadeleştirilerek ve kısaltılarak alınan bu eser 6. Sınıf ders kitabının 34-39. Sayfaları arasında yer almıştır.

Metin Türü: Hikaye

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a)>*Kendinizi hangi yönden Atatürk’e benzetiyorsunuz? Atatürk’ün hangi yönlerini kendinizde buluyorsunuz?*

> *Atatürk’ün hangi özelliklerinin sizde olmasını isterdiniz? Neden?*

Soruları sorularak **soru-cevap** yöntemi kullanmak amaçlanmıştır.

b)Öğrencilere, Cumhuriyet Bayramı’nda sunmak üzere bir konuşma hazırlayacakları söylenir. Bunu yaparken de “*Böyle bir konuşmada Atatürk’ün hangi özellikleri üzerinde durmak,nelere değinmek istersiniz?* soruları sorulur.

Soru cevap yöntemi ve sunum tekniği kullanmak amaçlanmıştır.

c)Öğrencilere, “*Cumhuriyete nasıl kavuştuk? Cumhuriyet yönetimi, Türk ulusuna neler kazandırmıştır?* Sorularının cevaplarını araştırmalarını ve elde ettikleri verileri sunmaları söylenmiştir.

Burada **soru-cevap vesunum yöntemleri** kullanmak amaçlanmıştır. Bu konuşmaları belirlenen sürede ve teşekkür cümleleriyle sona erdirmeleri istenirken de hazırlıksız konuşma türlerinden olan **teşekkür etme** kullanılmıştır.

d)Öğrencilerden “*Atatürk ve Cumhuriyet*” konulu konuşmalarında **ikna etme yöntemini** kullanmaları önerilmiştir.

Tablo 8: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 2	Hazırlıksız Konuşma 4	Diğer Konuşma Türleri 1
Sunum 2	Soru-Cevap 3 Teşekkür Etme 1	İkna Etme 1

2. Metnin Adı: Atatürk’ün Hayatı

Biyografi türündeki bu eserde Mustafa Kemal ATATÜRK’ ün hayatı detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Esere göre, Mustafa Kemal’in ilk doğumundan ölümüne kadar, ilk girdiği okuldan mezun olduğu son okula kadar eğitim hayatı, doğup büyüdüğü çevre, fikir dünyasını oluşturan insanlar, savaşları, komutanlığı, devlet adamlığı ve eserleri hakkında enine boyuna bilgiler verilmiştir. Çocukluğunda yaşadıklarını kendi ağzından anlattığı bir anıyla destekleyen yazar aynı zamanda Atatürk’ün savaş anlarında yaşadıklarını ve o savaşlar sırasında pes etmek üzere olan askerleri nasıl cesaretlendirdiğini, kurtuluş mücadelesinin örgütlenme safhasında neler yaptığını, Çanakkale’de, Conkbayırı’nda, İzmir’deki savaşlarda komutanlığını; Erzurum ve Sivas Kongreleri’nde ise halkı nasıl örgütlediğini anlatmıştır. Ayrıca ülkenin kurtuluşundan sonra kurulan yeni devletin geçirdiği gelişmeleri Atatürk’ün yaptığı inkılaplar çerçevesinde anlatan yazar Nutuk için de özel bir yer ayırmıştır. Son olarak yazar, Atatürk’ün son günlerini onun manevi kızı Prof. Dr. Afet İNAN’ın ağzından aktarmıştır.

Necla Coşkun, Turan Karakaş, Memduh Yıldız ortaklığında hazırlanan ve kısaltılarak verilen bu eser 6. Sınıf Türkçe ders kitabının 40-45. Sayfaları arasında yer almıştır.

Metin Türü: *Biyografi*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

- a) “*Bir an için Atatürk’ün hayatta olduğunu düşününüz. Ona neler sormak isterdiniz?*” sorusu sorularak **soru - cevap yöntemi** kullanmak amaçlanmıştır.

- b) Öğrencilerden Atatürk’le **röportaj** yapmaları istenir. Bunun için öğrencilerden birinin Atatürk, birinin de gazeteci olmaları istenir. Öğrenciler röportaj yaparken **canlandırma vekendini karşısındakinin yerine koyarak konuşma(empati kurma)** türleri kullanmak amaçlanmıştır.

Tablo 9: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 2	Hazırlıksız Konuşma 1	Diğer Konuşma Türleri 1
Röportaj 1 Canlandırma 1	Soru-Cevap 1	Empati Kurma 1

3. Metnin Adı: Vatandaşlık Görevimiz

Askere gitmek üzere olan bir gencin çocukluğunda ağabeyini askere gönderirken yaşadıklarını ve hissettiği duygularını anlatan bu metinde o gencin askerlik ve vatandaşlık görevleri hakkında öğretmeni Güzin Hanım’dan öğrendiklerinden yola çıkılarak birtakım vatandaşlık görevlerimize bu vatandaşlık görev ve haklarımızı Atatürk sayesinde kazandığımıza yer veriliyor. Bunda en etkili olan olay ise şu şekilde gelişmiştir.” O genç, çocukluğunda, sokakta gezdiği bir sırada öğretmeni Güzin Hanım ile karşılaşır. Güzin Hanım’ın elinde bir kitap görür. Bu kitabın adı “Haklarımız ve Sorumluluklarımız” idi ve üzerinde de Atatürk’ ün fotoğrafı vardı. Bu kitap onun çok ilgisini çeker ve öğretmeninden açıklamasını ister. Öğretmeni de ona bütün hak ve özgürlüklerimizi ve vatandaşlık görevlerimizi anlatır. Bunları da Atatürk sayesinde edindiğimizi söyler. Böylece askerliğin önemini ve kutsallığını da anlatır. “

Ders kitabını hazırlayan komisyon tarafından kitaba eklenen bu metin 6. Sınıf Türkçe ders kitabının 46-50. Sayfalar arasında yer almıştır.

Metin Türü: *Anı*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a) Öğrencilere, “*İyi vatandaş olmak için neler yapmalıyız?*” Sorusunu sorunuz. Burada **soru-cevap yöntemi** kullanmak amaçlanmıştır.

b) Öğrencilere “*vatandaşlık görevleri ve toplum*” konulu bir konuşma yapacakları söylenir. Burada hazırlıklı konuşma türlerinden **sunum** kullanmak amaçlanır. Bu konuşmalarında **teşekkür etme** davranışını uygulamak amaçlanmıştır.

c)Sınıftan seçeceğiniz bir öğrenciyle birlikte metnin öğretmen ve öğrenci arasında geçen diyalogları **canlandırmaları** istenir.

d)Öğrencilere “*Vatandaşlık görevlerini yerine getirmek ile çağdaş toplum arasında nasıl bir ilişki vardır?*” sorusu sorulur. Bu konu hakkında bilgisi olmayan öğrencilerden araştırma yapmaları istenir. Böylece **soru-cevap yöntemi** kullanmak amaçlanmıştır.

e)Öğrencilere sınıfa getirilen konuyla ilgili afiş ve görselleri yorumlamaları söylenir. Burada sunum türü kullanmak amaçlanır. Ayrıca “**yaratıcı konuşma**” yöntemi kullanmaları istenir.

f)Öğrencilerden yaşadıkları bir olayı anlatırken “ders almak” deyimini kullanmaları istenir. Buradakelime ve **kavram havuzundan seçerek konuşma** türü kullanmak amaçlanır.

Tablo 10: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 2	Hazırlıksız Konuşma 3	Diğer Konuşma Türleri 2
Sunum 1 Canlandırma 1	Soru-Cevap 2 Teşekkür Etme 1	Yaratıcı Konuşma 1 Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek 1 Konuşma

4. Metnin Adı: *Milli Tarihimiz*

Bu metni okuduğumuz zaman Türk kültür ve medeniyetinin ne kadar köklü ve zengin olduğunu görebiliriz. Bu medeniyeti araştırmak ve öğretmek Atatürk için çok önemli bir konu olmuştur bu nedenle de Türk Tarih Kurumu'nun kurulmasını sağlamıştır. Bu kurumun araştırma ve çalışmaları sayesinde Türklerin ilk anayurdunu o zamanın diğer milletlerine göre medeniyet konusundaki gelişmişliğini ve bu medeniyeti yaşatan büyük devletlerin varlığını öğrenmiş bulunuyoruz. Daha sonra dünyanın farklı yerlerine dağılan Türklerin kurduğu diğer devletler hakkında bilgi sahibi olduğumuz anlatılıyor. Atatürk'ün de bu konudaki sözlerini delil göstererek Türk kültür ve medeniyetine sahip çıkmamız ve bunun sonraki kuşaklara aktarmamız gerektiği bildiriliyor.

Komisyon tarafından hazırlanan bu metin 6. Sınıf öğretmen kılavuz kitabının 90. Sayfasında yer alır ve dinleme metnidir.

Metin Türü: *Makale*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a) ”Öğrencilere çağdaş toplumda sanatın rolü, çağdaş toplumda bilimin rolü, kültür ve çağdaş toplum arasındaki ilişki, çağdaşlık ve uygarlık arasındaki ilişkiler konusunda araştırma yaptırarak onları konuşma etkinliklerine hazırlayınız.”

Burada konuşma için hazırlık yapmaları istenir ve hazırlıklı konuşma türlerinden **sunum yöntemi** ve diğer konuşma türlerinden **güdümlü konuşma yöntemi** kullanmak amaçlanmıştır.

b) Öğretmen “Atatürk, Sanat ve Folklor” metnini okur ve aşağıdaki soruları sorarak Türk müziği, Türk tarihi ve folklor araştırmalarının ortak amaçlarının olduğuna dikkat çekmek ister.

Burada **soru-cevap** yöntemi kullanılmak istenir.

>Milli kültür kavramından ne anlıyorsunuz? Milli kültürü oluşturan etmenler nelerdir?

>Milli tarihimiz ile milli kültürümüz arasında nasıl bir ilişki vardır?

>Atatürk döneminde müzik ve folklor alanında yapılan çalışmalar nelerdir?

c) Öğrencilerden konuşmalarında dile getirecekleri görüşleri daha kolay ifade edebilmeleri için araştırma sonuçlarından yararlanarak bir metin hazırlamalarını isteyiniz. Konuşurken bu metinden nasıl yararlanabileceklerini Öğrencilere anlatınız Öğrencileri tartışma etkinliğinde sorulara doğru ve anlaşılır cevaplar vermeleri, ayrıntılara girerek sözü uzatmamaları ve konuşmalarını belirlenen sürede teşekkür cümleleriyle bitirmeleri konusunda uyarınız.

Burada **tartışma ve teşekkür etme** türleri kullanmak amaçlanmıştır.

Tablo 11: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 2	Diğer Konuşma Türleri 2
Sunum 1	Soru-Cevap 1 Teşekkür Etme 1	Güdümlü Konuşma 1 Tartışma 1

Tablo 12: 2. Tema Bulgular ve Yorumlar

Hazırlıklı Konuşma 7	Hazırlıksız Konuşma 10	Diğer Konuşma Türleri 6
Sunum 4 Röportaj 1 Canlandırma 2	Soru-Cevap 7 Teşekkür Etme 3	İkna Etme 1 Empati Kurma 1 Yaratıcı Konuşma 1 Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma 1 Tartışma 1 Güdümlü Konuşma 1

Atatürk teması 6. sınıflar Türkçe dersi içeriğinin ikinci temasıdır. Tema genelinde toplamda 24 konuşma uygulaması yer almıştır. Bunlardan hazırlıklı konuşmalar 7, hazırlıksız konuşmalar 11, diğer konuşma türleri de 6 defa kullanılmıştır.

Bu temada en fazla hazırlıksız konuşma türleri kullanılmıştır. Ardından hazırlıklı konuşmalar ve son olarak da diğer konuşma türleri gelmektedir. Ancak yine burada da birinci temada olduğu gibi diğer konuşma türleri çeşit olarak zenginleştirilmiştir(Tablo). Yine aynı şekilde hazırlıklı konuşma ve hazırlıksız konuşmalarda çeşit az olsa da sayı bakımından sık uygulanan konuşma türleri vardır. Sözgelimi hazırlıklı konuşmalarda sunum 4 defa, hazırlıksız konuşmalarda ise soru-cevap yöntemi 7 defa uygulanmıştır. Bunların dışında teşekkür etme 3 defa, canlandırma 2 defa, röportaj, ikna etme, empati kurma, yaratıcı konuşma, kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma, tartışma ve güdümlü konuşma ise yalnızca birer defa uygulanmıştır. Bir önceki temada hazırlıklı konuşmalardan sunum yöntemi sadece bir defa kullanılırken bu temada toplamda 4 defa uygulanmıştır (Tablo 5).

Birinci temada kullanılmayan ancak ikinci temada kullanılan konuşma türleri de vardır. Hazırlıklı konuşmalarda röportaj, canlandırma (Dramatizasyon);

hazırlıksız konuşmalarda teşekkür etme; diğer konuşma türlerinde ise yaratıcı konuşma ilk defa bu temada kullanılmıştır.

3.TEMA: DOĞA VE EVREN

1.Metnin Adı: Uzay Denen O Yer

Metnimize “Uzay nedir?” sorusu sorularak başlanıyor ve bu sorunun cevapları aranıyor. Ardından uzaydaki gök cisimleri ve diğer unsurlar hakkında bilgi veriliyor. Uzayda yaşamın olmadığını ve uzay araştırmaları için giden astronotların en az üç aylık yiyecek, giyecek ve oksijen ihtiyaçlarını depolamaları gerektiğine değiniliyor. Bu araştırmalar sırasında kullanılan araçların gözleme amaçlı birtakım aygıtlarının varlığı ele alınıyor. Bu araçların çeşitli arızalarının olabileceği konusunda bilgi veriliyor. Devamında uzayda yer çekiminin olmadığını bunun için de araştırmacıların uzay seyahatinden önce bir takım egzersiz hareketleri yaptıkları belirtiliyor. Bu iş için en güzel çalışmanın su altında birkaç egzersiz yapmak gerektiği tavsiyesinde bulunarak yazar metni tamamlıyor.

Helen SHARMAN adlı yazardan alınan bu metin 6. Sınıf Türkçe ders kitabının 56 -58. Sayfaları arasında yer almaktadır.

Metin Türü: *Bilim Kurgu*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Yer çekimi nedir? Yer çekimi kuvvetini kim bulmuştur? Bu bilgini tanıtınız. Öğrencilere, metne başlarken vermiş olduğunuz araştırma sonuçlarıyla ilgili bir sunum yapacaklarını söyleyerek sunum şeklini (bilgisayar sunumu, sözlü sunu, canlandırma, slayt gösterisi)belirlemelerini isteyiniz. Öğrencilere sunum yaparken “Sevgili arkadaşlar”, “Değerli öğretmenim” vb. hitap ifadeleri kullanmalarının konuşmalarının dinleyenler üzerindeki etkisini artıracaklarını söyleyiniz.

Burada **selamlaşma ve sunum yöntemi** kullanmak amaçlanır. Aynı zamanda bu etkinlikte **soru-cevap** yöntemi de kullanmak amaçlanmıştır.

Öğrencilere “serbest konuşma” yöntemiyle konuşacaklarını söyleyiniz. Öğrencilere sunumlarını yaptırınız. Dinleyici Öğrencilerin sunumunu tamamlayan arkadaşlarına konuyla ilgili anlayamadıklarını sormalarına imkan tanıyınız.

Bu etkinlikte de **serbest konuşma** yöntemi uygulanmıştır.Bunun yanında **soru-cevap** uygulaması bir kez daha uygulanmıştır.

Tablo 13: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 3	Diğer Konuşma Türleri 1
Sunum 1	Selamlaşma 1 Soru-Cevap 2	Serbest Konuşma 1

2. Metnin Adı: Bir Arının Günlüğü**Metin Türü:** *Günlük*

Günlük türünde yazılan bu metinde bir arının ağzından arıların geçirdiği iki gün anlatılmış ama aslında amaç arıların yaşam şekillerinin verilmesi ve balların nasıl üretildiğini anlatmaktır. Birinci gün olan 6 Haziran’da günlüğümüzün sahibi olan arı bize kraliçe arının ne kadar önemli birisi olduğunu anlatıyor ancak bu kraliçe arı kendi kendine hiçbir şeyi yapamaz onunla hep yardımcıları ilgilenir. Daha sonra kraliçe arının görevlerine değinilmiştir. Kraliçe arı bütün bu işleri yapabilmesi ve kovadaki arıları yönetebilmesi için uzun bir ömre sahip olması gerektiği vurgulanır. İkinci gün olan 9 Haziran’da ise kahramanımız kendisinden bahsediyor. Arı üretiminde kendisine düşen görevleri veriyor. Sonra bal üretiminde olmazsa olmaz unsur olan peteklerin şekillerini anlatıyor, küçük ve büyük petekler arasındaki görev paylaşımlarına değiniyor. Genel olarak balı nasıl ürettiklerini anlatmaya çalışıyor.

Ümit Şimşek adlı yazarımızdan alınan bu metin 6. Sınıf Türkçe ders kitabının 59-61. Sayfaları arasında yer alıyor.

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a) Öğrencilere “Okuduğunuz metinde kraliçe arının görevleri nelerdi?” sorusunu sorunuz. “Evinizi bir kovana benzetirseniz kraliçe arının görevlerini kimin yaptığını düşünebilirsiniz? Sizin kovadaki düzen nasıl sağlanmaktadır?” sorularını sorunuz. Öğrencilerinize bu konularda konuşacaklarını söyleyiniz.

Bu etkinlikte **sunum** yöntemi amaçlanmıştır. Bunun yanında **soru-cevap** yöntemi de kullanılmıştır.

b) öğrencilere aşağıdaki oyunu oynatınız. *Jest ve mimiklerini kullanma ve göz teması kurma becerilerini geliştiriniz.*

“Üzerinde hayvan isimleri bulunan kartlar hazırlayınız. Öğrencilerden dörder kişilik gruplar oluşturunuz. 1. gruptan başlayarak kartları çekmelerini ve ismini çektikleri

hayvanı ses çıkarmadan canlandırmalarını söyleyiniz. Takım arkadaşlarının da bunun hangi hayvan olduğunu tahmin etmelerini isteyiniz.”

Burada **canlandırma yöntemi** kullanılmıştır.

c)Öğrencilerinize “Anneniz ile kraliçe arı arasında ne gibi benzerlikler var?” sorusunu sorunuz. Öğrencilerin konuşmalarında bu benzerlikleri kullanmalarını isteyiniz. Bunu yaparken güdümlü konuşma yöntemi kullanmak tavsiye ediliyor. Aynı zamanda soru-cevap yöntemi de uygulanmıştır.

Bu etkinlikte **soru-cevap ve güdümlü konuşma** yöntemleri uygulanmıştır.

Tablo 14: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 2	Hazırlıksız Konuşma 2	Diğer Konuşma Türleri 1
Sunum 1 Canlandırma 1	Soru-Cevap 2	Güdümlü Konuşma 1

3. Metnin Adı: Orman

Şiir türünde yazılan bu metinde ormanların varlığının insanlar için ne kadar önemli olduğuna değinilmiştir. Ormanlar insanlar için temiz hava deposudur, Sağlıklı yaşam için ormanların faydaları hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca ormanların görüntü olarak da varlığının dünyamıza kattığı güzelliklerden söz edilmiştir.

Zeki TUNABOYLU tarafından yazılan bu şiir 6. Sınıf Türkçe ders kitabının 62. Sayfasında yer alıyor.

Metin Türü: Şiir

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a)Öğrencilere “millî park, sit alanı, ören yeri” gibi adlandırmalar duyup duymadıklarını sorunuz. Öğrencilere “Doğanın bozulmasında insanlar mı, diğer etkenler mi rol oynamaktadır?” sorusunu sorup konu üzerinde konuşturunuz.

b)Öğrencilere, konuşma konusunu bir münazara yaparak irdelleyeceklerini söyleyiniz.

c)Öğrencilere “tartışma” yöntemini kullanarak konuşacaklarını söyleyiniz

Bu metinde **soru-cevap, tartışma ve münazara** yöntemleri birer kez kullanılmıştır.

Tablo 15: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 1	Diğer Konuşma Türleri 1
Münazara 1	Soru-cevap 1	Tartışma 1

4. Metnin Adı: Küresel Sorunlar**Metin Türü:** *Makale*

Çevre sorunlarına değinilen bu metinde çevreye verilen en büyük zararı insanların verdiği anlatılıyor. İnsanın çevreye verdiği zararı engellemenin tek yolu bilinçli ve bilgili insan yetiştirmekten geçer. Bunun en güzel yöntemi de kaliteli bir eğitim sisteminin sağlanmasıdır. Ayrıca dünyanın düzelmesinin insanın düzelmesine bağlı olduğu bir öyküyle anlatılıyor. Bir baba arkasında insan resmi bulunan bir Dünya resmini yapboz haline getirerek çocuğuna verir çocuk da onu birkaç dakika içinde yapar. Babası çocuğuna nasıl yaptığını sorduğunda ise çocuğun cevabı çok anlamlıdır: "İnsan resmini düzeltince Dünya resmi kendiliğinden düzeldi. Kısaca, dünyanın düzelmesinin insanı düzelmesiyle gerçekleşeceği anlatılıyor.

Çevre Bakanlığı, Çevre Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı tarafından verilen bu metin 6. Sınıf Türkçe öğretmen kılavuz kitabının 134. Sayfasında yer alan bir dinleme metnidir.

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a) *Öğrencilerden teknolojik gelişmelerin doğayı nasıl etkilediğini araştırıp öğrenmelerini isteyiniz. Öğrencilere "Günlük hayatımızda hangi alet, araç ve makineleri kullanıyoruz?" sorusunu sorunuz. Bunları sıralamalarını isteyiniz.*

Bu etkinlikte **soru-cevap** yöntemi kullanılmıştır.

b) *Öğrencilere "teknoloji ve çevre" konulubir konuşma yapacaklarını söyleyiniz. Konuşma üsluplarını ortama göre ayarlamanın öneminden bahsediniz. Bilgi veren, ikna edici bir konuşmayı resmi; nükteli bir konuşmayı ise samimi bir tarzda yapabileceklerini belirtiniz. Burada ikna etme kullanılmıştır.*

Bu etkinlik sırasında **ikna etme** yöntemi, **bilgilendirici konuşma** yöntemi kullanılmıştır.

c) *Öğrencilere "Teknolojik gelişmeler doğal çevreyi ne şekilde etkilemektedir?" sorusunu sorupbu konuda bir konuşma yapacaklarını belirtiniz. Konuşmalarını yaparken "eleştirel konuşma" yöntemini kullanacaklarını söyleyiniz.*

Burada **eleştirel konuşma** yöntemi bir defa kullanılmıştır. Aynı zamanda **soru-cevap** yöntemi de kullanılmıştır.

Tablo 16: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı:

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 2	Diğer Konuşma Türleri 3
Sunum 1	Soru Cevap 2	İkna Etme 1 Bilgilendirici Konuşma 1 Eleştirel Konuşma 1

Tablo 17: 3.Tema Bulgular ve Yorumlar

Hazırlıklı Konuşma 5	Hazırlıksız Konuşma 8	Diğer Konuşma Türleri 6
Sunum 3 Canlandırma 1 Münazara 1	Soru-Cevap 7 Selamlaşma 1	İkna Etme 1 Bilgilendirici Konuşma 1 Eleştirel Konuşma 1 Serbest Konuşma 1 Güdümlü Konuşma 1 Tartışma 1

Bu tema içinde yer alan toplam dört metinde toplam 18 konuşma uygulaması yer almıştır. Bunlardan hazırlıklı konuşmalar 5 defa, hazırlıksız konuşmalar 5 defa diğer konuşma türleri ise 6 defa kullanılmıştır.

Tema geneline bakıldığında en fazla kullanılan konuşma türleri hazırlıksız konuşmalardır ve 7 defa uygulanmıştır. Ardından diğer konuşma türleri 6 ve son olarak da hazırlıklı konuşma türleri 5 defa kullanılmıştır. Birinci ve ikinci temalarda olduğu gibi burada da diğer konuşma türleri çeşit olarak zengin olsa da kullanılma sıklıkları çok azdır(Tablo , Tablo). Öte yandan hazırlıksız konuşma türlerinde çeşit az olmasına rağmen soru-cevap yöntemi toplamda 6 defa kullanılmıştır. Hazırlıklı konuşmalarda ise en fazla tekrarlanan sunum yöntemi 3 defa kullanılmıştır.Canlandırma, münazara selamlaşma, ikna etme, bilgilendirici konuşma, eleştirel konuşma, serbest konuşma, güdümlü konuşma ve tartışma yöntemleri ise birer defa kullanılmıştır.

Bu temada ilk defa uygulanan konuşma türleri de vardır. Hazırlıklı konuşmalarda münazara; diğer konuşma türlerinde ise bilgilendirici konuşma ve eleştirel konuşma türleri ilk defa karşımıza çıkmaktadır.

4. TEMA: DUYGULAR

1. Metnin Adı: Artık O da Bir Kargaydı

Bir zamanlar bir köyde güzel sesli bir bülbül yaşarmış Çok güzel sesli olan bu bülbüle köylüler “Altınbülbül” adını takmışlar. Ancak bülbülün bir sorunu vardı. Çok mutluydu ama farklı mutluluklar arıyordu. Bir gün karşısına, sesinin güzelliğinden dolayı kendisini kıskanan karga çıktı. Karga bir şekilde bülbülümüzün aklını çeldi ve onu kendisinin yanında yetiştirmeye ikna etti. Ancak bu, karganın sinsice bir tuzağıydı. Karganın yanında yetiştirmeye başlayan bülbül onun gibi yaşamaya, onun gibi gezmeye, onun gibi eğlenmeye daha da kötüsü onun gibi şarkı söylemeye başladı. Zaman içinde bülbül artık karganın bir kopyası haline gelmişti. Kendisini yetiştirmiş hisseden bülbül yine köye gitmiş ve bir gün ötmeye başlamıştı. Tam o sırada birisi ona taş attı ancak şanslı ki taş ona değmedi. Bir zamanlar bülbülü hayran hayran dinleyen köylü şimdi neden onu taşlasın ki? Bunun cevabını şarkı söylemeye başladığında öğrendi. Şarkı söylerken bülbülden çıkan ses şuydu: ”Gak, gak!” ve artık anladı ki o da artık bir kargaydı. Daha fazlasını isterken elindekinden de olan açgözlü bir bülbülü ve kendisinde olmayan bir özelliğin bülbülde olmasını kıskandığı için onu tuzağına düşüren kıskanç ve zalim bir karganın arasında geçen bu hikaye oldukça güzel mesajlar içermektedir.

Avni ABDULLAH’tan alınan bu metin 6. Sınıf Türkçe ders kitabınının 68-74. Sayfaları arasında yer almaktadır.

Metin Türü: *Hikaye*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a) Öğrencilere “Çocukların kuşlara taş atmasını doğru buluyor musunuz?” sorusunu sorunuz.

Bu etkinlik yapılırken **soru-cevap** yöntemi kullanılmıştır.

b) Bu konudaki düşüncelerini anlatmalarını isteyiniz. Öğrencilere metinde geçen aşağıdaki cümleleri okuyunuz.

“Gerçekten de çok iyi şu karga.”

“Bu, benim karga aklımın alabileceği bir iş değil.”

“Ya ben!”

“Eşsizsin sen dostum.”

Öğrencilere cümlelerin hangi duyguları yansıttığını buldurunuz. Yapacakları konuşmalarda da aktardıkları duygu ve düşüncelere uygun cümleler kurmalarını ve bunları da uygun bir ses tonu ile söylemelerini isteyiniz

Öğrencilerden konuşmaları için bir ana fikir belirlemelerini isteyiniz. Daha sonra öğrencilere “Konuşurken sadece ana fikri söylemek yeterli midir? Niçin?” sorularını yöneltiniz.

Bu etkinlikte **katılımlı konuşma ve soru-cevap** yöntemi kullanılmıştır.

c) Öğrencilerden yapacakları tanıtım konuşmalarında kişileştirme sanatını ve yeni öğrendikleri deyimlerden en az iki tanesini kullanmalarını isteyiniz.

Burada **kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma** yöntemini kullanmak amaçlanmıştır.

d) Öğrencilerden konuşma yapmadan önce konu ile ilgili çok kısa bir açıklama yaparak dinleyen arkadaşlarını aydınlatmalarını isteyiniz.

Bunu yaparken **bilgilendirici konuşma** kullanılır. Ayrıca **sunum** yöntemi de kullanılmış olur.

e) Topluluğa karşı yapılan konuşmaların sonunda dinleyicilere teşekkür etmenin önemine değininiz. Teşekkür cümlelerine örnekler veriniz.

Burada **teşekkür etme** yöntemi kullanılmıştır.

f) Öğrencilere, tanıtımlarında “kendini karşısındakinin yerine koyarak konuşma (empati kurma)” yöntemini kullanacaklarını söyleyiniz.

Bu etkinliğin genelinde **güdümlü konuşma ve empati kurma** yöntemi kullanılmıştır.

Tablo 18: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 3	Diğer Konuşma Türleri 5
Sunum 1	Soru-Cevap 2 Teşekkür Etme 1	Katılımlı Konuşma 1 Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek 1 Konuşma Bilgilendirici Konuşma 1 Güdümlü Konuşma 1 Empati Kurma 1

2. Metnin Adı: Mutluluğun Ölçüleri

Mutluluğun ölçülerini kaçaya ayırabiliriz ki? Bazen sokakta donmak üzere olan bir kediyi eve alıp onun ısıtmak ve mutlu etmek, bazen de dışarda dilenen bir dilenciye bir tas çorba ısmarlamaktır. Oysa bir kaplamı kutuplara bıraksanız orda soğuktan ölür, kutup ayısını Afrika'ya götürseniz sudan çıkmış balığa döner. Kısaca her canlı kendi doğasında mutludur. Aynı şekilde insan da çevresiyle uyum içinde yaşadığı sürece mutludur. Maddi olarak iyi bir durumda olmak da aile içinde uyumu kolaylaştırır. Eğer aile içinde uyum yoksa o evde cehennem hayatı yaşanır.

İlhan SELÇUK'tan alınan bu deneme metni 6. Sınıf Türkçe ders kitabının 75-76. Sayfalarında yer almaktadır.

Metin Türü: Deneme

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a) “Tahtaya “Rüzgârın önüne düşmeyen yorulur.” atasözünü yazınız ve öğrencilere bu sözün kendilerine düşündürdüklerini anlattırınız. Böylece öğrencileri konuşma etkinliklerine hazırlayınız. Bu etkinlik sırasında olayları ve düşünceleri sırasıyla anlatmalarını isteyiniz. Burada **güdümlü konuşma** yöntemi kullanılmıştır.

b) Öğrencilere “yaratıcı konuşma” yöntemiyle konuşacaklarını söyleyiniz Öğrencilere “Bugün çok mutluyum.” dedikten sonra onlardan konuşmayı sürdürmelerini isteyiniz. Öğrencilere yaratıcılıklarını, mizah yeteneklerini bu konuşmada ortaya koyabileceklerini aktarınız. Konuşmayı bir de “Bugün çok mutsuzum.” cümlesiyle başlatınız. Öğrencilerin hangi durumda daha çok söz aldıklarını gözlemleyiniz.

Bu etkinlik sırasında **yaratıcı konuşma** kullanılmıştır.

Tablo 19: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri 2
		Güdümlü Konuşma 1 Yaratıcı Konuşma 1

3. Metnin Adı: Ziyafet Sofrası

Bir kır faresi ile bir kent faresi tanışıp arkadaş olmuş, kent faresi kır faresini akşam yemeği için kendi yuvasına davet etmiş. Akşam olmuş kır faresi ve kent faresi birlikte yemek yiyeceklerken birden gürültü kopmuş. Kent faresi ya ev sahibi ya da kedidir demiş çıkıp bakmış hiç kimse yok. Neyse devam edelim demiş ama kır faresinin iştahı kaçmıştı artık. Kalk, bize gidelim demiş kır faresi. Orda içimizde korku olmadan daha rahat yeriz yemeğimizi. Acı soğan ve kuru ekmek yeriz ama korkusuzca ve özgürce.

La Fontaine'den alınan fabl türündeki bu metin 6. Sınıf Türkçe ders kitabının 77-78. Sayfalarında yer almaktadır.

Metin Türü: *Fabl*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a) Öğrencilere “Sizce korku ile huzurlu olmak arasında nasıl bir ilişki vardır?” sorusunu sorarak bu konudaki düşüncelerini açıklamalarını ve insanların huzursuz oldukları ortamlarda daha çok korku duyduklarını sezmelerini sağlayınız. Böylece onları konuşma etkinliğine hazırlayınız

Bu etkinlikte **soru-cevap** yöntemi kullanılmıştır.

b) Sınıfa getirdiğiniz kaza haberi kupürünü bir öğrenciye okutunuz. Bu öğrenciden iyi bir haber veriyormuş gibi güler yüzlü ve mutlu bir yüz ifadesi takınarak haberi okumasını isteyiniz. Başka bir öğrenciden de aşırı derecede, hatta abartılı bir üzüntüyle haberi okumasını isteyiniz. Bir diğer öğrenciye de haberi ciddi, ölçülü bir ifade ile okutunuz. Daha sonra öğrencilere “Bu haberin hangi okunuşu amacına en uygun olanıydı?” sorusunu sorarak bu konuda onları konuşturunuz.

Soru-cevap yöntemi kullanmak amaçlanır.

c) Öğrencilerden öğrendikleri atasözü ve deyimleri konuşmalarında kullanmalarını, konuşmalarını görsel ya da işitsel materyaller kullanarak desteklemelerini, konuşmaya başlamadan önce anlatacakları konuyu tanıtmalarını isteyiniz.

Bu etkinlikte **sunum yöntemi ve takdim etme** türünü kullanmak amaçlanmıştır. Aynı zamanda **kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma** da kullanılmıştır.

d) Öğrencilere, yapacakları konuşmada “hafızada tutma” tekniğini uygulayacaklarını söyleyiniz.

Bu etkinlikle de **hafızada tutma tekniği** kullanmak amaçlanır.

Tablo 20: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 3	Diğer Konuşma Türleri 2
Sunum 1	Soru-Cevap 2 Takdim Etme 1	Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek 1 Konuşma Hafızada Tutma Tekniği 1

4. Metnin Adı: Unutulmayan Hatıra,

Suut Kemal'in çocukluğunda yaşadığı bir anıyı anlattığı bu metinde yazar öncelikle olayın geçtiği yeri betimliyor. Olayın geçtiği yer Urfa'nın eski, tarihi evlerinin olduğu Sonrasında ise yaşadığı o olumsuz olaydan yola çıkarak içinde oluşan hayvan sevgisinin sebebini anlatmaya çalışıyor. Yazar çocukluğunda bir havuz başında kağıttan kayıklarını yüzdürürken birden su içmekte olan küçük bir kuş görüyor ve bu kuşu bir taş atarak öldürüyor. Ardından yaptığına çok pişman oluyor ve üzülüyor. Bu da yazarda derin etkiler bırakıyor.

Suut Kemal YETKİN'in anısını anlattığı bu dinleme metni 6. Sınıf Türkçe öğretmen kılavuz kitabının 177. Sayfasında yer almaktadır.

Metin Türü: Anı

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a) Öğrencilere “Anılarımızı bir başkasına anlatmanın ya da başka birinin anılarını dinlemenin ne gibi faydaları olabilir?” sorusunu sorunuz. Bu konuda onları konuşturup anılarını anlatmaya istek duymalarını sağlayınız.

Burada **soru cevap** ve **güdümlü konuşma** yöntemleri uygulanmak istenmiştir. Aynı zamanda da **sunum yöntemi** kullanılmıştır.

b) Öğrencilere “Başımızdan geçen her olayı, sınıfta anlatabilir miyiz? Neden?” sorularını sorarak sınıf ortamının resmî bir ortam olduğunu, burada anlatacaklarının da ortama uygun olması gerektiğini fark ettiriniz.

Bu etkinlikte de **soru-cevap** yöntemi kullanılır.

c) Öğrencilere “serbest konuşma” yöntemiyle konuşacaklarını söyleyiniz. Öğrencilere “Sizi en çok etkileyen bir anınızı anlatınız.” diyerek konuşma konusunu veriniz. Öğrencilere anılarını anlattırınız. İçlerinden canlandırmaya uygun olan bir tanesini doğaçlama yoluyla dramatize (Canlandırma) etmelerini isteyiniz. Bunun için onlara zaman verip görev dağılımı yapmalarını ve herkesin aldığı görev üzerinde

çalışmasını sağlayınız. Öğrenciler hazır olunca canlandırma etkinliğini sunmalarını isteyiniz.

Burada **canlandırma** ve **serbest konuşma** yöntemleri uygulanmıştır.

Tablo 21: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 2	Hazırlıksız Konuşma 2	Diğer Konuşma Türleri 2
Sunum 1 Canlandırma 1	Soru-Cevap 2	Güdümlü Konuşma 1 Serbest Konuşma 1

Tablo 22: 4.Tema Bulgular ve Yorumlar

Hazırlıklı Konuşma 4	Hazırlıksız Konuşma 8	Diğer Konuşma Türleri 11
Sunum 3 Canlandırma 1	Teşekkür Etme 1 Soru-Cevap 6 Takdim Etme 1	Katılımlı Konuşma 1 Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma 2 Bilgilendirici Konuşma 1 Güdümlü Konuşma 3 Empati Kurma 1 Yaratıcı Konuşma 1 Hafızada Tutma Tekniği 1 Serbest Konuşma 1

Bu temada toplam 21 konuşma uygulaması yer almıştır. Bunlardan hazırlıklı konuşma 4 defa, hazırlıksız konuşma 8 defa, diğer konuşma türleri de 11 defa kullanılmıştır.

Tema genelinde en sık kullanılan konuşma türleri diğer konuşmalardır. Bu konuşma türleri çeşit olarak zenginleştirilmiştir. Sonrasında en sık kullanılan konuşma türleri ise hazırlıksız konuşmalardır. Burada çeşit az olsa da konuşma türlerinin kullanım sıklıkları fazladır. Nitekim soru-cevap yöntemi 6 defa kullanılmıştır. Hazırlıksız konuşmalardan sonra en çok kullanılan konuşma türleri hazırlıklı konuşmalardır. Bu bölümde de en sık kullanılan konuşma türü sunum yöntemidir ve 3 defa kullanılmıştır. Diğer konuşma türlerinden güdümlü konuşma da 3, kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma 2 defa kullanılmıştır. Ardından Diğer konuşma türlerinden serbest konuşma, yaratıcı konuşma, empati kurma, bilgilendirici konuşma, katılımlı konuşma, hafızada tutma tekniği; hazırlıksız konuşmalardan teşekkür etme ve takdim etme; hazırlıklı konuşmalardan da canlandırma birer defa kullanılmıştır.

Ayrıca bu temada hazırlıksız konuşma türlerinden takdim etme, diğer konuşma türlerinden de hafızada tutma tekniği tema boyunca ilk defa kullanılmıştır.

5. TEMA: KAVRAMLAR VE ÇAĞIRIŞIMLAR

1. Metnin Adı: Akkız Karakız

Ayşegül güzel olduğu kadar da bahtsız bir kız çocuğuymuş. Annesi kendisini doğururken ölmüş. Babası da çok beklemeden başka bir kadınla evlenmiş. Bu kadın Ayşegül'ü hiç sevmezmiş ve hep eziyet edermiş. Sonra bu analığın kendi kızını doğmuş. Ayşegül'e eziyet ederken kendi kızını el bebek gül bebek büyütmüş. Ayşegül 18 yaşına geldiğinde eğirdiği yünü alan yel, o yünü alıp yaşlı bir kadının bahçesine bırakır ve Ayşegül o yaşlı kadınla tanışır. Yaşlı kadın ona bir soru sorar ve cevap aldıktan sonra üç kapı gösterir. Eğer cevap verirken iki yüzlü davrandıysa yüzü kapkara çıkacağını yok dürüst cevap vermişse gül pembesi gibi güzel bir kız olacağını söyler. Ayşegül kapılardan girip çıktıktan sonra pembe bir gül gibi bir kız olmuş. Koşarak eve gitmiş ve üvey annesine de anlatmış üvey annesi kendi kızının da başına böyle bir olay gelmesini sağlamak istemiş. Kendi kızını da gitmiş tanışmış yaşlı kadınla. Kadın Ayşegül'e ne yaptığını o kıza da yapmış ama kız her kapıdan kapkara çıkmış. Bu, üvey annesinin yüzünün karasıydı aslında. Masalın sonunda Ayşegül bir prensle evlenip mutlu olur.

Hasan Latif SARIYÜCE tarafından yazılan ve düzenlenerek kitaba dahil edilen bu metin 6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı'nın 88-92. Sayfaları arasında yer almaktadır.

Metin Türü: *Masal*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a)Öğrencilere “Sizce masallar niçin hep mutlu sonla biter?” sorusunu sorunuz. Bu konudaki görüşlerini alınız.

Bu etkinlikte **soru-cevap** yöntemi kullanılmıştır.

b)Öğrencilerden ezberledikleri bir masalı anlatmak için kendilerine yetecek kadar bir süre belirlemelerini isteyiniz. Öğrencilere anlattıkları masalları müzik, resim vb. işitsel ve görsel materyallerle zenginleştirebileceklerini anlatınız.

Bu aşamada sunum yöntemi kullanmak amaçlanır.

c)Öğrencilerden konuşmalarını önceden belirledikleri sürede bitirmelerini ve konuşma sonunda dinleyicilere teşekkürlerini ifade etmelerini isteyiniz Masal anlatma yarışmasında öğrencilere “serbest konuşma” yöntemiyle konuşacaklarını söyleyiniz.

Bu etkinlikte **serbest konuşma ve teşekkür etme** türleri kullanılmıştır.

Tablo 23: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 2	Diğer Konuşma Türleri 1
Sunum 1	Soru-Cevap 1 Teşekkür Etme 1	Serbest Konuşma 1

2. Metnin Adı: Atasözleri Üzerine

Bu metinde atasözlerine değinilmiştir. Öncelikle atasözünün tanımı yapılmıştır. Sonrasında ise atasözlerinin bir takım özelliklerine değinilmiştir. Atasözlerinin büyük orandaki bölümünde herhangi bir sözcük değişimi yapıldığında nasıl anlamını ve değerini kaybettiğine, bu atasözlerinin özgün anlatım kalıplarının olmadığına bu yüzden de onların değiştirilemeyeceğine yer verilmiştir. Öte yandan yazar bazı atasözlerinde ise kelime değişikliğinde sakınca olmadığını örneklerle açıklamıştır.

Atasözleri sayfalarca anlatılacak bir olayı ya da verilmek istenen bir mesajı tek cümleyle aktarmamıza yardımcı olur. Atasözleri bir kişiden çıkarak bütün topluma mal olmuş söz dizileridir. Zamanla bütün toplumun ortak ürünü haline gelmiştir. Toplumun kültürünü, ortak inancını da yansıtır.

Ali PÜSKÜLLÜOĞLU'dan alınan bu makale 6. Sınıf Türkçe ders kitabının 93-94. Sayfalarında yer almaktadır.

Metin Türü: Makale

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a) Öğrencilere “Ağaç kökünden yıkılır.”, “Güneş girmeyen eve doktor girer.” atasözlerinde anlatılan doğa olayları nelerdir? Bu doğa olaylarından yola çıkılarak ortaya konan toplumsal doğrular nelerdir?” sorularını sorup onları atasözlerinin ortaya koyduğu gerçekler üzerinde konuşturunuz.

Burada **soru-cevap** yöntemi ve **güdümlü konuşma** yöntemi kullanılmıştır.

b) Öğrencilere “Atasözlerinde anlatılan olaylar, verilen öğütler her zaman doğru mudur?” sorusunu sorup bu konuda düşüncelerini sağlayarak konuşma çalışmaları için zihinsel hazırlık yaptırınız.

Burada da **soru-cevap** yöntemi kullanılmıştır.

c) Öğrencilerden konuşma yapacak arkadaşlarını dinlemelerini ve arkadaşlarının anlattığı konuyla ilgili anlamadıklarını ve merak ettiklerini öğrenmeye yönelik sorular yazmalarını isteyiniz. Kendilerine soru sorulan

öğrencilere de arkadaşlarının sorduğu sorulara açık, yeterli ve doğru cevaplar vermeleri gerektiğini hatırlatınız. Yetersiz, karmaşık ve yanlış cevapların konunun anlaşmasına engel olacağını vurgulayınız. Öğrencilere, yapacakları konuşmalarda “katılımlı konuşma” yöntemini uygulayabileceklerini söyleyiniz. Diğer öğrencilerin de soru-cevap yöntemi ve katılımlı konuşma yöntemleriyle konuşmaya katılmaları amaçlanmıştır.

Burada **soru-cevap yöntemi** ve **katılımlı konuşma yöntemleri** kullanılmıştır.

d) Öğrencilere “Kızını dövmeleyen dizini döver.”, “Çocuğun yediği helal, giydiği haram.”, “Dayak cennetten çıkmıştır.” gibi atasözlerinin toplum yaşamına nasıl bir etkisi olabilir? Bu atasözlerinde verilen öğütlerin geçerli olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?” sorularını konuşma konusu olarak veriniz ve onları konuşturunuz.

Güdümlü konuşma yöntemi ve **soru-cevap** yöntemi uygulanmıştır.

e) Öğrencilerden seçtikleri konuda konuşurken duyu organlarıyla aldıkları unsurların yarattığı çağrışımları ifade etmelerini isteyiniz. Söz gelimi “Güneş girmeyen eve doktor girer.” Atasözünü açıklarken anlatımlarında görme, duyma, koklama, tat alma, dokunma duyularının kendilerinde uyandırdığı duyu ve düşünceleri anlatmalarını isteyebilirsiniz.

Burada **sunum** ve **serbest konuşma** yöntemleri uygulanmıştır.

Tablo 24: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 4	Diğer Konuşma Türleri 4
Sunum 1	Soru-Cevap 4	Güdümlü Konuşma 2 Katılımlı Konuşma 1 Serbest Konuşma 1

3. Metnin Adı: İlaç

Klasik bir Karagöz ve Hacivat oyunundan uyarlanan bu tiyatro metninde Karagöz ve Hacivat arasında geçen komik atışmalara yer verilmiştir. Bu metinde anlatılan olayı kısaca şöyle özetleyebiliriz. Karagöz bir gün pencereden dışarı baktığında Hacivat'ı görür ama Hacivat ona selam vermeden geçmektedir. Karagöz merak edip sorduğunda Hacivat'ın ilaç yapmak için ot aramaya çıktığını öğrenir ve Hacivat'a yardım eder. Karagöz, Hacivat'a yardım etmek şöyle dursun söylediği her kelimeyi farklı anladığı için Hacivat'ı daha çok sinirlendirir ve hasta ve bitkin olan Hacivat Karagöz yanına geldikten sonra daha çok hasta olmuştur. Karagöz'e kızar ve yanından gitmesini ister. Karagöz de ona :”Hacivat sen eve git dinlen ben de sana “geçmiş olsun”a gelirim birkaç bardak çayını içerim.” der ve evine gider

Ünver ORAL'dan alınan bu metin 6. Sınıf Türkçe ders kitabının 95-100. Sayfaları arasında yer almaktadır.

Metin Türü: *Tiyatro*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Öğrencilere, hazırladıkları kuklalar yardımıyla bir fıkra anlatacaklarını söyleyiniz.

Bu canlandırmalarına dinleyiciyi selamlayan sözlerle başlamalarını, nezaket kurallarına uymalarını, konuşmanın sonunda uygun ifadeler kullanarak dinleyicilerle vedalaşmalarını isteyiniz. Öğrencilere “Sürekli aynı sesle ve aynı hızla konuşan insanları dinlerken neler hissediyorsunuz? Çok hızlı ya da yavaş konuşmaları dinleyebiliyor musunuz?” sorularını sorunuz.

Burada **soru-cevap yöntemi** kullanılır. Aynı zamanda öğrencilerden **fıkra anlatma, kendini karşısındakinin yerine koyarak konuşma, yaratıcı konuşma ve canlandırma** yöntemlerini uygulamak amaçlanmıştır.

Tablo 25: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 2	Diğer Konuşma Türleri 1
Canlandırma 1	Soru-Cevap 1 Fıkra Anlatma 1	Empati Kurma 1

4. Metnin Adı: Evcik

Behçet NECATİGİL'in kaleminden çıkan bu şiirde şair gelinlik çağına gelmiş olan genç kızlara değinmiştir. Yeni evlenen Ayşe'nin evine yaptığı ziyareti ve orda yaşadıklarını anlatmıştır. Evdeki detayları ve orda yaşadıklarını şiir diliyle ustaca işlemiştir. Ayşe'nin ne kadar tutumlu olduğuna ve evdeki kırık dökük eşyalarla bile onun ne kadar mutlu olduğunu anlatmak istemiştir. Şiirin sonunda ise genel olarak evlilik çağına gelmiş genç kızlar hakkında şöyle söyler: "Kiminin çocukken oynadıkları oyuncak evler sahici oldu, kimisi evden, yuvadan yoksul kaldı."

Behçet NECATİGİL'den alınan bu şiir 6. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabının 223. Sayfasında yer almaktadır.

Metin Türü: *Şiir*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a) Öğrencilere "Küçükken yeterince oyun oynayamayan insanlar, yetişkin bireyler olduklarında sizce nasıl bir kişiliğe sahip olabilirler?" sorusunu sorunuz ve onların konuyla ilgili görüşlerini alınız.

Burada **güdümlü konuşma** ve **soru-cevap** yöntemi kullanılır.

b) Öğrencilere bir amaca yönelik konuşmaları gerektiğini anlatınız. Konuşan kişinin amacına uygun bir ana düşünce belirlemesi gerektiğini söyleyiniz. Konuşmanın önceden belirlenen amaca ulaşabilmesi için ana fikri destekleyecek, açıklayacak yardımcı fikirlere yer verilmesi gerektiğine değininiz. Öğrencilerden konuşma konularına uygun amaç, ana fikir ve yardımcı fikirler belirlemelerini isteyiniz. Öğrencilere "ikna etme" yöntemiyle konuşacaklarını söyleyiniz Öğrencilere "Sokakta oynanan oyunlar ile evde bilgisayar başında oynanan oyunlardan hangisinin çocuk eğitimine daha çok katkısının olacağını düşünüyorsunuz? Neden?" diyerek bu konuda konuşacaklarını söyleyiniz.

Burada da **soru-cevap**, **ikna etme** ve **güdümlü konuşma** yöntemi kullanılmıştır.

c) Öğrencilere yeterli süre verip konuşmalarını hazırlatınız. Hazır olan öğrencilerden başlayarak onları konuşturunuz.

Böylece **sunum** yöntemi kullanmaları istenir.

Tablo 26: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 2	Diğer Konuşma Türleri 3
Sunum 1	Soru-Cevap 2	İkna Etme 1 Güdümlü Konuşma 2

Tablo 27: 5.Tema Bulgular ve Yorumlar

Hazırlıklı Konuşma 4	Hazırlıksız Konuşma 10	Diğer Konuşma Türleri 9
Sunum 3 Canlandırma 1	Soru-Cevap 8 Teşekkür Etme 1 Fıkra Anlatma 1	Serbest Konuşma 2 Güdümlü Konuşma 4 Katılımlı Konuşma 1 Empati Kurma 1 İkna Etme 1

Kavramlar ve Çağrışımlar adlı tema altıncı sınıflar Türkçe dersi içeriğinin beşinci temasını oluşturmaktadır. Bu temadatooplumumuzda kullanılan bazı kavramlar ve çağrıştırdıkları anlamlar ele alınmıştır. Tema genelinde toplam 23 konuşma uygulaması yer almıştır. Bunlardan hazırlıklı konuşma türleri 4, hazırlıksız konuşma türleri 10, diğer konuşma türleri de 9 defa kullanılmıştır.

Tema genelinde en sık kullanılan konuşma türleri hazırlıksız konuşmalardır. Bu konuşma türlerine temada 10 defa rastlıyoruz. Ardından diğer konuşma türleri 9 defa kullanılmıştır. Son olarak hazırlıklı konuşmalar 4 defa kullanılmıştır. Diğer temalarda olduğu gibi bu temada da diğer konuşma türleri çeşit olarak fazladır ancak uygulama sıklığı açısından soru-cevap yöntemi 8 defa uygulanmış ve en sık yer alan yöntem olmuştur. Ardından güdümlü konuşma yöntemi 4 defa uygulanmıştır. Güdümlü konuşmadan sonra sunum 3 defa, serbest konuşma da 2 defa uygulanmıştır. Hazırlıklı konuşma türlerinden canlandırma; hazırlıksız konuşma türlerinden teşekkür etme, fıkra anlatma; diğer konuşma türlerinden serbest konuşma, katılımlı konuşma, güdümlü konuşma, empati kurma, ikna etme yöntemleri birer defa uygulanmıştır.

Hazırlıksız konuşma türlerinden fıkra anlatma da ilk defa bu temada uygulanmıştır. Bunun yanında fıkra anlatma yöntemi incelenen bütün kitaplar içinde sadece bu tema içerisinde yer almıştır.

6. TEMA: SEVGİ

1. Metnin Adı: Yurt Sevgisi

Edmondo De AMICIS'in oğlu Enrico'ya yazdığı bu mektupta yurt sevgisinin ne kadar anlamlı bir duygu olduğunu görebiliriz. Amicis, yurt sevgisinin sebeplerini "Bir insan yurdunu niçin sever?" sorusunun cevaplarıyla açıklamaya çalışmıştır. İnsan yurdunu sever çünkü konuştuğu dili orda öğrenmiştir, geçmişte yaşayıp ölen yakınları orda yatmaktadır, savaşa o yurt için girmiştir ve daha nice sebepler yurt sevgisini oluşturur içimizde. Mektubun devamında yazar oğluna da yurt sevgisini açıklamaya çalışmıştır ve şimdi değilse bile ilerleyen yıllarda, olgunlaştığında bu sevginin içinde oluşacağını ve her yıl daha da katlanılmaz olacağını belirtmiştir.

Edmondo De AMICIS'in oğlu için kaleme aldığı bu mektup 6.sınıf Türkçe ders kitabının 110 ve 111. Sayfalarında yer almaktadır.

Metin Türü: *Mektup*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a) Öğrencilere, sınıfa getirdikleri çocuk kahramanlarla ilgili yazıları okutunuz. Onlara "Vatan niçin savunulur?" sorusunu sorarak okudukları yazılardan anladıklarını beyin fırtınası yoluyla ortaya koymalarını isteyiniz.

Burada **soru-cevap** yöntemi uygulanmıştır.

b) Öğrencilere "Kurtuluş Savaşı yıllarında işgal edilen bölgelerden birinde yaşadığınızı düşününüz. Vatan savunmasına nasıl katkıda bulunurdunuz?" diyerek onlardan bu konuda konuşmalarını isteyiniz.

Burada **soru-cevap** yöntemi ve **güdümlü konuşma** yöntemi kullanılmıştır.

c) Öğrencilere araştırma sonuçlarından yararlanarak bir konuşma metni hazırlamalarını söyleyiniz. Öğrencilerden vatan savunması konulu konuşmalarında kendisini karşısındakinin yerine koyarak konuşmasını isteyiniz.

Böylece **empati kurma** yöntemi kullanılır.

Tablo 28: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma 2	Diğer Konuşma Türleri 2
---	Soru-Cevap 2	Güdümlü Konuşma 1 Empati Kurma 1

2. Metnin Adı: Anne Sevgisi

Ayşe beş yaşında bir kız çocuğudur. Bir gün evinin penceresinden bahçeye bakar ve bahçede oynayan yavru kedileri görür. Annesine yavru kedilerden birini alıp beslemek istediğini söyler ancak annesi bunun iyi bir şey olmadığını çünkü o yavru kedileri annelerinden ayırınca hemen öleceğini söyler ve ardından bir kap süt ile ekmek parçalarını verip bunlarla Ayşe'nin kedileri bahçede beslemesinin daha iyi olacağını söyler. Ayşe kedileri beslerken komşuları Pervin Teyze gelir yanına. Pervin Teyze, Ayşe'ye ne yaptığını sorar o da kedileri beslediğini ve bunlardan birini alıp evde besleyeceğini hatta birini de onun alıp beslemesinin daha güzel olacağını söyler. Oysa bir başına yaşayan Pervin Teyze'nin daha başka bir derdi var. O, beş yaşında, kucığında yavru bir kedi olan küçük bir kız çocuğu istemektedir. Bunun ne demek olduğunu anlayan Ayşe'nin içine annesinden ayrılma korkusu düşer ve yavru kediyi annesinden ayırmanın doğru bir davranış olmadığını anlar. Sonra kedilerle bahçede oynamanın daha doğru bir davranış olacağına karar verir.

Metin Türü: Hikaye**İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri**

a) Öğrencilere “Annemiz nasıl bir insandır?” sorusunu sorup annelerini tanıtmalarını isteyiniz.

Bu etkinlik sırasında **soru cevap** yöntemi ve **takdim etme** kullanılmıştır.

Öğrencilere ders kitabında verilen atasözlerini açıklayan konuşmalar yapacaklarını söyleyiniz ve bu konuşmaların akıcı olmasını, sebep-sonuç, amaç-sonuç ilişkileri kurmalarını, konuşmanın sonunda uygun ifadeler kullanmalarını isteyiniz.

Böylelikle **sunum** yöntemi uygulanmak amaçlanır.

b) Öğrencileri, konuşmaları için bir ana fikir belirlemeye, bu ana fikri yardımcı fikirlerle desteklemeye yönlendiriniz. Konuşmalarında günlük yaşamdan gözlemlerini örneklemelerini, konuya uygun deyimleri ve söz sanatlarını

kullanmalarını, kendilerine sorulan soruları doğru ve anlaşılır biçimde cevaplamalarını isteyiniz

Bu etkinlik sırasında **soru-cevap yöntemi** kullanılmıştır. Öğrencilerin “**katılımlı konuşma**” yöntemiyle konuşmaları amaçlanır

c)Öğrencilerden ders kitabında verilen atasözlerinden birini seçmelerini isteyiniz. Onlara buna uygun konuşma metni ve sorular hazırlatınız.

Böylece hazırlıklı konuşma türlerinden **sunum yöntemi ve soru-cevap** yöntemleri uygulama amaçlanır.

Tablo 29: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 2	Hazırlıksız Konuşma 4	Diğer Konuşma Türleri 1
Sunum 2	Soru-Cevap 3 Takdim Etme 1	Katılımlı Konuşma 1

3.Metnin Adı: Dilim Dilim Güzel Dilim

Türkçe öğretmeni sınıfa girer ve derse başlar. Dersin konusu ise Türkçemizin kirlenmesiydi. Öğretmen, son yıllarda dilimizin çok kirlendiğini ve bunun ilerde kötü sonuçlar doğurduğunu açıklamaktadır. Onur ise içinden öğretmenin dil sorununu kendi dersi olduğu için fazla abarttığını düşünmektedir. Öğretmen sınıfa ödev verir. Çevremizdeki dil kirliliği örnekleri araştırılacaktır. Onur okuldan çıkar çıkmaz ilk örnekle karşılaşır: ”Donald Amca” Burası bir büfeydi. Onur büfe sahibine neden Halil Amca demedin diye sorar o da çizgi filmde geçtiği için belki ilgi çeker diye “Donald Amca” yazdırdım yavrum der. Sonra birçok mağazanın önünden geçerken hep aynı sorunu görür. Bütün mağazaların adları hep yabancıydı. Birkaçına girdiğinde sert tepki alır. Arkadaşlarıyla, babasıyla kimle konuşsa hep yabancı dille konuştuklarını görür ve bu duruma çok üzülür. Öğretmenin ne kadar haklı olduğunu anlamaya başlamıştır. Ödevini tamamlayıp okula giderken büfenin sahibi olan Halil Amca karşısına çıkar ve tabelayı göstererek “Nasıl olmuş?” diye sorar. Tabelada artık “Halil Amca” yazmaktadır. Onur, artık şunu anlamıştır: “İnsanlar hata yaptıklarında neden öyle yaptıklarını sormak bile yanlışlarının farkına varmaları için yeterlidir.”

Miyase SERTBARUT’tan kısaltılarak ve düzenlenerek alınan bu hikaye 6. Sınıf Türkçe ders kitabının 118-126. sayfaları arasında yer almaktadır.

Metin Türü: Hikaye

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a) Öğrencilere “Dilimizi doğru kullanmak için bilinçli bir çaba harcıyor musunuz? Sizce bunun nedeni nedir?” sorularını sorunuz. Bu konuda nasıl bir tavırları olduğunu anlattırınız.

Bu etkinlik sırasında **soru cevap** ve **güdümlü konuşma** yöntemi kullanılmıştır.

b) Öğrencilerden hazırlık bölümünde verdiğiniz televizyon yayınlarından dil yanlışları derleme ödevini de kullanarak bir konuşma metni hazırlamalarını isteyiniz. Öğrencilere konuşmalarına başlamadan önce kısa bir açış konuşması yapmalarını söyleyiniz.

Bu etkinlikte **selamlaşma, sunum yöntemi** kullanılır.

c) Açış konuşmasında yaptıkları araştırmalarının sonuçlarıyla ilgili duygu ve düşüncelerini dile getirmeleri için gerekli yönlendirmeleri yapınız.

Bu etkinlik sırasında **eleştirel konuşma** yönteminin kullanılması önerilir.

Tablo 30 Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 2	Diğer Konuşma Türleri 2
Sunum 1	Soru-Cevap 1 Selamlaşma 1	Güdümlü Konuşma 1 Eleştirel Konuşma 1

4. Metnin Adı: Ev Sevgisi

Hüseyin Cahit YALÇIN’dan alınan bu eserde ev sevgisine değinilmiştir. Evlerin ne kadar önemli olduğu, insanlar için ne kadar farklı anlamlar taşıdığı belirtilmiştir. Evler aslında geçmişte yaşayan atalarımızdan bize haberler getirir. Ev kavramı sadece toprak, ağaç ve siva kavramlarını değil, aileyi, çevreyi, ecdadı, refahı ve ferahlığı çağırır.

Hüseyin Cahit YALÇIN isimli yazarımızdan alınan bu dinleme metni 6. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı’nın 265. sayfasında yer almaktadır.

Metin Türü: Fıkra

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a)Öğrencilerden aşağıdaki konulardan kendilerine uygun olan bir tanesini seçmelerini ve bu konuda bir konuşma hazırlamalarını isteyiniz.

>Dinlediğiniz metnin yazarını tanıtınız. Yaşadığınız evi güzelleştirmek için yaptığınız çalışmalar nelerdir?

>Sizce insanların yaşadıkları evin güzel olması mı, yaşayanların huzurlu olması mı daha önemlidir? Niçin?

>Apartmanda yaşamının insan ilişkilerini nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?

>Evinizde kurallar var mıdır? Kurallara uymakta zorlanıyor musunuz? Neden?

>Evdeki sorumluluklarınız nelerdir?

>Anne ve babanıza hangi ev işlerinde yardımcı olursunuz? Böyle paylaşımların ailenize nasıl bir etkisinin olduğunu düşünüyorsunuz?

Bu etkinlikte **soru cevap** yöntemi kullanılmıştır.

b)Öğrencilere, konuşma yapacakları ortama göre üslubu ve hitabı ayarlamanın öneminden bahsediniz. Konuşma tutumlarını ortama göre belirlemelerini isteyiniz. İkna edici, öğüt verici ya da nükteli bir tarzda konuşabileceklerini belirtiniz. Belirledikleri konuda konuşurken olayları, bilgileri sıraya koyarak anlatmalarını söyleyiniz.

Bu etkinlik sırasında **sunum, selamlaşma ve teşekkür etme** türleri kullanılmıştır.

c)Öğrencilere, seçtikleri konuda iki dakikalık bir konuşma yapacaklarını söyleyerek bu sürenin aşılmasına özen göstermelerini isteyiniz.

Burada “**serbest konuşma**” yöntemiyle konuşma amaçlanır.

Tablo 31 Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı:

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 3	Diğer Konuşma Türleri 1
Sunum 1	Soru- Cevap 1 Selamlaşma 1 Teşekkür Etme 1	Serbest Konuşma 1

Tablo 32: 6.Tema Bulgular ve Yorumlar

Hazırlıklı Konuşma 4	Hazırlıksız Konuşma 11	Diğer Konuşma Türleri 6
Sunum 4	Soru-Cevap 7 Selamlaşma 2 Teşekkür Etme 1 Takdim Etme 1	Serbest Konuşma 1 Güdümlü Konuşma 2 Eleştirel Konuşma 1 Katılımlı Konuşma 1 Empati Kurma 1

Sevgi teması, altıncı sınıflar Türkçe dersinin içeriğinde yer alan son temadır. Bu temada toplam 21 defa konuşma uygulaması yapılmıştır. Bunlardan hazırlıklı konuşma türleri 4 defa, hazırlıksız konuşma türleri 11 defa, diğer konuşma türleri de 6 defa kullanılmıştır.

Bu temanın genelinde en sık kullanılan konuşma türleri hazırlıksız konuşma türleri olmuştur. Toplam 11 defa uygulanmıştır, ardından diğer konuşma türleri 6 defa uygulanmıştır. Son olarak hazırlıklı konuşma türleri de 4 defa kullanılmıştır. Bu temada diğer konuşma türleri çeşit olarak fazladır ancak sayı ve uygulama sıklığı olarak hazırlıksız konuşma türleri yoğunluktadır. Özellikle soru-cevap yöntemi diğer temalarda olduğu gibi burada da en çok uygulanan yöntem olmuştur ve 7 defa uygulanmıştır. Ardından sunum yöntemi 4 defa uygulanmıştır. Selamlaşma ve güdümlü konuşma 2, teşekkür etme, takdim etme, eleştirel konuşma, serbest konuşma, katılımlı konuşma ve empati kurma yöntemleri birer defa yer almışlardır. Diğer temalardan sadece dördüncü temada yer alan takdim etme konuşma türü ikinci defa bu temada da uygulanmıştır.

Altıncı Sınıf Bulguları ve Yorumlar

Tablo 33: 6. Sınıf Ders Kitabındaki Konuşma Tür ve Uygulamalarının Dağılımı

Hazırlıklı Konuşma 25	Hazırlıksız 57	Diğer Konuşma Türleri 50
Sunum 18 Röportaj 1 Canlandırma 5 Münazara 1	Soru-Cevap 41 Selamlaşma 4 Teşekkür Etme 9 Takdim Etme 2 Fıkra Anlatma 1	Serbest Konuşma 6 Tartışma 4 Katılımlı Konuşma 5 Empati Kurma 5 İkna Etme 4 Güdümlü Konuşma 15 Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma 4 Yaratıcı Konuşma 2 Bilgilendirici Konuşma 2 Eleştirel Konuşma 2 Hafızada Tutma Tekniği 1

Altıncı sınıf Türkçe dersinin işlenişinde konuşma uygulamalarına toplam 132 defa yer verilmiştir. Bunlardan *hazırlıklı konuşmalar* 25 defa, *hazırlıksız konuşmalar* 57 defa, *diğer konuşma türleri* de 50 defa uygulanmıştır.

Altıncı sınıftaki bütün ders işleniş süreçlerine bakıldığında en çok kullanılan konuşma türleri *hazırlıksız konuşmalardır* ve buna ilişkin konuşma teknikleri 57 defa uygulanmıştır. Ardından *diğer konuşma türleri* 50, son olarak da *hazırlıklı konuşmalar* 25 defa uygulanmıştır. Burada “*diğer konuşma türleri*”nin *hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma türleriyle* kesiştiğini göz önünde bulundurup her iki türe dağıttığımızda da *hazırlıksız konuşma uygulamalarına* daha çok yer verildiği görülecektir. Hiç yer verilmeyen konuşma kazanımları tablosu incelendiğinde de büyük çoğunluğunun *hazırlıklı konuşma tekniklerine* dayalı olması, elde edilen bulguları desteklemektedir (Tablo 34).

Bu süreçte sayı bakımından en çok kullanılan konuşma türleri *hazırlıksız konuşmalardır* nitekim soru-cevap yöntemi 41 defa uygulanmıştır buna karşın *diğer konuşma türleri* daha fazla çeşitlenmiştir.

Sınıf genelinde en sık karşılaşılan yöntem soru-cevap yöntemidir ve 41 defa uygulanmıştır. Ardından sunum yöntemi uygulama sıklığı açısından en çok uygulanan ikinci yöntemdir ve 18 defa uygulanmıştır. Sırasıyla; güdümlü konuşma 15, teşekkür etme 9, serbest konuşma 6 defa uygulanmıştır. Katılımlı konuşma, empati kurma, canlandırma beşer defa, selamlaşma, tartışma, kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma, ikna etme, dörder defa; takdim, yaratıcı konuşma, bilgilendirici konuşma ve eleştirel konuşma ikişer defa; röportaj, münazara, fıkra anlatma ve hafızada tutma tekniği birer defa uygulanmıştır.

Röportaj etkinliği sadece bir defa uygulanmıştır. Uygulandığı tema ise “Atatürk” temasıdır (tablo 12). Münazara etkinliği yalnızca “Doğa ve Evren” temasında uygulanmıştır (tablo 17). Aynı şekilde, sınıf sürecinde birer defa uygulanan takdim etme yöntemi ve hafızada tutma tekniği “Duygular” temasında uygulanmıştır (tablo 22). Fıkra anlatma sadece “Kavramlar ve Çağrışımlar” temasında uygulanmıştır (tablo 27).

Kazanımlar açısından inceleme yapıldığında bu sınıf düzeyinde en çok karşılaşılan kazanım tüm konuşma türlerini kapsayan 3.12 numaralı “*Konuşma yöntem ve tekniklerini kullanır.*” kazanımıdır. Bu kazanım, konuşma türleri kullanıldığı sürece ortaya çıkmaktadır. Bunun dışında en sık karşılaşılan kazanım 1.7 numaralı “*Karşısındakinin algılamakta zorluk çekmeyeceği bir hızda ve akıcı biçimde konuşur.*” kazanımıdır ve 17 farklı konuşma türünde karşımıza çıkmaktadır. Anlaşılır bir konuşma için birçok konuşma türünde böyle bir kazanımın varlığının bulunması gerektiği varsayılmıştır. Sonrasında 1.4. numaralı kazanım olan “*Standart Türkçe ile konuşur.*” kazanımı ön plana çıkar. Bu kazanım 15 farklı konuşma türünü desteklemektedir. 13 farklı konuşma türünde 1.5. numaralı “*Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurar.*” kazanımına, 11 farklı konuşma türünde de “*Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerin sözlü olarak ifade eder.*” kazanımına yer verilmiştir. Güzel ve düzgün konuşma, duygu ve düşünceleri doğru bir şekilde aktarma adına bu kazanımlar yeterli sayıda yer almıştır.

Bazı kazanımlar sunum tekniğine dayalı kazanımlardır. Bunlar konferans, sunum, takdim etme vb. konuşma türlerinde yer bulabilen kazanımlardır. 6. sınıfta bu tür yöntemler az sayıda yer buldukları için söz konusu kazanımlarla daha az karşılaşmaktadır. Bu kazanımlar, kazanımlar tablosundaki 3. Grup olan “hazırlıklı konuşmalar yapma” ya ait kazanımlardır. Yine aynı tabloda yer alan 4. Grup kazanım olan “*kendi konuşmasını değerlendirme*” grubu da daha çok hazırlıklı konuşmalarla ilgili kazanımları barındırmaktadır (Tablo 2). Hazırlıklı konuşmalar 6. sınıfta hem sayı olarak hem de çeşit olarak az yer aldığından bu kazanımlara da az rastlanmaktadır.

5.2 numaralı “*anlamadıklarını ve merak ettiklerini sorar.*” kazanımı ve 3.9 numaralı “*konuşma sırasında sorulan sorulara açık, yeterli ve doğru cevaplar verir.*” kazanımları sadece bir konuşma yönteminde karşımıza çıkar. O konuşma yöntemi ise soru cevap yöntemidir. 5.3 numaralı “*Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanır.*” kazanımı kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma yönteminde, 2.8 numaralı “*canlandırmalarda, sesini varlık ve kahramanları çağrıştıracak şekilde kullanır.*” kazanımı da canlandırma yönteminde birer defa yer bulmuştur

6. sınıfta, 1.6 numaralı “*yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin yerine Türkçelerini kullanır.*”, 1.10 “*konuşmasında sebep-sonuç ilişkileri kurar.*”, 1.11 numaralı “*konuşmasında amaç-sonuç ilişkileri kurar.*”, 2.8 numaralı “*canlandırmalarda, sesini varlık ve kahramanları çağrıştıracak şekilde kullanır.*” 3.6 numaralı “*atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygundurumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.*” ve 3.8 numaralı “*konuşma öncesinde konuyla ilgili açıklamalar yapar.*” kazanımlarına rastlanmamıştır.

Bu sınıf düzeyinde uygulanmayan konuşma yöntemleri de aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 34: Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilemeyen Konuşma Türleri

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri
Konferans Sempozyum Panel Forum Açık Oturum Söylev(Nutuk) Mülakat(Görüşme) Sohbet Seminer Kurultay/Kongre Demeç Hitabet	Kendini Tanıtma Tanışma-Tanıştırma Özür Dileme Telefonla Konuşma Ziyaret Konuşmaları Karşılama ve Uğurlama Yol Sorma, Yol Tarif Etme: Anma ve Yıl Dönümü Konuşmaları Açılış Konuşmaları Sunuş Konuşmaları Sohbet Konuşmaları Görevlilerle Yapılan Konuşmalar	Açıklayıcı Konuşma Eğlence Amaçlı Konuşma Öğretici ve Eğitici Konuşma Okuma Yoluyla Konuşma Ezberleyerek Konuşma Planlı Konuşma Betimleyici Konuşma Sorgulayıcı Konuşma Etkileşimsel Konuşma Etkileşimsel Olmayan Konuşma

6. sınıfta hazırlıklı konuşmalardan 12, hazırlıksız konuşmalardan 12, diğer konuşma türlerinden de 10 adet konuşma türüne hiç yer verilmediği gözlenmiştir.

**Yedinci Sınıf Türkçe Dersi İşleniş Sürecinde Konuşma Tür
ve Uygulamalarının İncelenmesi**

YEDİNCİ SINIF DERS KİTABI İNCELEMESİ

1. TEMA: HAK VE ÖZGÜRLÜKLER

1. Metnin Adı: *Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Işığı Altında Çocuğun Eğitim Hakkı*

Emine AKYÜZ'ün konferansından alınan bu metinde öncelikle eğitim hakkının önemine değinilmiştir. Bu konuda UNICEF'in 1999 tarihli raporuna başvurmuştur. Daha sonra eğitim hakkı ile yaşama hakkı arasında çarpıcı bir bağ kurmaktadır. Sonraki alt başlık olan çocuk hakları sözleşmesi ve eğitim hakkında ise 1948'de yayınlanan "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi" deki çocuk haklarının 1989'da "Çocuk Hakları Sözleşmesi" başlığı altında güvence altına alındığına değinilmiştir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 29. Maddesinin ışığında bütün taraf devletlerde ilk ve ortaöğretimin zorunlu olması kararı alınmıştır. Yazar, bir sonraki başlıkta Çocuk Hakları Sözleşmesi ile Nitelikli Eğitim kavramları arasındaki bağlantıyı anlatmıştır. Ona göre çocuğun eğitim hakkı, sözleşmenin 28 ve 29. Maddelerin dışındaki maddelerin de işe koşulmasıyla birlikte uygulanmalıdır. Ayrıca yazar, bu başlık altında 21. yüzyılda eğitilmiş ve nitelikli insan gereksiniminin önemini de belirtmiştir. Bu bağlamda çocuklara verilecek eğitimin yaşam becerilerini geliştirecek şekilde olması gerektiğini vurgulamıştır. Yazarımız konferans metninin son başlığı olan "Herkes İçin Eğitim" konusunda da açıklamalar yapmıştır. Ona göre kız çocuklarının eğitimi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Bu konuda 1990 yılında 155 ülkenin imza attığı *Herkes İçin Eğitim Dünya Bildirgesi*'ni kaynak göstermiştir.

Konferans türünde Emine AKYÜZ tarafından yazılan bu metin yedinci sınıf Türkçe ders kitabının 12-15. Sayfaları arasında yer almıştır.

Metin Türü: *Konferans*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a) Öğrencilerinizin bir konu hakkındaki bilgilerini, duygularını ve düşüncelerini etkili bir şekilde anlatma becerilerini geliştirmek amacıyla "güdümlü konuşma" yöntemini kitapta verilen grafikler üzerinde uygulayınız. Öğrencilerinize bu grafiklere bilgisayar ortamında ulaştığınızı belirtiniz. Onlardan, grafikleri incelemelerini, grafiklerde yanlış yorumlara yol açabilecek durumlar olup olmadığını tartışmalarını, grafiklerdeki verileri yorumlamalarını ve yeterince tartıştıktan sonra vardıkları sonucu söylemelerini isteyiniz.

Burada **güdümlü konuşma ve tartışma** yöntemleri kullanılmıştır.

b)Öğrencilerinizin hazırlıklı konuşma becerisi geliştirmelerine yardımcı olmak amacıyla şu yolu izleyebilirsiniz:

“Öğrencilerinizi, yakın çevrelerindeki (veliler, akrabalar, arkadaşlar, komşular vb.) kişilerin dinleyici olarak katılacakları bir toplantı düzenlemeleri için yönlendiriniz. Onlardan, dörderli-beşerli gruplar oluşturmalarınıve bu toplantıda sunmak üzere “kızların eğitimi” konusunda bir konferans hazırlamalarını isteyiniz. Öğrencilerinize “Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Işığı Altında Çocuğun Eğitim Hakkı” başlıklı metne ilişkin aşağıdakine benzer sorular sorunuz.”

1. “Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Işığı Altında Çocuğun Eğitim Hakkı” başlıklı metinde konuşmaya nasıl başlanmıştır?
2. Konuşmanın hangi bölümlerinde, dinleyenlere nasıl hitap edilmiştir?
3. Konuşma nasıl tamamlanmıştır?

Birkaç öğrencinizi seçerek konu ile ilgili duygu, düşünce ve hayallerini iki dakika içinde ifade etmelerini sağlayınız.

Burada **konferans, sunum ve soru-cevap** yöntemleri kullanmak amaçlanır.

Tablo 35: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 2	Hazırlıksız Konuşma 1	Diğer Konuşma Türleri 2
Konferans 1 Sunum 1	Soru-Cevap 1	Güdümlü Konuşma 1 Tartışma 1

2.Metnin Adı:Okumak İstiyorum

Salihli’de yaşayan Gülizar, okulu, okumayı ve öğretmenini çok seviyordu. Özellikle ev işlerinden kalan boş vakitlerinde kitap okumaya çalışırdı. Okulda da çok başarılı bir öğrenciydi. Öğretmenlerinin hepsi ondan ümitliydi. Hepsi de ona çok güveniyorlardı ama özellikle Selma öğretmen için onun yeri bambaşkaydı. Gülizar, Selma öğretmeni ile irtibatı hiç kesmemişti. Nihayet Gülizar, ortaokulu bitirmiş, liselere giriş sınavına girecekti. Babası ile birlikte kasabaya sınava giden Gülizar’ın sınavı çok iyi geçmişti. Bir gün babasına liseye gitmek istediğini söyler babası da onun artık okumayacağını söyler. Bu sırada da Gülizar’ın girdiği sınav sonuç belgesi gelmişti. Buna göre Gülizar sınavı kazanmıştı ama önünde büyük bir engel vardı. Babası onun okumasını istemiyordu. Gülizar, Selma öğretmenine mektup yazdı.

Selma öğretmen de bir hafta sonra köye geleceğini ve Gülizar'ın babası ile konuşacağını söyler. Selma öğretmen köye gelmiştir, Gülizar'ın babası Hasan Emmi ile görüşür. Ona “Haydi Kızlar Okula” kampanyası ile birçok kızın okuyup güzel mevkilere geldiğini anlatır. Hasan emmi ikna olur ve kızına kazandığı Manisa Anadolu Öğretmen Lisesi'ne kaydını yaptırmaya izin verdiğini söyler.

Ayşegül CELEPOĞLU tarafından ders kitabı için hazırlanan bu hikaye yedinci sınıf Türkçe ders kitabının 16-19. Sayfaları arasında yer almıştır.

Metin Türü: *Hikaye*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Konuşma sırasında karşısındakinin değer yargılarını, duygu ve düşüncelerini anladığını hissettirerek etkili bir iletişim kurma becerilerini geliştirmelerine katkıda bulunmak amacıyla “kendini karşısındakinin yerine koyarak konuşma” yöntemiyle konuşma etkinliğini öğrencilerinize yaptırınız. Bu amaçla tahtayı çizerek üç bölüme ayırınız. Gülizar, Selma Öğretmen ve Hasan Emmi'nin adlarını birer bölüme yazınız. Öğrencilerinizin, kura yoluyla bu kişilerden birini seçmelerine yardımcı olunuz. Öğrencilerinizden, kendilerini seçtikleri kişinin yerine koyarak onları canlandırmalarını isteyiniz.

Bu etkinlik sırasında **empati kurma ve canlandırma** yöntemleri kullanılmıştır.

Tablo 36: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	HazırlıksızKonuşma	Diğer Konuşma Türleri 1
Canlandırma 1	-----	Empati Kurma 1

3. Metnin Adı: Hayal Çocuk

Niyazi BİRİNCİ isimli yazarın söyleşi türünde kaleme aldığı bu metinde yazının ana karakteri olan Zuhul yaşadıklarını kendi ağzından anlatmaktadır. Öncelikle bütün çocuklara “merhaba” diye seslenen Zuhul sonrasında okuyucuyla konuşuyormuş gibi duygularını anlatmaya başlıyor. Bedensel engelli bir çocuk olan Zuhul içindeki hayat sevgisini anlatmıştır bu yazıda. Her gün aldığı nefesin, soluduğu güzel havanın ve dahası ailesinin ona gösterdiği ilginin mutlu olmak için yeterli sebepler olduğunu söylüyor. Sonrasında Kızılay'a tekerlekli sandalye için

başvurduklarını anlatıyor. Okuyucu ile bunları paylaşmanın kendisine ne kadar mutluluk verdiğini anlatan mutluluğun paylaşmakla çoğalacağını söylüyor çocuklara. Metnin sonunda ise Zuhâl'in çocuklara mesajı var: İlerde tekerlekli sandalyem geldiğinde sık sık sokağa çıkacağını söylüyor ve kendisini de aralarına alıp onunla oynamalarını istiyor. Bir de tavsiyesi var: Elinizdekilerin kıymetini bilin.

Niyazi BİRİNCİ'nin söyleşi türündeki eseri olan bu metin yedinci sınıf Türkçe Ders Kitabının 20-22. Sayfaları arasında yer almıştır.

Metin Türü: *Söyleşi*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Konuşma sırasında karşısındakinin değer yargılarını, duygu ve düşüncelerini anladığını hissettirerek etkili bir iletişim kurma becerilerini geliştirmelerine katkıda bulunmak amacıyla "kendini karşısındakinin yerine koyarak konuşma" yöntemiyle konuşma etkinliğini öğrencilerinize yaptırınız. Öğrencilerinizden birini Hayal Çocuk olarak belirleyiniz. Diğerlerinin ona duygu ve düşünceleriyle ilgili sorular sormalarını, tahtaya kalkan öğrencinizin de bu sorulara kendini Hayal Çocuk'un yerine koyarak cevap vermesini isteyiniz.

Bu etkinlik sırasında **soru-cevap, canlandırma ve empati kurma (kendini karşısındakinin yerine koyarak konuşma)** yöntemleri kullanmak amaçlanır.

Tablo 37: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı:

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri
Canlandırma 1	Soru-Cevap 1	Empati Kurma 1

4. Metnin Adı: *Haritada Bir Nokta*

Bu hikayede yazar yaşadığı adada gözlemlediği bir olayı hikaye etmiştir. Yazar metinde öncelikle mavilikleri ve adaları ne kadar çok sevdiğini ve sonunda o çok sevdiği adalardan birine yerleştiğini anlatıyor. Bu adada kısa bir motorlu tekne turu yapıp geldiğinde temizlenmekte olan bir kayık görür. Bu kayığı temizleyen yedi işçi aynı adadandı ama sekizinci işçi farklı bir yerden gelmişti. İşin sonunda temizliği yapan herkese ikişer üçer dülger balığı verilirken bu adama hiçbir şey verilmemişti. Kayıktan birisi o adam için sahile bir dülger balığı atar. Tam dülgerbalığını alacakken adada yaşayan iri bir adam gelip o dülgerbalığının sırtına basar ve balığı o

yabancıya vermez. Bu durumu izleyen kahve sakinleri de iri adama tepki gösterirler ve çalışan adama hakkını vermek gerektiğini söylerler. Ancak o adam çok kırılmıştır ve hiçbir şey istemeden alıp başını gider. Bu duruma yazar da çok sinirlenir. Her ne kadar artık hiçbir şey yazmayacağına karar verse de bu olay karşısında yazmaktan kendisini alıkoyamaz.

Sait Faik ABASIYANIK tarafından yazılan bu hikaye yedinci sınıf Türkçe öğretmen kılavuz kitabının 65-66. Sayfalarında yer alan bir dinleme metnidir.

Metin Türü: *Hikaye*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Dinleyicileri konuşma sürecine katarak konunun anlaşılmasını kolaylaştırmak ve konuya farklı bakış açıları getirmek amacıyla “katılımlı konuşma” tekniğini kullanınız. Bunun için öğrencilerinizden Öğrenci Çalışma Kitabı’ndaki 2. etkinlikte yer alan sorulara verdikleri cevapları okuyarak hatırlamalarını isteyiniz. Daha sonra onlara aşağıdaki soruları sorunuz:

1. *Birileri tarafından kanunlarla belirlenmiş bir hakkınız ihlal edildiğinde ne yaparsınız? Bu sorunu kendiniz mi çözmeye çalışırsınız yoksa kanuni yollara mibaşvurursunuz? Neden?*
2. *Metinde anlatılan adada, balığın bol çıkmaya başladığı dönemlerde ne oluyormuş? Bu durum kanunlarla belirlenmiş midir? Böyle bir durumda hakkınızın ihlal edildiğini düşünün, ne yaparsınız? Bu sorunu kendiniz mi çözmeye çalışırsınız yoksa kanuni yollara mı başvurursunuz? Neden?*
3. *Metinde anlatılan olayda balık verilmeyen adamın uğradığı haksızlığa tanık olduğunuzu düşünün. Ne yaparsınız? Neden?*
4. *Tanık olduğumuz bir haksızlık karşısında tepkimizi dile getirmenin önemi nedir? Neden? Bunu kendi hayatınızla ilişkilendirerek açıklayınız. Konuşmada karşısındakinin değer yargılarını, duygu ve düşüncelerini anladığını hissettirerek etkili bir iletişim kurmak amacıyla “kendini karşısındakinin yerine koyarak konuşma” yöntemini izleyiniz. Öğrencilerinizden Öğrenci Çalışma Kitabı’ndaki 3. etkinlikte yer alan sorulara verdikleri cevapları okuyarak hatırlamalarını isteyiniz. Daha sonra, balık verilmeyen adamın, reisin, balığın üstüne basan adamın ve olaya karışan, kahvenin önündeki adamın duygu,*

düşünce, hayal ve davranışlarını kendilerini onların yerine koyarak yorumlamaları için öğrencilerinizi yönlendiriniz.

Bu etkinlik sırasında **katılımlı konuşma, empati kurma ve soru cevap** yöntemleri kullanmak amaçlanır.

Tablo 38: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri
---	Soru-Cevap 1	Katılımlı Konuşma 1 Empati Kurma 1

Tablo 39: 1.Tema Bulgular ve Yorumlar

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri
4	3	6
Canlandırma 2 Konferans 1 Sunum 1	Soru-Cevap 3	Katılımlı Konuşma 1 Empati Kurma 3 Güdümlü Konuşma 1 Tartışma 1

Hak ve Özgürlükler teması yedinci sınıflar Türkçe dersinin içeriğinde yer alan ilk temadır. Tema genelinde toplamda 14 konuşma uygulaması yer almıştır. Bunlardan hazırlıklı konuşmalar 4, hazırlıksız konuşmalar 3, diğer konuşma türleri 6 defa uygulanmıştır.

Bu temanın genelinde en fazla kullanılan konuşma türleri diğer konuşma türleridir. Ancak diğer konuşma türleri hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalara göre daha fazla çeşitlenmiştir. Diğer konuşma türleri içinde empati kurma ve hazırlıksız konuşmaların uygulanışında tek yöntem olarak karşımıza çıkan soru-cevap yöntemi bu temada üçer defa uygulanmıştır. Ardından hazırlıklı konuşma türlerinden canlandırma 2 defa uygulanmıştır. Hazırlıklı konuşmalardan sunum yöntemi ve konferans, diğer konuşma türlerinden tartışma, güdümlü konuşma ve katılımlı konuşma yöntemleri birer defa kullanılmıştır.

İKİNCİ TEMA: ATATÜRK

1. Metnin Adı: *Gün Batıyordu*

Milli mücadele yıllarında, Batı Cephesi'nde Gül hanım dördüncü kolordu birliklerini dolaşıyordu, öte yandan 23. Tümen'den bir er onbaşına asker'in sancak açıp açmayacağını soruyordu. Askerler ant içmişlerdi zafere. Üç günlük hilal, zafere yorumlanıyordu. Bütün paşalar ve komutanlar bir sonraki gün yapacakları o büyük hareketi düşünüyorlardı. İsmet Paşa ve Asım Bey gelen raporları incelerken Fevzi Paşa da Kur'an okuyordu. Diğer taraftan başkomutan, önüne serdiği haritayı inceliyordu. Kendi kendine;” En geç iki gün içinde düşman kuvvetlerini yarmamız gerekiyor, üçüncü güne kalırsak durumumuz çok zorlaşır.” diyordu. Ayrıca başka taarruz planlarını da planlıyordu. General Trikopolis'i alt etmenin yollarını arıyordu sürekli. Çevresindeki kurmaylarına da bu planlarından söz ediyordu. Son olarak düşman kuvvetlerini çevirip imha etmenin planlarını düşünürken dalıp gitti.

Turgut ÖZAKMAN'ın bir romanından alınan bu metin, yedinci sınıf Türkçe ders kitabınının 33-35. Sayfaları arasında yer almaktadır.

Metin Türü: *Roman*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Öğrencilerin konuşma yeteneklerini ve yaratıcılıklarını geliştirmek amacıyla “yaratıcı konuşma” yöntemini kullanınız. Öğrencilerinizden inceledikleri metinde Gül Hanım'ın söylediklerinden hareketle askerlere konuşma yapmalarını isteyiniz. Canlandırma yöntemi bu süreç için uygulanabilecek bir yöntemdir. Konuşan her öğrencinize bir önceki arkadaşının konuyla ilgili söylediklerinden hareketle konuya farklı bakış açısı getirmesini, bu sırada işitilebilir bir sesle konuşmalarını; kelimeleri doğru telaffuz etmelerini; uygun yerlerde vurgu, tonlama ve duraklama yapmalarını; sözleriyle jest ve mimiklerinin uyumuna dikkat etmelerini söyleyiniz

Bu etkinlik sırasında **yaratıcı konuşma ve canlandırma** yöntemleri kullanmak amaçlanır.

Tablo 40: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri 1
Canlandırma 1	---	Yaratıcı Konuşma 1

2. Metnin Adı: *Atatürk'ü Tanımak*

Bu metinde, keşke Atatürk'ü ben de görebilseydim, keşke ben de onu tanısaydım diyenlere yazar, Atatürk'ü bazı yönleri ile tanıtmak amacındadır. Atatürk'ü tanımak onun sarı saçlarını, mavi gözlerini bilmek değildir diyen yazar Atatürk'ün bilime yönelik görüşleriyle onu tanıtmaya başlıyor. Atatürk bilime çok önem verirdi. Onun, "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir." Sözü de bu düşüncesini destekler. Ardından Atatürk ve sanat arasındaki ilgiyi aktarıyor yazar. Atatürk sanata çok önem vermiştir. Özellikle sinema konusunda söyledikleri çok önemlidir. Söz gelimi Atatürk sinemanın gelecekte çok etkin bir sanat aracı olacağını söylemiştir. Daha sonra, Atatürk'ün askeri yönüne vurgu yapılmıştır. Atatürk'ün savaşın zorunlu olmadıkça cinayet olacağı görüşü önemlidir. O yalnızca askeri bilgilerinin tatbikiyle meşgul olmuştur. Metnin devamında Atatürk'ün Konya'da ağırladığı İngiliz General Townshend'e kolundan çıkarıp verdiği saatin anısı anlatılmaktadır. Bu anıda Atatürk'ün insan sevgisi yönüne dikkat çekilmiştir. Son olarak Atatürk'ün küçük çocuklara verdiği öğütler aktarılmıştır. Atatürk geleceğin çocuklarından çok çalışmalarını istemektedir.

Ders kitabını hazırlayan komisyon tarafından yazılan bu metin yedinci sınıf Türkçe ders kitabının 36-38. Sayfaları arasında yer almaktadır.

Metin Türü: *Söyleşi*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a) Öğrencilerin bir konu hakkındaki bilgilerini, duygularını ve düşüncelerini etkili bir şekilde anlatma becerilerini geliştirmek amacıyla "güdümlü konuşma" yöntemini kullanınız.

Bu etkinlik sırasında **güdümlü konuşma** yöntemi kullanılır.

b) Öğrencilerinize "Atatürk'ü Tanımak" başlıklı metinde Atatürk'ün hangi konulardaki düşüncelerine yer verildiğini bir kez daha sorarak metni hatırlamalarını sağlayınız.

Böylece **soru-cevap** yöntemi kullanılmış olur.

c)Öğrencilerinizi, bu düşüncelerin taşıdığı evrensel kültür değeri ve bunların insan yaşamındaki önemi konusunda bilgilendiriniz. Öğrencilerinize konuyla ilgili beyin fırtınası yaptırınız. Birkaç öğrencinizden, konu hakkındaki duygu, düşünce ve hayallerini iki dakika içinde ifade etmesini isteyiniz.

Sunum yöntemi bu etkinlikte uygulanabilir bir yöntemdir.

d)Öğrencilerinizden birbirlerinin sözünü kesmeden dikkatle dinlemelerini, standart Türkçenin dışında konuşulduğunda, Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurulmadığında, algulamakta zorluk çekilen bir hızda konuşulduğunda, akıcı konuşulmadığında ya da tekrara düşülerek konuşulduğunda birbirlerini uyarmalarını; uygun zamanda söz alarak birbirlerinin düşünceleriyle ya da kendi anlamadıklarıyla ilgili sorular sormalarını, sorulan sorulara açık, yeterli ve doğru cevaplar vermelerini isteyiniz.

Burada **soru-cevap** yöntemi kullanmak amaçlanmıştır.

Tablo 41: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 2	Diğer Konuşma Türleri 1
Sunum 1	Soru-Cevap 2	Güdümlü Konuşma 1

3.Metnin Adı: Atatürk'ün Türk Diline Verdiği Önem

Metin Türü: Makale

Metinde öncelikle dilin işlevi ve önemi anlatılmaktadır. Ayrıca milli kültür ile dil arasındaki bağlantıya yer verilmiştir. Atatürk de dili bir milletin kalkınmasında, bağımsızlığında, yükselişinde büyük rol oynadığını düşünmüştür. Atatürk Türk dili için çok şey söylemiştir. Ona göre Türk dili, dünyadaki en güzel, en mukaddes ve en kolay öğrenilebilecek bir dildir. Ayrıca Türk dilinin, Türk milletinin kalbi ve zihni olduğunu söylemiştir. Ömer Seyfettin ve Ziya Gökalp'in başlattığı Yeni Lisan Hareketi Atatürk'ün Türk dili hakkındaki görüşlerini çok beslemiştir. Ayrıca Atatürk'ün Türk diline verdiği önem, onun milliyetçi, halkçı ve demokrat kimliğinden gelir. 1930'lu yıllara geldiğimizde halk diliyle resmi dil arasında uçurum oluşmuştu. Atatürk de bu durumu göz önünde bulundurarak dil konusunda birkaç çalışma yapmıştır. Çünkü Türk dilinin XV. Yüzyıldan sonra içine düştüğü o kötü durumdan kurtarılması gerekiyordu.

Prof.Dr. Ahmet MUMCU, Prof.Dr. Ergün ÖZBUDUN, Prof.Dr. Turhan FEYZİOĞLU, Prof.Dr.Yüksel ÜLKEN, Prof.Dr.Agah ÇUBUKÇU tarafından yazılan bu makale, yedinci sınıf Türkçe ders kitabının 39-40. Sayfalarında yer almaktadır.

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Bu bölümde, bir konu hakkındaki fikirlerinin dinleyiciler tarafından kabul edilmesini ve benimsenmesini sağlama becerilerini geliştirmek amacıyla “ikna etme” yöntemini uygulayınız. Bunun için aşağıdaki yolu izleyiniz:

Öğrencilerinizi, konuşmalarını sunmaya başlamadan önce konuşma kurallarına uymaları, seslerini ve beden dillerini etkili kullanmaları ve yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin yerine Türkçelerini kullanmaları için uyarınız. Öğrencilerinizin, konuşmalarıyla ilgili eleştirileri hoşgörüyle karşılamının ve eleştiriler doğrultusunda konuşmalarını düzeltmenin önemini kavramalarını sağlayınız.

Burada **ikna etme** ve **sunum yöntemi** kullanmak amaçlanmıştır.

Tablo 42: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri 1
Sunum 1	---	İkna Etme 1

4. Metnin Adı: Atatürk’ü altınla Satın Almak İsteyen Mareşal

Ordu kumandanlığından istifa edip İstanbul’a dönmek üzere olan Mustafa Kemal’in cebinde hiç parası yoktu. Oysa Alman general ona bir sandık altın göndermişti. Bu altınların hikayesini şöyle özetleyebiliriz: Mustafa Kemal’e bir Alman zabiti sandıklar getirir. Bunlardan birinde de altın vardı. Mustafa Kemal bunların orduya yardım için gönderildiğini düşündü ama Alman zabıt bunun Mustafa Kemal’e gönderildiğini söyledi. O da bunu kabul etmeyeceğini söyleyerek yanına Türk zabıtını çağırıldı. Ondan, bu altınların değerini tespit edip senet altına almasını ve ordunun kasasına konulmasını ister. Alman zabıt buna karşı çıkar ama Mustafa Kemal ısrarla o altınlarla ilgili senedi bu altınları gönderen Alman generale gönderir ve onun da imzalamasını ister, Türk zabıtından de bu imzalı senedi almadan

gelmemesini emreder. Böylece Mustafa Kemal, kendisinin altın veya başka değerli hediyelerle kandırılmayacağını göstermek ister.

Yedinci sınıf Türkçe ders kitabının 41-3. Sayfalarında yer alan metnin bir bölümü de öğretmen kılavuz kitabının 109. Sayfasında yer almaktadır. Bu metnin yazarı ise Kılıç Ali'dir.

Metin Türü: *Anı*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a) Öğrencilerinizin okuduklarını günlük hayatlarıyla karşılaştırıp sözlü ifade etmelerine, bir konu hakkındaki bilgilerini, duygularını ve düşüncelerini etkili bir şekilde anlatma becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmak amacıyla "güdümlü konuşma" tekniğini kullanınız. Bunun için "Millî ahlaka uygun hareket etmek millî birliği sağlar." sözünü tahtaya yazınız. Öğrencilerinizden bu olgunun hayatla ilişkisini sorgulamalarını; günlük hayatlarında bu olguya uyan ya da uymayan davranış biçimleriyle karşılaşmış olduklarını örnekler vererek anlatmalarını isteyiniz. Onlara, bu tür durumlarla karşılaştıklarında olumlu ve olumsuz duygu ve düşüncelerini ilgili kişilerle paylaşmış olduklarını, nasıl paylaştıklarını (kızarak, eleştirerek, ikna etmeye çalışarak), neden bu tutumu benimsediklerini sorunuz.

Bu etkinlik sürecinde **güdümlü konuşma, soru-cevap, eleştirel konuşma** yöntemi amaçlanmıştır. Bu konuşma yapılırken **sunum** yöntemi kullanmak istenmiştir.

b) Öğrencilerinizin günlük yaşamda karşılaştıkları sorunlara konuşarak çözüm bulma becerisi geliştirmelerine yardımcı olmak amacıyla aşağıdaki durumları tahtaya yazınız

"-Çevrenizdeki evlerden birinde kaçak elektrik ya da su kullanılıyor.

-Bir kişi, kanuna aykırı bir işini gerçekleştirebilmek için ilgili görevliye rüşvet teklif ediyor.

-Çevrenizdekilerden biri ihtiyacı olmadığı hâlde ilgilileri yanıltarak Yeşil Kart kullanıyor."

Öğrencilerinizden yukarıdaki durumlardan birini seçmelerini isteyiniz. Onları, böyle bir duruma tanık olduklarını düşünerek tepkilerini üç-beş dakika içinde sözlü ifade etmeleri için yönlendiriniz.

Burada **güdümlü konuşma** yöntemi kullanılmıştır. Aynı zamanda **sunum** yöntemi de kullanmak istenmiştir.

c)Öğrencilerinize konuşmaya başlamadan önce konuşurlarken nezaket kurallarına uymayı (Burada dinleyicileri selamlaşma ve konuşma sonunda teşekkür etme davranışları kullanılmalıdır.) sözleriyle jest ve mimiklerinin uyumuna dikkat etmeyi, seslerini canlandıracakları role uygun biçimde kullanmayı unutmamalarını hatırlatınız.

Burada **canlandırma, selamlaşma ve teşekkür etme** konuşmaları kullanılmıştır.

Tablo 43: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 3	Hazırlıksız Konuşma 3	Diğer Konuşma Türleri 2
Sunum 2 Canlandırma 1	Soru-Cevap 1 Selamlaşma 1 Teşekkür Etme 1	Güdümlü Konuşma 2 Eleştirel Konuşma 1

5. Metnin Adı: *Muhsin Ertuğrul*

Bir gün Muhsin Ertuğrul ve ekibini Marmara Köşkü'nde ağırlayan Atatürk, onlara bir ihtiyaçları olup olmadığını sorar. Muhsin Ertuğrul ise bir tiyatro okulu istediklerini söyler. Atatürk hemen İsmet Paşa'ya bir haberci gönderir ve Muhsin Ertuğrul'un isteğini iletir. Bunun sonucu olarak Devlet Opera ve Tiyatrosu ortaya çıkmıştır. Daha sonra Atatürk bu topluluğu tekrar yemeğe davet eder. Yemek sırasında Muhsin Ertuğrul'dan küçük bir rol yapmasını ister ama o bir türlü buna yanaşmaz. Atatürk, madem öyle o zaman seninle bir bahse girelim der. Muhsin Ertuğrul'a bir oyun göndereceğini ve bunu güzel oynaması halinde onun çok büyük bir sanatçı olduğuna inanacağını aksi halde ise beceriksiz bir sanatçı olduğunu düşüneceğini söyler. Aradan iki yıl geçmiştir ama Atatürk bu bahsi unutmamıştır. Muhsin Ertuğrul'a Faruk Nafiz Çamlıbel'in *Akın* adlı oyununu verir. Bu oyun için tarih alınmıştır. Atatürk de bu tarihte oyunu izlemeye gelecektir. Atatürk'ün yaveri Muhsin Ertuğrul'a Atatürk gelmeden oyunun başlamaması gerektiğini söyler o ise oyun başlama saatinin değişmeyeceğini bunun bir gelenek olduğunu söyler. Oyun oynanır ve biter. En büyük alkış Atatürk'ün olduğu locadan gelir. Atatürk Muhsin Ertuğrul'u karşısına alır ve şöyle der: "Nasıl Muhsin Bey, tiyatroya zamanında geldim değil mi?"

Kemal ARIBURNU tarafından kaleme alınan bu dinleme metni yedinci sınıf Türkçe öğretmen kılavuz kitabının 114-115. Sayfalarında yer almaktadır.

Metin Türü: *Anı*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a) Öğrencilerinize tanıdıkları tiyatro sanatçılarının olup olmadığını sorunuz. Varsa bunların isimlerini söylemelerini isteyiniz. Tiyatro sanatçılarının konuşmalarına dikkat edip etmediklerini sorunuz. Öğrencilerin konuşma yeteneklerini ve yaratıcılıklarını geliştirmek amacıyla “yaratıcı konuşma” yöntemini kullanınız.

Burada **soru-cevap ve yaratıcı konuşma** yöntemleri amaçlanır.

b) Öğrencilerinize “Muhsin Ertuğrul” başlıklı metinde anlatılan üç olayı sorarak hatırlamalarını sağlayınız. Onlardan ikili gruplar oluşturmalarını, bu olaylardan birini seçmelerini, seçtikleri olayı canlandırmalarını, diğer öğrencilerinizden canlandırılan her olaydan sonra konuyla ilgili düşüncelerini ifade etmelerini, birbirlerinin söylediklerinden hareketle konuşarak konuya farklı bakış açıları getirmelerini isteyiniz.

Bu etkinlikte **canlandırma** yöntemi amaçlanmıştır.

Tablo 44: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı:

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 1	Diğer Konuşma Türleri 1
Canlandırma 1	Soru-Cevap 1	Yaratıcı Konuşma 1

Tablo 45: 2. Tema Bulgular veYorumlar :

Hazırlıklı Konuşma 7	Hazırlıksız Konuşma 6	Diğer Konuşma Türleri 7
Canlandırma 3 Sunum 4	Soru-Cevap 4 Selamlaşma 1 Teşekkür Etme 1	Yaratıcı Konuşma 2 Güdümlü Konuşma 3 Eleştirel Konuşma 1 İkna Etme 1

Atatürk teması yedinci sınıflar Türkçe dersinin ikinci temasıdır. Bu temanın genelinde toplamda 20 konuşma uygulaması yer almıştır. Bunlardan hazırlıklı konuşmalara 7, hazırlıksız konuşmalara 6, diğer konuşma türlerine ise 7 defa yer verilmiştir.

Bu işleniş sürecinde en çok başvurulan konuşma türleri yedişer uygulama ile hazırlıklıkonuşmalarve diğer konuşma türleridir. 6 uygulamalı hazırlıksız konuşmalaren az uygulanan konuşma türleridir. Genel olarak bakıldığında diğer konuşma türlerinin birinci temada olduğu gibi en fazla çeşitlenen konuşma türleri olduğunu görüyoruz. Hazırlıklı konuşma türlerinden sunum ve hazırlıksız konuşma türlerinden soru-cevap yöntemleri dörder defa uygulanmış ve bu temada en fazla uygulanan yöntem olmuşlardır. Ardından hazırlıklı konuşma türlerinden canlandırma ve diğer konuşma türlerinden güdümlü konuşma üçer uygulama alanı bulmuştur. Diğer konuşma türlerinden yaratıcı konuşma 2 defa uygulanırken hazırlıksız konuşma türlerinden selamlaşma ve teşekkür etme ve yine diğer konuşma türlerinden ikna etme birer defa yer bulmuştur.

Yedinci sınıfın birinci temasında yer almayan yaratıcı konuşma yöntemi iki, ikna etme yöntemi de bir defa ilk defa bu temada karşımıza çıkmaktadır.

3. TEMA: DOĞA VE EVREN

1. Metnin Adı: Renkler

Şair bu metinde renklere yüklediği anlamları şiirsel bir dille anlatmaya çalışıyor. Kahverengi, sarı, kırmızı, yeşil, beyaz, gri, siyah, mavi renklerin her birine ayrı kıtalarda değinen şair onların doğada karşıladığı canlılara, bizim için değerli olan başka unsurlara renklerin yüklediği anlamlara geniş yer verilmiştir. Ayrıca renklerin, insanlardaki çeşitli ruh hallerine olan karşılığı da ele alınmıştır.

Şiir türünde yazılan bu metin Korhan KOÇAK tarafından yazılmıştır ve yedinci sınıf Türkçe ders kitabının 56-57. Sayfalarında yer almıştır.

Metin Türü: Şiir

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a) Öğrencilerin konuşma yeteneklerini ve yaratıcılıklarını geliştirmek amacıyla “yaratıcı konuşma” yöntemini kullanınız. Öğrencilerinize bu etkinliği önceden oluşturdukları gruplar hâlinde yapacaklarını belirtiniz. Onlardan “Renkler” başlıklı şiirin inceledikleri bölümünde mısralarla anlatılanları düz konuşma cümleleriyle anlatmalarını, bunun için kısa bir konuşma metni hazırlamalarını isteyiniz. Özellikle Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurlmaları için öğrencilerinizi uyarınız. Gruplar çalışmalarını tamamladıktan sonra istekli olan bir grubun sözcüsünden hazırladıkları sözlü anlatımı yapmasını ve hangi mısraları neden değiştirdiklerini açıklamalarını isteyiniz.

Burada **sunum yöntemi** ve **yaratıcı konuşma** kullanmak amaçlanmıştır.

b) Bu bölümde “güdümlü konuşma” yöntemini uygulayınız. Öğrencilerinize inceledikleri şiirde şairin duygu ve düşüncelerini ifade etmek için renkleri nelere benzettiğini ve benzetilenlerin ortak özelliğini sorunuz. Böylece soru-cevap yöntemi kullanılmış olur. Dikkatlerini doğadaki varlıklara ve doğa olaylarına çekiniz. Onlardan sevdikleri bir rengi belirlemelerini; bu renkle ilgili duygu ve düşüncelerini, şairin yaptığı gibi doğadaki varlıklar ve doğa olaylarıyla ilişkilendirerek düz anlatımla ifade etmelerini isteyiniz. Sunum yöntemi bu etkinlik için uygun bir yöntemdir.

Bu etkinlikte **sunum, güdümlü konuşma ve soru-cevap** yöntemleri kullanılmıştır.

Tablo 46 Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı:

Hazırlıklı Konuşma 2	Hazırlıksız Konuşma 1	Diğer Konuşma Türleri 2
Sunum 2	Soru-cevap 1	Yaratıcı Konuşma 1 Güdümlü Konuşma 1

2. Metnin Adı: Yukarıda Ne Var Ne Yok?

Bu metinde yazar, evreni, dünyayı ve tarihte bu ikisi hakkında araştırma yapan bilim adamlarını ele almıştır. Batlamyus, Roma İmparatorluğu döneminde dünya ile evren arasındaki bağlantıyı incelemiştir. Batlamyus'a göre evrendeki her şey dünyanın etrafında hareket halindeyken dünya durağan bir haldedir. Ayrıca bugün adını bildiğimiz birçok gezegen o zamanlar Batlamyus tarafından gözlemlenmiştir. Batlamyus'un bu çalışmaları birçok toplumda itibar gördü. Oysa Rönesans döneminde ortaya çıkan bir bilim adamı olan Kopernik, Batlamyus'un görüşlerini çok küçük bir değişiklikle çürütmüştür. Ona göre dünya hareket halindeyken evrendeki diğer bütün varlıklar durağandır. Günümüzde bu tür durumlar daha iyi gözlenebiliyor. Batlamyus'un yaptığı her ne kadar gaf olsa da bugün evren hakkındaki araştırmaların başlangıcı olması açısından önemlidir.

Billy ARONSON tarafından yazılan bu metin yedinci sınıf Türkçe ders kitabının 58-62. Sayfaları arasında yer almıştır.

Metin Türü: *Didaktik Metin*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Öğrencilerinizin bir konu hakkındaki bilgilerini, duygularını ve düşüncelerini etkili bir şekilde anlatma becerilerini geliştirmek, okudukları metinde anlatılanları günlük hayatlarıyla ilişkilendirebilmelerine yardımcı olmak amacıyla “güdümlü konuşma” yöntemini izleyiniz. Onlardan, önce evreni tanımlamalarını isteyiniz. Burada bilgilendirici konuşma yöntemi de uygulanmaktadır. Sonra “Yukarıda Ne Var Ne Yok?” başlıklı metinde geçen “Bütün bunlar arasında benim yerim ne?” sorusunu tahtaya yazınız. Öğrencilerinizden bu sorunun cevabını verecekleri beş-altı dakikalık bir konuşma hazırlamalarını isteyiniz.

Bu etkinlik sırasında güdümlü konuşma, **soru cevap** yöntemi ve **sunum** yöntemi kullanmak amaçlanmıştır.

Tablo 47: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı:

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 1	Diğer Konuşma Türleri
Sunum 1	Soru-Cevap 1	---

3. Metnin Adı: *Hamilton Adası*

Gülten DAYIOĞLU, gezi yazısı türünde yazdığı bu metinde gezip gördüğü Hamilton Adası'ndaki gözlemlerini aktarmıştır. Gezi sırasında cennet diye tabir edilen bu adada cennetten izler aradı yazarımız. İlk başlarda bitki örtüsü, konaklama olanakları açısından sorun yoktu ama aniden bastıran yağmur bütün bu güzelliklerin önüne geçti. Yağmur bütün hayatı olumsuz etkiledi. Yağmurun olumsuz etkisini anlattıktan sonra yazarımız adadaki hayvanat bahçesine değiniyor. Burada bulunan birkaç hayvanı ele almıştır. Son olarak yazar, yağmur bulutlarının yarattığı olumsuzluklar yüzünden üç günlük tatilinin boşa gitmesinden yakınıyor.

Yedinci sınıf Türkçe ders kitabının 63-66. Sayfaları arasında yer alan bu metin, Gülten DAYIOĞLU tarafından yazılmıştır.

Metin Türü: *Gezi Yazısı*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Bu bölümde öğrencilerin bir konu üzerinde olumlu veya olumsuz fikirler yürüterek benimsedikleri fikirleri savunma becerilerini geliştirmek amacıyla "tartışma" yöntemini uygulayınız. Bunun için şu yolu izleyebilirsiniz: Aşağıdaki atasözünü tahtaya yazınız. Çok yaşayan değil, çok gezen bilir. Öğrencilerinize bu atasözünü bilip bilmediklerini, bu düşünceye katılıp katılmadıklarını sorunuz.

Burada **katılımlı konuşma** ve **güdümlü konuşma** ve **tartışma** yöntemleri kullanılmıştır. Ayrıca **eleştirel konuşma** da uygulanabilecek bir yöntemdir.

Tablo 48: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri 4
---	---	Katılımlı Konuşma 1 Güdümlü Konuşma 1 Eleştirel Konuşma 1 Tartışma 1

4. Metnin Adı: *Çevre Dostu Bir Bilimci*

Sanayileşme, dünyamıza birçok rahatlık ve kolaylık getirdi ancak bir o kadar da çevre sorunlarına ve olumsuz yaşam şartlarına sebep olmuştur. Bu aşamada, Rachel CARSON adlı bir biyolog ve yazar çevre bilincine dikkat çekerek bu konunun temellerini atmıştır. Bu metinde de Rachel CARSON'un hayata ele alınmıştır. Carson, Pensilvanya'da doğmuştur. Çocukluğundan beri tıpkı annesi gibi doğaya düşkün birisiydi. Aynı zamanda da yazmayı çok seviyordu. 1941'de ilk kitabını yayınlayan yazar çevre konusunda birçok çalışma yapmıştır. Bunlardan biri de tarlalarda böcek zehri olarak kullanılan DDT'nin kaldırılmasında gösterdiği büyük gayretlerdir. O'nun bize bıraktığı en güzel miras belki de budur. Rachel CARSON 1964'te göğüs kanseri yüzünden hayata gözlerini kapamıştır.

Dinleme metni olan bu metin yedinci sınıf Türkçe öğretmen kılavuz kitabının 158. Sayfasında yer almıştır ve Gökhan TOK tarafından yazılmıştır.

Metin Türü: *Biyografi*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Bu bölümde belli bir konuyu olumlu ve olumsuz yönleriyle tarafsız bir bakış açısıyla değerlendirerek yorum yapma, fikir ve çözüm üretme becerilerini geliştirmek amacıyla "eleştirel konuşma" yöntemini uygulayınız. Bunun için arka sayfadaki gazete haberini ve haberle ilgili görseli imkânlarınız varsa tahtaya yansıtınız. Bunu yapamıyorsanız öğrencilerinizin haberle ilgili görseli görmelerini sağlayınız ve haberi onlara okuyunuz. Öğrencilerinizden bu haberle ilgili duygu ve düşüncelerini neden-sonuç ve amaç-sonuç ilişkileri kurarak ifade etmelerini, soruna farklı çözümler önermelerini isteyiniz

Böylece **eleştirel konuşma ve güdümlü konuşma** yöntemi de uygulanmış olur.

Tablo 49: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri 2
---	---	Eleştirel Konuşma 1 Güdümlü Konuşma 1

Tablo 50: 3.Tema Bulgular ve Yorumlar

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri
3	2	8
Sunum 3	Soru-Cevap 2	Eleştirel Konuşma 2 Güdümlü Konuşma 3 Katılımlı Konuşma 1 Tartışma 1 Yaratıcı Konuşma 1

Doğa ve Evren teması yedinci sınıflar Türkçe dersi içeriğinde yer alan üçüncü temadır. Tema genelinde toplam 13 konuşma uygulaması yer almıştır. Bunlardan hazırlıklı konuşmalar 3, hazırlıksız konuşmalar 2, diğer konuşma türleri de 8 defa uygulanmıştır.

Bu temanın işleniş sürecinde en sık yer verilen konuşma türü diğer konuşma türleridir. Ardından hazırlıklı konuşmalar 3, son olarak da hazırlıksız konuşma türleri 2 defa uygulanmıştır. Tüm bu verilere bakıldığında diğer konuşma türlerinin en çok çeşitlenen konuşma türleri olduğu görülüyor. Hazırlıklı konuşma türlerinden sunum yöntemi ve diğer konuşma türlerinden güdümlü konuşma yöntemi üçer defa kullanılmıştır ve en fazla uygulanan yöntemler olmuştur. Hazırlıksız konuşmalardan soru-cevap yöntemi ve diğer konuşma türlerinden eleştirel konuşma ikişer defa kullanılmıştır. Diğer konuşma türlerinden yaratıcı konuşma, katılımlı konuşma ve tartışma yöntemleri de birer defa kullanılmıştır.

Bu temada uygulanan konuşma türlerinin tamamı yedinci sınıfın içeriğinde yer alan birinci ve ikinci temalarda da uygulama alanları bulmuştur.

4. TEMA: DUYGULAR

1. Metnin Adı: *Çocukluk*

Metin Türü: *Şiir*

Şiir türünde yazılan bu metinde yazar genel olarak çocukluk yıllarında kendisine mutluluk veren bazı değerleri anlatmıştır. Çocukluğunda oynadığı oyuncaklara yüklediği anlamları, o çok sevdiği potinlerini, evin içinde kendisine oluşturduğu oyun alanlarını ve geniş hayal dünyasını şiirsel bir dille ifade etmiştir. Genel olarak özlem duygusunun hakim olduğu bu şiirde büyüdükçe kaybolan o çocuksu mutluluğu aramıştır yazarımız.

Yedinci sınıf Türkçe ders kitabının 75-76. Sayfalarında yer alan bu metin Cevdet Kudret SOLAK tarafından yazılmıştır.

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Dinleyicileri konuşma sürecine katarak konunun anlaşılmasını kolaylaştırmak ve konuya farklı bakış açıları getirmek amacıyla bu bölümde “katılımlı konuşma” yöntemini uygulayınız. Öğrencilerinize çocukluklarını hatırlayıp hatırlamadıklarını “Çocukluk” şiirinin şairi gibi çocukluklarına özlem duyup duymadıklarını sorunuz

Bu etkinlik sürecinde **katılımlı konuşma** vesoru-cevap yöntemi kullanılmıştır.

Tablo 51: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma 1	Diğer Konuşma Türleri 1
---	Soru-Cevap 1	Katılımlı Konuşma 1

2. Metnin Adı: *Neşe*

Neşeli bir yüz güneşli bir hava gibidir, İçimizdeki neşe, yüzümüze vurduğu zaman bahar gelir hayata. Neşe ve bahar, ikisi de yeni bir doğuşu müjdeler. Çocukluğun en ileriki yaşlarımızda bile neşe ile yeniden canlanabilir. Kötü düşünceler, neşeli anlarımızda asla içimizde yer alamazlar. Ancak neşe de geçicidir. Neşenin yerini alan gözyaşları, ölümü bilenler için nisan yağmurları gibidir. Bu acılar, ıstıraplar anlamını bilenler için yeni bir doğuşun müjdecisidir aslında. Gözyaşları da bizim için bütün mutlulukları götüren bir sel değildir. Sabredip bekleyen ve katlananlar neşeyi yeniden bulacaklardır. Gerçekten yaşamayı bilen bir insan için hiçbir ıstırap ve acı neşeyi alıp götürmez.

Deneme türünde yazılan bu metin yedinci sınıf Türkçe ders kitabının 77-78. Sayfalarında yer almıştır ve Hasan Ali YÜCEL tarafından kaleme alınmıştır.

Metin Türü: *Deneme*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Öğrencilerin konuşma yeteneklerini ve yaratıcılıklarını geliştirmek amacıyla “yaratıcı konuşma” yöntemini kullanınız. “Neşe” başlıklı metinden alınan “Neşeli bir yüz, güneşli bir hava gibidir. Hem kendi hem başkası için aydınlık vericidir.” cümlelerini tahtaya yazınız. Öğrencilerinizden bu cümlelerle ifade edilen düşünceye uygun bir durum kurgulamalarını ve bunu oyunlaştırmalarını isteyiniz.

Yaratıcı konuşma, canlandırma yöntemivegüdümlükonuşma yöntemi bu etkinlik sırasında uygulanan yöntemlerdir.

Tablo 52: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri 2
Canlandırma 1	---	Yaratıcı Konuşma 1 Güdümlü Konuşma 1

3. Metnin Adı: *Dostluğun Değeri*

Hükümdar Debşelim, Filozof Beydaba'ya sordu. :

“Birbirlerine en içten bağlı dostların karşılıklı sevgilerini nasıl paylaştıklarını, bundan nasıl yararlandıklarını anlamak istiyorum. Bunun üzerine filozof şöyle cevap verir:

“Akıllı insanlar dostluğu her şeyden üstün tutar, bir sıkışıklık durumunda dostluk bölüşülür.” Der ve fare ile güvercinin hikayesini anlatır.

Bir gün zalim bir avcı tarafından tuzağa düşürülen güvercinlerin başkanı olan güvercin hep birlikte kanat çırparak avcının attığı ağ ile birlikte göğe yükselir. Ancak bu yeterli değildir çünkü avcı onları yoruldukları anda tekrar avlayabilir. Bunun üzerine başkan güvercin dostu olan farenin yanına gider. Fare başkan güvercinin olduğu bölümü kemirirken başkan fareden önce arkadaşlarını kurtarmasını ister. Çünkü fare önce başkanı kurtarsaydı yorulup diğerlerini unutabilirdi. Oysa fare diğer güvercinleri kurtardıktan sonra yorulsa bile dostunun ağını kemirmek için çabalardı. Bu sebeple farenin güvercine olan sevgisi daha da arttı.

Fabl türünde, Beydeba tarafından yazılan bu metin, yedinci sınıf Türkçe ders kitabınının 79-81. Sayfaları arasında yer alır.

Metin Türü: *Fabl*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Bu bölümde öğrencilerin bir konu hakkındaki bilgilerini, duygularını ve düşüncelerini etkili bir şekilde anlatma becerilerini geliştirmek amacıyla "güdümlü konuşma" yöntemini uygulayınız. Bunun için "Dostluğun Değeri" başlıklı metnin ilk bölümünü aşağıdaki biçimde değiştirerek tahtaya yazınız ya da yansıtınız:

"Hükümdar Debşelim, bana sordu:

— Birbirine en içten bağlı dostların karşılıklı sevgilerini nasıl paylaştıklarını, bundan nasıl yararlandıklarını anlamak istiyorum.

Cevap verdim:

— ....."

Öğrencilerinizden kendi başlarından geçen uygun bir olayı anlatarak bu konuşmayı tamamlamalarını isteyiniz.

Bu etkinlik sırasında **güdümlü konuşma ve yaratıcı konuşma** yöntemi uygulanmış olur.

Tablo 53: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri 2
---	---	Yaratıcı Konuşma 1 Güdümlü Konuşma 1

4. Metnin Adı: *Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız*

Bir varmış bir yokmuş, köyün birinde Edi ile Büdü adında bir karı koca yaşarmış. Bu ikisi bir gün çocuk hayaline düşmüş. Büdü sırma saçlı bir kız çocuğu istemiş, Edi de altın perçemli bir erkek çocuğu istemiş ama sonra düşünmüşler ki sağlıklı olsun da nasıl olursa olsun demişler. Bir gün Büdü uykudayken iki peri gelmiş, sağına ve soluna iki bebek bırakıp gitmişler. Uyandığında bebekleri gören Büdü çok mutlu olmuş. Bebeklerden biri sırma saçlı kız diğeri ise altın perçemli erkek çocuğu. Gel zaman git zaman Edi ile Büdü çocuklarını çok ihmal etmişler, çocukları cinlerin eline geçmiş. Edi ile Büdü çocukları alıp bir kocakarının yanına

götürmüşler. Kocakarının tavsiyesi ile musalla taşının altına ateş yakıp cinlere alın çocuklarımızı verin çocuklarımızı demişler. Cinler de el mahkumvermiş çocuklarını. Sonra sırma saçlı kız da altın perçemli oğlan büyümüş, biri padişahın oğluna varmış, biri de padişahın kızını almış. Kırk gün kırk gece düğün çalmışlar.

Eflatun Cem GÜNEY’den alınan masal türündeki bu metin yedinci sınıf Öğretmen kılavuz kitabının 194-195. Sayfalarında yer alan bir dinleme metnidir.

Metin Türü: *Masal*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Bu bölümde öğrencilerin bir konu hakkındaki bilgilerini, duygularını ve düşüncelerini etkili bir şekilde anlatma becerilerini geliştirmek amacıyla “güdümlü konuşma” yöntemini izleyiniz. Bunun için aşağıdaki yolu izleyebilirsiniz:

Öğrencilerinize çevrelerindeki insanlara, onlara karşı hissettikleri duyguları (sevgi, kaygı, kızgınlık, saygı, kıskançlık vb.) sözlü açıkça ifade edip etmediklerini ve bunun nedenini sorunuz.

Öğrencilerinizden çevrelerindeki kişilerden birini belirlemelerini, o kişiye karşı hissettikleri duyguları ifade edecekleri bir konuşma hazırlamalarını isteyiniz (K.3.12). Bu hazırlık için onlara uygun göreceğiniz süreyi veriniz. Konuşmalarını hazırlarlarken konuşma sırasında kullanacakları uygun hitap ifadelerini belirlemeyi, duygularını ifade edecekleri kişinin konumuna uygun bir konuşma tutumu sergilemeyi, özellikle olumsuz duygularını belirteceklerse nezaket kurallarının dışına çıkmamayı, duygularını sebep-sonuç ilişkileri kurarak ifade etmeyi ve konuşmalarını uygun ifadeler-le bitirmeyi unutmamaları için öğrencilerinizi uyarınız.

Burada **güdümlü konuşma**, **soru-cevap** ve **sunum** yöntemi ve buna bağlı olarak **teşekkür etme** ve **selamlaşma** konuşma türleri kullanılır.

Tablo 54: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 3	Diğer Konuşma Türleri 1
Sunum 1	Soru-Cevap 1 Teşekkür Etme 1 Selamlaşma 1	Güdümlü Konuşma 1

Tablo 55: 4.Tema Bulgular veYorumlar :

Hazırlıklı Konuşma 2	Hazırlıksız Konuşma 4	Diğer Konuşma Türleri 6
Sunum 1 Canlandırma 1	Soru-Cevap 2 Teşekkür Etme 1 Selamlaşma 1	Güdümlü Konuşma 3 Yaratıcı Konuşma 2 Katılımlı Konuşma 1

Duygular teması yedinci sınıflar Türkçe dersinin dördüncü temasıdır. Bu temanın genelinde toplam 12 konuşma uygulaması yer almıştır. Bunlardan hazırlıklı konuşmalar 2, hazırlıksız konuşmalar 4, diğer konuşma türleri ise 6 defa uygulanmıştır.

Temanın işleniş sürecinde en sık kullanılan konuşma türleri diğer konuşma türleridir ve 6 defa kullanılmıştır. Ardından dört uygulama ile hazırlıksız konuşmalar gelmektedir. Son olarak hazırlıklı konuşma türleri 2 defa kullanılmıştır. Tablodaki veriler genel olarak incelendiğinde en fazla uygulanan konuşma türünün 3 uygulama ile güdümlü konuşma olduğu görülmektedir. Yine diğer konuşma türlerinden yaratıcı konuşma ve hazırlıksız konuşma türlerinden soru-cevap yöntemi ikişer defa uygulama alanı bulmuştur. Hazırlıklı konuşma türlerinden sunum ve canlandırma, hazırlıksız konuşma türlerinden selamlaşma ve teşekkür etme, diğer konuşma türlerinden de katılımlı konuşma yöntemleri birer defa uygulanmıştır.

5. TEMA: ALIŞKANLIKLAR

1. Metnin Adı: *Alışkanlık*

Bir köylü kadın bir danayı doğar doğmaz çocuğu gibi sevip kucağında taşır. Bu gün geçtikçe böyle devam eder. Dana kocaman olur ama kadın hala o alışkanlığından vazgeçmez. Alışkanlıklar çok sinsidir. Farkında olmadan içimizde filizlenir ve sonunda asla üzerimizden atamayız. En büyük alışkanlıklarımız küçük yaşlarda başlar. Alışkanlıklar daha o yaşlarda büyüklerimizin eğitimiyle şekillenir. Bir tavuğa, köpeğe zarar verdiğimizde büyüklerimiz bize kızmıyorsa bu en büyük kötülüktür aslında. Çocuğun iğne çalmasını hoş gören bir anne baba ilerde o çocuk altın çaldığında ona kızma hakkına sahip değildirler. İğneyi çalan altını neden çalmasını ki?

Deneme türünde Montaigne tarafından yazılan bu metin yedinci sınıf Türkçe ders kitabının 88. Sayfasında yer almaktadır.

Metin Türü: *Deneme*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Öğrencilerinizin kendilerini sözlü ifade etme alışkanlığı kazanmalarına yardımcı olmak amacıyla “kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma” yöntemini uygulayınız. Bunun için aşağıdaki yolu izleyebilirsiniz:

Öğrencilerinizden “Alışkanlık” başlıklı metnin anahtar kelimelerini söylemelerini ve bunları tahtaya yazmalarını isteyiniz. Söylenen ve tahtaya yazılan kelimeleri metnin anahtar kelimeleri olup olamayacağı bakımından sınıfça değerlendiriniz. Öğrencilerinizden, sınıfça yapacakları değerlendirmeden sonra tahtada oluşacak kelime havuzundaki kelimeleri kullanarak duygu, düşünce ve deneyimlerini ifade edecekleri iki-üç dakikalık bir konuşma yapmalarını isteyiniz. Konuşmalarında tahtadaki kelimelerin tümünü kullanmak zorunda olmadıklarını söyleyiniz.

Burada **sunum ve kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma** yöntemleri uygulamak amaçlanmıştır.

Ek etkinlik:

“Kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma yöntemini” “Alışkanlık” başlıklı metinde yer alan kelimelerle uygulayınız: “âdet edin-, yaman, sinsi, azılı, amansız, eğilim, katıksız” Yukarıdaki kelimeleri tahtaya yazınız. Öğrencilerinizden

kelime havuzundan seçecekleri en az iki kelimeyi bir arada kullanacakları iki-üç dakikalık bir konuşma yapmalarını isteyiniz.

Burada **sunum** yöntemi kullanılmıştır.

Tablo 56: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 2	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri 2
Sunum 2	---	Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek 2 Konuşma

2. Metnin Adı: *Anne Ben Çocuk Değilim*

Anne çocuğunu çok sevdiğinden sürekli canım, bitanem, şekerim gibi sıfatlar kullanıyordu ama bu durum çocuğun hoşuna gitmiyordu. Bu yüzden annesine kızılıyordu. Annesi de çocuğuna: “Peki, ne diyeyim ki, sözlüğü getir hoşlanacağın sıfatları bulalım.” diyordu. Çocuk sözlük yerine nüfus cüzdanını getirdi. “Beni çağırdığın zaman adımı hatırlamak istersen buna bakarsın dedi.” Bunun üzerine annesi: “ Peki bunun yerine sana ağabeyim, kankam gibi sözcükler söylememe ne dersin?” diye sorar. Çocuk şaşırıp annesine bunları nereden öğrendiğini sorar. Annesi de bunları bilmediğini, konuşurken öğrendiğini söyler. Bu arada annesi çocuğunun hoşlanmadığı sıfatları bir taraftan not ediyordu. Diğer taraftan da küçük kardeş annesinden, ağabeyinin hoşlanmadığı sıfatları kendisine söylemesini ister.

Aytül AKAL isimli yazardan alınan bu metin yedinci sınıf Türkçe ders kitabının 89-91. Sayfaları arasında yer almaktadır.

Metin Türü: *Hikaye*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Öğrencilerin bir konu hakkındaki bilgilerini, duygularını ve düşüncelerini etkili bir şekilde anlatma becerilerini geliştirmelerine katkıda bulunmak amacıyla “güdümlü konuşma” yöntemini kullanınız. Hazırlık bölümünde belirtildiği biçimde oluşturulan gruplardan, iyi alışkanlıklar hakkında yaptıkları araştırmalarının sonucunda elde ettikleri bilgileri ve görselleri kullanarak konuşma konuları hakkında arkadaşlarını bilgilendirmelerini sağlayınız. İyi alışkanlıklar hakkında siz de öğrencilerinizi bilgilendiriniz. Sınıfta iyi alışkanlıklar ile ilgili beyin fırtınası yaptırınız. Birkaç öğrencinizden seçtikleri bir iyi alışkanlıkla ilgili duygu, düşünce

vehayallerini iki dakika içinde ifade etmelerini isteyiniz. Grupları konuşmaya uygun ifadelerle başlamaları, konuşma sırasında uygun hitap ifadeleri kullanmaları, konuşma öncesinde konuyla ilgili açıklama yapmaları, bilgileri sıraya koyarak anlatmaları, konuşmayı uygun ifadelerle veteşekkürlemleriyle belirlenen sürede tamamlamaları konusunda uyarınız.

Burada **teşekkür etme, güdümlü konuşma, bilgilendirici konuşma ve sunum** yöntemleri kullanılmıştır.

Tablo 57: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 1	Diğer Konuşma Türleri 2
Sunum 1	Teşekkür Etme 1	Güdümlü Konuşma 1 Bilgilendirici Konuşma 1

3. Metnin Adı: Balıkçıl

Balıkçıl su kenarında avını bekliyordu, önce turna balığı çıktı karşısına ama onun gözü daha büyük bir balıktaydı. Turna balığı gitti ama o beklenen büyük balık bir türlü gelmedi. Sonra da sazan balığı geldi karşısına onu da beğenmedi. Turna balığını yemedikten sonra sazanın ne önemi vardı. Sazan balığı da kaçtı elinden. Bu sırada çok acıkmıştı. Karşısına kaya balığı çıktı ama onu da beğenmedi. Son olarak kımıldayıp daha büyük bir balık yakalamak istedi ama gücü kalmamıştı açlıktan. En son bir sümüklü böceğe kaldı.

La Fontaine tarafından yazılan bu metin yedinci sınıf Türkçe ders kitabının 92. Sayfasında yer almaktadır.

Metin Türü: *Fabl*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Konuşma etkinliğinde “kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma” yöntemini kullanınız. Böylece öğrencilerinizin öğrendikleri kelime, kavram, atasözü ve deyimleri anlatımlarında kullanmalarını sağlayarak söz varlıklarını ve ifade güçlerini zenginleştirmelerine katkıda bulunmuş olacaksınız. Öğrencilerinizden “alışkanlık” denilince akıllarına gelen kelimeleri söylemelerini isteyiniz. Söyledikleri kelimeleri bir kâğıda not ediniz. Her kelimeye bir numara veriniz. Konuşacak öğrencilerinizden üç ayrı numara söylemelerini isteyiniz. Bu numaralara denk gelen

kelimeleri öğrencilerinize söyleyiniz. Onlardan bu sözcüklerden hareketle alışkanlık konusunda hazırlıksız olarak konuşmalarını isteyiniz.

Bu etkinlik sırasında **kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma** yöntemi kullanılmıştır.

Tablo 58: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri 1
---	---	Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek 1 Konuşma

4. Metnin Adı:..... (*HASAN ALİ YÜCEL*)

Genç arkadaşım, okullar açılıyor. Bir sınıf, bir yaş daha ilerledik. İlerlediğimiz bu kadar zamanda hiç bilgi öğrenmedik mi? Okullar açılınca müdür, öğretmenler sürekli size öğütler verir. Siz bu öğütlere kızıyor olabilirsiniz. Haklısınız ama iyi bir eğitim için buna ihtiyacınız var. Ama sadece bilgi eğitim için yeterli değil. Bunun yanında terbiye de çok önemli. Ben çok geliştirdim kendimi, çok şey öğrendim ama hala öğrenmem gereken şeyler var ama hiçbir zaman saygısızlık yapmadım. Sınıfta da kaldım, herkes kalabilir bu çok normal ama hiç saygısızlık yapmadım. Şimdi daha çok çalışıyorum Ayrıca, sürekli gazete okumanızı tavsiye ediyorum çünkü gazete okumak ülkenizde, dünyamızda neler olduğunu bilmezsiniz. Sonra, sürekli yazın. Günde en az on-on beş kelime yazın. Boş bulduğunuz deftere, kağıda yazın. Bunları yapmak sizin alışkanlığınız olsun. Bunları yapmak için kendinizi zorlayın. Daha sonra beni anlayacağınıza eminim.

Köşe yazısı türünde Hasan Ali YÜCEL tarafından 8 Ekim 1955 tarihli bir gazeteden alınan bu metin yedinci sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı'nın 228-229. sayfalarında yer alan bir dinleme metnidir.

Metin Türü: *Masal*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Bu bölümde öğrencilerin konuşma yeteneklerini ve yaratıcılıklarını geliştirmek amacıyla “yaratıcı konuşma” yöntemini uygulayınız. “Kendimizi nasıl geliştirelim?” sorusunu tahtaya yazınız. Öğrencilerinize birden başlayarak birer numara veriniz. Sınıftaki öğrenci sayısı kadar numarayı küçük kâğıtlara yazıp yazdığınız kâğıtları bir

torbaya ya da kutuya atınız. Torbadan ya da kutudan bir numara çekiniz. Numaranın sahibi olan öğrencinizden tahtadaki soruya dikkati dağıtacak ayrıntıya girmeden, kısa ve yeterli cevap vermesini isteyiniz. Konuşan öğrencinizden bir numara çekmesini, numarası çıkan öğrencinizden kendinden önce konuşan arkadaşının söylediklerinden hareketle konuya farklı bir bakış açısı getirmesini isteyiniz. Sınıftaki tüm öğrencileriniz konuşuncaya kadar bu işlemi sürdürünüz.

Bu etkinliğin işlenişinde **yaratıcı konuşma, güdümlü konuşma ve soru-cevap** yöntemi kullanılmaktadır.

Tablo 59: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma 1	Diğer Konuşma Türleri 2
---	Soru-Cevap 1	Yaratıcı Konuşma 1 Güdümlü Konuşma 1

Tablo 60: 5.Tema Bulgular ve Yorumlar

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri
3	2	7
Sunum 3	Soru-Cevap 1 Teşekkür Etme 1	Yaratıcı Konuşma 1 Güdümlü Konuşma 2 Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma 3 Bilgilendirici Konuşma 1

Alışkanlıklar teması yedinci sınıf Türkçe dersinin içeriğinde yer alan beşinci temadır. Bu temanın genelinde toplamda 12 konuşma uygulaması yer almıştır. Bunlardan hazırlıklı konuşmalar 3, hazırlıksız konuşmalar 2, diğer konuşma türleri de 7 defa uygulanmıştır.

En fazla uygulanan konuşma türleri diğer konuşma türleridir ve 7 defa uygulanma imkanı bulmuştur. Ardından hazırlıklı konuşmalar 3, hazırlıksız konuşmalar da 2 defa uygulanmıştır. Diğer konuşmalar uygulama sayısı olarak fazladır ancak çeşitli olarak zenginleştirilmiştir. Bu temada diğer konuşma türlerinden kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma ve hazırlıklı konuşmalardan sunum yöntemi üçer defa uygulama alanı bulmuş ve en sık kullanılan konuşma türleri olmuştur. Onların ardından diğer konuşma türlerinden güdümlü konuşma 2 defa uygulanmıştır. Son olarak hazırlıksız konuşmalardan soru-cevap ve teşekkür etme yöntemleri ile diğer konuşma türlerinden yaratıcı konuşma ve bilgilendirici konuşma yöntemleri birer defa uygulama alanı bulmuşlardır.

Ayrıca; diğer konuşma türlerinden kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma ile bilgilendirici konuşma türleri yedinci sınıf Türkçe dersi işleniş sırasında ilk defa bu temada uygulanma imkanı bulmuşlardır.

6. TEMA: MİLLİ KÜLTÜR

1. Metnin Adı: *Milli Kültürün Önemi*

Kültür; dil, tarih, inançlar vb. ürünlerden meydana gelir. Atatürk, demokratik bir milletin temelini kültürün oluşturduğunu söyler. Bunun için de dil, tarih ve eğitim alanlarında çalışmalar yapmıştır. Dille ilgili olarak, harf devrimi yapmış, Türk Dil Kurumu'nu kurmuştur. Bu sayede Türkçeye hak ettiği değeri kazandırmak istemiş, başarılı da olmuş. Artık halk yeni Türk dilini benimsemişti. Yine aynı şekilde bir kültür ürünümüz olan tarih alanına yönelmiş ve Türk Tarih Kurumu'nu kurdu, insanların tarihimizi bilmelerini ve benimsemelerini amaçlamıştır. Bu yabancıların da takdirini almıştır. Atatürk eğitim için de çaba göstermiştir. Çocukların aynı eğitimi almalarını istemiştir. Bunun için birçok eğitim kurumu açmıştır. Bu sayede okuryazar sayısı da artmıştır. Milli kültürü oluşturan diğer bir unsur da halk oyunlarıdır. İnsanlar geçmişte oynanan oyunları hala oynamaktadır. Bu da kültürümüzün aktarılmasında büyük bir rol oynamıştır.

İrem TÜRKYILMAZ tarafından kaleme alınan bu metin 7. sınıf Türkçe ders kitabının 101-104. Sayfaları arasında yer almaktadır.

Metin Türü: *Düşünce Yazısı*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Öğrencilerin bir konu hakkındaki bilgilerini, duygularını ve düşüncelerini etkili bir şekilde anlatma becerilerini geliştirmek amacıyla “güdümlü konuşma” yöntemini uygulayınız. Bunun için aşağıdaki yolu izleyebilirsiniz:

“Öğrencilerinize Atatürk’ün millî kültürümüzün korunması ve yaygınlaştırılması konusunda neler yaptığını sorarak bu konudaki bilgilerini hatırlamalarını sağlayınız. Tahtaya aşağıdaki soruyu yazınız. Millî kültürümüzün yaygınlaştırılması konusunda bize düşen görevler nelerdir? Öğrencilerinizden “Millî Kültürün Önemi” başlıklı metinde yer verilen düşüncelerden yola çıkarak bu soruya cevap vermelerini isteyiniz. Söylenen her düşünceden sonra öğrencilerinizden, bu görevin kendilerine düşen bir görev olup olmayacağı konusunu nedenleriyle tartışmalarını, sınıfça uygun bulunan görevleri tahtaya listelemelerini isteyiniz. Öğrencilerinizden tartışma etkinliği sırasında birbirlerinin sözünü kesmeden dikkatle dinlemelerini; yabancı kelimeler kullanıldığında, algılanmakta zorluk çekilen bir hızda konuşulduğunda, nezaket kurallarına uyulmadığında, akıcı konuşulmadığında ya da tekrara düşülerek konuşulduğunda birbirlerini uyarmalarını; uygun zamanda

söz alarak birbirlerinin düşünceleriyle ya da kendi anlamadıklarıyla ilgili sorular sormalarını, sorulan sorulara açık, yeterli ve doğru cevaplar vermelerini isteyiniz.

Bu uygulama sırasında **tartışma, güdümlü konuşma, katılımlı konuşma ve soru cevap** yöntemleri kullanılmıştır.

Tablo 61: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma 1	Diğer Konuşma Türleri 3
---	Soru-Cevap 1	Tartışma 1 Güdümlü Konuşma 1 Katılımlı Konuşma 1

2. Metnin Adı: *Çekoslovakya Türkleri*

Kökleri Türklere dayanan ülkelerde Türk kahvesine rastlamak anormal bir durum değil ama Çekoslovakya'nın Prag kentinde Türk kahvesi içilen yerler ve "tıryaki" adında dükkanlarla karşılaştığımız için çok şaşırdım. Daha da ilginç Prag'ta o kadar çok kahve içiliyor ki. Prag'ta kahve içilen yerlere ulaşmak için opera binalarının arasından geçmek gerekiyor. Burada bir Türk kahvehanesine rastlıyoruz. Anlatılanlara göre burayı zamanında Mustafa adında birisi açmış. Mustafa, burada bir kadına aşık olmuş ama kadın çok tembel. Ev işlerini hiç sevmezdi ama mükemmel Türk kahvesi yapardı. Mustafa bunu görünce kadın için bir kahvehane açmak ister. Kahvehane açıldıktan sonra kahvenin namını duyan geldi. Bu kahvehanede de bu gelenek sürdürülüyordu. Ardından müzeleri gezildi. Bu müzelerde Türk kültürüne ait birçok ürün vardı. Bu da gösteriyor ki Türkler Avrupa'yı değil, Avrupalılar Türkiye'yi yağmalamış. Çekoslovakya ile tam 143 yıl savaşmamışız. 132 yıl birlikte yaşamışız. Türk askerleri buranın kızlarına, buranın kızları da Türk askerlerine aşık olmuş. Hatta bu askerlerin ardından İstanbul'a kadar gelmişler. Türkler bazı tarihçilerin iddia ettiği gibi sömürgeci ve yağmacı olmamışlardır.

Yedinci sınıf Türkçe ders kitabının 105-106. Sayfalarında yer alan bu metin Yılmaz ÇETİNER tarafından yazılmıştır.

Metin Türü: *Gezi Yazısı*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Belli bir konuyu olumlu ve olumsuz yanlarıyla ve tarafsız bir bakış açısıyla değerlendirerek yorum yapma, fikir ve çözüm üretme becerilerini geliştirmek amacıyla “eleştirel konuşma” yöntemini uygulayınız. Bunun için aşağıdaki yolu izleyiniz:

“1. “Çekoslovakya Türkleri” başlıklı metinde kültürel özelliklerimizden hangilerine yer verilmiştir? Bu özelliklerden hangileri hâlâ sürmektedir, hangileri değişmiştir? Günlük yaşamınızdan örnekler vererek açıklayınız.

2. Bir ülkeye ait kültürel özelliklerin başka ülkelerde de görülmesinin nedenleri nedir?3. Metinde yer verilenlerin dışında kültürel özelliklerimizden diğer ülkelerde bilinip benimsenenler nelerdir?

4. Başka ülkelerin kültürel özelliklerinden bilip benimsedikleriniz var mı? Günlük yaşamınızdan örnekler vererek açıklayınız.”

Öğrencilerinizden “kültürel etkileşimin yararları ve zararları” konulu bir konuşma hazırlamalarını isteyiniz. Konuşmalarına hazırlanmaları için öğrencilerinize yol gösteriniz.

Bu etkinlikler sırasında **eleştirel konuşma, sunum** yöntemi ve **soru-cevap** yöntemi kullanılmıştır.

Tablo 62: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 1	Diğer Konuşma Türleri 1
Sunum 1	Soru-Cevap 1	Eleştirel Konuşma 1

3. Metnin Adı: Öyle mi Derler? (Karagöz ve Hacivat Gölge Oyunu)

Hacivat şarkı söyleyerek perdeye gelir. Karagöz sallana sallana gelir ve sahnenin ortasında eğilir. Her zamanki gibi Hacivat ve Karagöz birbirlerine girerler. Hacivat konuşmaya başlar. Hacivat konuşmaya başlar, sabahleyin gelirken bir serpuş aldığı söyler. Karagöz bunu yanlış anlar. Kuş aldıysan banane der. Hacivat ona açıklayıp tekrar konuşmaya başlar: “Hasan Usta’ya rastladım evi tamir etmesini istedim.” der. Karagöz güle güle yok der. Bunu duyan Hacivat sinirlenir ve Karagöz’e: “Öyle denir mi?” Güle güle?” der. Daha sonra tekrar konuşmaya başlar.

Hacivat:” Evimi tamir ettiğimi gören birisi, zenginleşmişsin ama paramı vermiyorsun dedi, kavga ettik, hapse girdik.” diye söylendi. Hacivat daha sonra fırının önünden geçerken küreğin sapının gözüne girdiğini söyler. Karagöz yine yanlıştır anlar:” İnşallah efendim diğeri de çıkar?” der. Hacivat:” Aman efendim öyle mi derler?” diye der. Karagöz, nasıl derler diye sorar. Hacivat da ,Allah şifa versin derler, diye konuşur. Karagöz bunu üzerine: “İnşallah şifa bulursunuz, hiç görmemiş dönürsünüz.” der.

Gölge oyunu örneği olan bu metin Ünver ORAL tarafından yazılmıştır ve yedinci sınıf Türkçe ders kitabının 107-109. Sayfaları arasında yer alır.

Metin Türü: *Tiyatro(Gölge Oyunu)*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Öğrencilerin konuşma yeteneklerini ve yaratıcılıklarını geliştirmek amacıyla “yaratıcı konuşma” yöntemini kullanınız

Öğrencilerinize “Dün, sokakta dolaşırken bir seyyar satıcının tezgâhında çeşit çeşit Karagöz ve Hacivat motifleri gördüm.” cümlesini söyleyerek konuşmayı başlatınız. Onlara konuşurlarken uymaları gereken üç temel kuralı (standart Türkçeyle konuşma, Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurma ve önceden söylenen bir cümleyi tekrarlamama) söyleyiniz. Öğrencilerinizi “Öyle mi Derler?” başlıklı metnin bağlamında öğrenilen kelime ve kelime gruplarını kullanmaları için uyarınız.

Bu etkinlikler sırasında **yaratıcı konuşma, kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma** yöntemi kullanılmıştır..

Tablo 63: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri
---	---	Yaratıcı Konuşma 1 Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek 1 Konuşma

4. Metnin Adı: *Havada Bulut Yok*

Bu şiir aslında anonim bir türkü olan Yemen Türküsüdür. Bu türkü, Birinci Dünya Savaşı'nda Yemen Cephesi'ne giden ve Yemen'den dönemeyen askerlerin ardından yakılan bir ağıttır.

Metin Türü: *Şiir*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Öğrencilerin konuşma yeteneklerini ve yaratıcılıklarını geliştirmek amacıyla “yaratıcı konuşma” yöntemini kullanınız. Öğrencilerinizden “Havada Bulut Yok” başlıklı şiirde verilen duyguları ifade edecekleri bir oyun hazırlamalarını, hazırladıkları oyunu canlandırmalarını isteyiniz. Onlara bu etkinliği istedikleri sayıda arkadaşlarıyla bir grup oluşturarak yapabileceklerini belirtiniz. Öğrencilerinizi oyunlarını şiirde verilen ana düşünce ve yardımcı düşünceler üzerine kurgulamaları; oyunlarında yeni öğrendikleri kelimeleri kullanmaları; atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımlarını zenginleştirmeleri için uyarınız.

Bu etkinlikler sırasında **yaratıcı konuşma ve canlandırma** yöntemleri uygulanmıştır.

Tablo 64: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri 1
Canlandırma 1	---	Yaratıcı Konuşma 1

Tablo 65: 6.Tema Bulgular ve Yorumlar

Hazırlıklı Konuşma 2	Hazırlıksız Konuşma 2	Diğer Konuşma Türleri 7
Canlandırma 1 Sunum 1	Soru-Cevap 2	Yaratıcı Konuşma 2 Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma 1 Eleştirel Konuşma 1 Tartışma 1 Güdümlü Konuşma 1 Katılımlı Konuşma 1

Milli Kültür teması yedinci sınıflar Türkçe dersinin içeriğinde yer alan son temadır. Temanın işlenişi sırasında toplamda 11 konuşma uygulaması yer almıştır. Bunlardan hazırlıklı konuşmalara ve hazırlıksız konuşmalara ikişer defa yer verilmiştir. Diğer konuşma türleri ise 7 defa uygulanmıştır.

Tema süresince en fazla uygulanan konuşma türleri diğer konuşma türleridir ve 7 defa uygulanmıştır. Ardından hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma türleri ikişer defa uygulanmıştır. Diğer konuşma türleri sayı bakımından fazladır ancak çeşitli olarak en fazla zenginleştirilen konuşma türleri de bunlardır. Hazırlıksız konuşma türlerinden sadece soru-cevap yöntemi yer alırken hazırlıklı konuşmalarda da yalnızca canlandırma ve sunum yöntemleri uygulanmıştır. Hazırlıksız konuşma türlerinden soru-cevap yöntemi ve diğer konuşma türlerinden yaratıcı konuşma iki; hazırlıklı konuşma türlerinden canlandırma ve sunum ile diğer konuşma türlerinden kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma, eleştirel konuşma, tartışma, güdümlü konuşma ve katılımlı konuşma yöntemleri birer defa uygulanmıştır.

Yedinci Sınıf Bulgular ve Yorumlar

Tablo 66: 7. Sınıf Ders Kitabındaki Konuşma Tür ve Uygulamalarının Dağılımı

Hazırlıklı Konuşma 21	Hazırlıksız Konuşma 19	Diğer Konuşma Türleri 41
Canlandırma 7 Konferans 1 Sunum 13	Soru-Cevap 14 Selamlaşma 2 Teşekkür Etme 3	Katılımlı Konuşma 4 Empati Kurma 3 Güdümlü Konuşma 13 Tartışma 3 Yaratıcı Konuşma 8 İkna Etme 1 Eleştirel Konuşma 4 Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma 4 Bilgilendirici Konuşma 1

Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı'na göre Türkçe dersinin işleyişinde konuşma uygulamalarına toplam 81 defa yer verilmiştir. Bunlardan hazırlıklı konuşmalar 11 defa, hazırlıksız konuşmalar 19, diğer konuşma türleri 41 defa uygulanmıştır.

Yedinci sınıftaki bütün ders işleniş süreçlerine bakıldığında en çok kullanılan konuşma türleri diğer konuşma türleridir ve bu konuşma türleri 41 defa uygulanmıştır. Ardından hazırlıklı konuşma türleri 11, son olarak da hazırlıksız konuşmalar 19 defa uygulanmıştır.

Sınıf genelinde en sık karşılaşılan yöntem soru-cevap yöntemidir ve 14 defa uygulanmıştır. Ardından sunum ve güdümlü konuşma yöntemleri uygulama sıklığı açısından en çok uygulanan yöntemlerdir ve 13'er defa uygulanmıştır. Sırasıyla; yaratıcı konuşma 8, canlandırma 7; kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma, eleştirel konuşma, ve katılımlı konuşma yöntemleri 4; teşekkür etme ve tartışma yöntemleri 3; selamlaşma 2; konferans, ikna etme ve bilgilendirici konuşma yöntemleri birer defa uygulanmıştır.

Konferans etkinliği sadece bir defa uygulanmıştır. Uygulandığı tema ise ‘‘Hak ve ˆzgˆrlˆkler’’ temasıdır (tablo 39). İkna etme yˆntemi yalnızca ‘‘Atatˆrk’’ temasında uygulanmıştır(tablo 45). Aynı şekilde, yalnızca bir defa uygulanan diğer bir konuşma tˆrˆ olan bilgilendirici konuşma ise ‘‘Alışkanlıklar’’ temasında uygulanmıştır (tablo 60).

Altıncı sınıfta yer almayan ancak yedinci sınıflarda ilk defa yer alan konuşma tˆrˆ ise konferans yˆntemidir. Konferans yˆntemi bir hazırlıklı konuşma tˆrˆdˆr. İlk defa yedinci sınıfta uygulanmıştır. Uygulandığı tema ise ‘‘Hak ve ˆzgˆrlˆkler’’ temasıdır. (Tablo 39)

7. sınıf dˆzeyinde inceleme yapıldığında en çok karşılaşılan kazanım tˆm konuşma tˆrlerini kapsayan 3.12 numaralı ‘‘*Konuşma yˆntem ve tekniklerini kullanır.*’’ kazanımıdır. Ardından, en sık karşılaşılan kazanım 1.4 numaralı ‘‘*Standart Tˆrke ile konuşur.*’’ kazanımıdır ve 13 farklı konuşma tˆrˆnde karşımıza çıkmaktadır. Sonrasında ise 11 farklı konuşma tˆrˆnde 1.7. numaralı ‘‘*Karşısındakinin algulamakta zorluk ekmeyeceğibir hızda ve akıcı biçimde konuşur.*’’ ve 1.5 numaralı ‘‘*Tˆrkenin kurallarına uygun cˆmleler kurar.*’’ kazanımı ˆn plana çıkar. Dokuz farklı konuşma tˆrˆ ise 1.8 numaralı ‘‘*Konuşmasında nezaket kurallarına uyar.*’’ ve 5.1 numaralı ‘‘*duygı, dˆřˆnce, hayal, izlenim ve deneyimlerini sˆzlı olarak ifade eder.*’’ kazanımlarını desteklemektedir.

Bazı kazanımlar sunum tekniğine dayalı kazanımlardır. Bunlar konferans, sunum, takdim etme vb. konuşma tˆrlerinde yer bulabilen kazanımlardır. 7. sınıfta bu tˆr yˆntemler az sayıda yer buldukları için sˆz konusu kazanımlarla daha az karşılaşılmaktadır.

Bunlar, kazanımlar tablosundaki 3. Grup olan ‘‘*hazırlıklı konuşmalar yapma*’’ ya ait kazanımlardır. *Yine aynı tabloda yer alan 4. Grup kazanım olan ‘‘kendi konuşmasını değerlendirme’’* grubu da daha çok hazırlıklı konuşmalarla ilgili kazanımları barındırmaktadır. (Tablo 2). Hazırlıklı konuşmalar 7. sınıfta hem sayı olarak hem de çeşit olarak az yer aldığından bu kazanımlara da az rastlanmaktadır.

5.2 numaralı ‘‘*anlamadıklarını ve merak ettiklerini sorar.*’’ kazanımı ve 3.9 numaralı ‘‘*konuşma sırasında sorulan sorulara açık,yeterli ve doğru cevaplar verir.*’’ kazanımları sadece bir konuşma yˆnteminde karşımıza çıkar. O konuşma yˆntemi ise soru cevap yˆntemidir. 5.3 numaralı ‘‘*yeni ˆđrendiđi kelime,kavram, atasˆzˆ vedeyimleri kullanır.*’’ kazanımı da aynı şekilde yalnızca bir defa karşımıza çıkar ve kullanıldığı yˆntem de kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma yˆntemidir.

7.sınıfta, 1.6 numaralı “yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin yerine Türkçelerini kullanır.”, 1.10 “konuşmasında sebep-sonuç ilişkileri kurar.”, 1.11 numaralı “konuşmasında amaç-sonuç ilişkileri kurar.”, 2.8 numaralı “canlandırmalarda, sesini varlık ve kahramanları çağrıştıracak şekilde kullanır.” 3.6 numaralı “atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygundurumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.” ve 3.8 numaralı “konuşma öncesinde konuyla ilgili açıklamalar yapar.” kazanımlarına rastlanmamıştır.

Bu sınıf düzeyinde aşağıdaki konuşma türlerine rastlanmamıştır:

Tablo 67: Yedinci Sınıfta Tespit Edilemeyen Konuşma Türleri

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri
<p>Münazara Sempozyum Panel Forum Açık Oturum Söylev(Nutuk) Röportaj Mülakat(Görüşme) Sohbet (Söyleşi) Seminer Kurultay/Kongre Demeç Hitabet</p>	<p>Kendini Tanıtma Tanışma-Tanııştırma Takdim Özür Dileme Telefonla Konuşma Ziyaret Konuşmaları Karşılama ve Uğurlama Yol Sorma, Yol Tarif Etme Anma ve Yıl Dönümü Konuşmaları Açılış Konuşmaları Sunuş Konuşmaları Sohbet Konuşmaları Fıkra Anlatmak Görevlilerle Yapılan Konuşmalar</p>	<p>Açıklayıcı Konuşma Eğlence Amaçlı Konuşma Öğretici ve Eğitici Konuşma Okuma Yoluyla Konuşma Ezberleyerek Konuşma: Planlı Konuşma Betimleyici Konuşma Sorgulayıcı Konuşma Etkileşimsel Konuşma Etkileşimsel Olmayan Konuşma Hafızada Tutma Tekniği Serbest Konuşma</p>

**Sekizinci Sınıf Türkçe Dersi İşleniş Sürecinde Konuşma
Tür ve Uygulamalarının İncelenmesi**

8. SINIF İNCELEMESİ

1. TEMA: DUYGULAR

1. Metnin Adı: *Meraklı Pandora ve Konuşan Sandık*

Yakışıklı Epimethus ve güzel Pandora birbirlerini çok seviyorlardı. Bir gün tanrılar tanrısı Zeus'un habercisi haber tanrısı Hermes onlara bir sandık emanet etmek ister ama bu sandığa ne olursa olsun hiç dokunmayacaklar, bu sandığı kesinlikle açmayacaklardı. Oysa meraklı Pandora sandığı açmak için can atıyordu. Bir gün sandıktan garip sesler gelmeye başladı. Bu sesler Pandora'nın merakını daha çok besliyordu. Sandığın içinden yalvarmalar, yakarmalar duyuyordu Pandora. "Lütfen bizi kurtar, ne olur aç kapağı!" gibi sesler geldikçe artık Pandora dayanamadı ve sandığı açtı. Sandığı açmasıyla "acı", "üzüntü", "pişmanlık" ve daha nice kötü karakterli kelebekler çıkıp dünyanın dört bir yanına yayıldı. Epimethus, Pandora'ya çok kızdı çünkü bu sandık emanetti ve ne olursa olsun açılmayacaktı. Onlar Zeus'a nasıl haber vereceklerini ve Hermes'i ne kadar zor durumda bıraktıklarını düşünürken sandıktan bir ses daha geldi. "Ne olur bana yardım edin!" diyordu bir kelebek. O kelebeği sandıktan çıkardılar. Bu minik ve güzel kelebeğe adını sordular. Kelebek benim adım "umut" dedi.

Ahmet ÜNVER'den alınan bu metin sekizinci sınıf Türkçe ders kitabının 10-15. sayfaları arasında yer alır.

Metin Türü: *Efsane*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a) "Sınıftan gönüllü beş öğrenci seçiniz. Bu öğrencileri sınıf tahtasının önüne çıkarınız. Ayrıca, her birinin ismini ve oyun sırasında toplayacakları puanları sınıf tahtasına yazacak bir öğrenci görevlendiriniz. Öğrencilerinizin oyunun içeriğini tam anlayabilmeleri için aşağıdaki kazanımla ilgili açıklamayı yapınız.

"Konuşmaya uygun ifadelerle başlar." Konuşma yapılacak ortam ve sizi dinleyenlerin niteliğine göre "Merhaba, hoş geldiniz, günaydın." Gibi hitap ifadelerini kullanmak gerektiğini belirten konuşma kuralıdır.

Burada **selamlaşma** türü kullanılmıştır.

Öğrencilerinize aynı oyunu yeni konuşma kurallarıyla devam ettireceğinizi söyleyiniz. Bunun için gönüllü dört öğrenci seçiniz. "

b) "Bu işleniş sürecinde güdümlü konuşma yöntemi uygulanacaktır.

Konu: Dünyada yaşanan kötülüklerin sebepleri nelerdir? Öğrencilerinize konuyla ilgili düşünceleri ve fikirlerini en iyi şekilde ifade edecek cümleleri oluşturmaları için süre veriniz. Süre bittikten sonra, konuşmalarında dikkat etmeleri gereken kurallarla ilgili açıklama yapınız.”

Burada **soru-cevap yöntemi ve güdümlü konuşma yöntemleri** kullanılmıştır.

Tablo 68: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma 2	Diğer Konuşma Türleri 1
---	Selamlaşma 1 Soru-Cevap 1	Güdümlü Konuşma 1

2. Metnin Adı: Aşk Mektupları

Rasim bir akşam eve geldiğinde kendisine yazılmış bir mektup buldu. Bu mektup bir kız tarafından gönderilmişti. Rasim'e ondan çok hoşlandığını ve ilerde onunla evlenmek istediğini söylemektedir. Bu sözler henüz lise çağında olan Rasim'i heyecanlandırmıştı. Artık hayat onun için daha farklı bir anlam ifade ediyordu. Bir gün kız, Rasim'e ilerde İtalya ya da İsveç'e tatile gitmek istediğini söyler ve ona o ülkelerin nasıl olduğunu sorar ayrıca Eşber'i okuyup okumadığını eğer okumadıysa mutlaka okumasını söyler. Rasim heyecanla kızın dediklerini yapar. Kız bir mektubunda Rasim'e sitem eder. Neden bu kadar kötü yazıyorsun? Yazın çok kötü, der. Rasim biraz daha özenli yazar. Yine bir gün kız mektubunda Rasim'e gece eve geç gittiğini ve okulda da hiç yaşına yakışmayacak hareketlerde bulunduğunu söyler. Ayrıca onu bir gün takip ettiğini ve kavga etmiş gibi üstün başı çamur içinde diye de kızar. Rasim bütün bunları dikkate alır ve kendisine daha fazla özen göstermeye başlar. Bu mektupları Rasim'in annesi bulur ve telaşla kocasının yanına gider. Bey bey Rasim'e bir kız dadanmış bak şu mektuplara, der. Babası ise hiç bozuntuya vermeden gülerken der ki: “ Hanım hanım o mektupları yazan bendim. Bizim çocuğu yola getirmek için böyle bir yonteme başvurdum. Çok da başarılı oldu.” der.

Reşat Nuri GÜNTEKİN'den alınan bu hikaye 8.sınıf Türkçe ders kitabınının 16-18. sayfaları arasında yer almaktadır.

Metin Türü: Hikaye

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a) Bu işleniş sürecinde sunum yöntemi uygulanacaktır. Metne hazırlık aşamasında öğrencilerinize duyurduğunuz konuşma konusunu sınıf tahtasına yazınız. Sunum yöntemine göre yapılacak çalışmayı başlatmadan önce öğrencilerinize aşağıdaki açıklamaları yapınız.

> Her grup kendi sırasına göre sunumunu yapacaktır.

> Grup sözcüleri konuşmaya ilk olarak uygun bir ifadeyle başlamalı. Grup sözcüleri, gruptaki arkadaşlarıyla konuya nasıl hazırlandıklarını kısaca anlatmalı.

> Yaptığınız araştırma konusu hakkında kısa bir açıklama yapmalısınız. Araştırma sonuçlarına göre ulaştığınız bilgileri ve hazırladığınız metinleri sırasına uygun olarak kullanmalısınız.

> Sunum sırasında birbirinizin dikkatini dağıtacak davranışlardan kaçınılmalı, nezaket kurallarına uymalısınız

> Sunumu, belirlenen sürede veteşekkür ederek bitirmelisiniz

Bu etkinlikte **teşekkür etme ve sunum** yöntemleri kullanılmıştır.

b) Her gruba eşit süre verip uygulamayı başlatınız. Öğrencilerinizin sunumu bittikten sonra mizahın ülkemizdeki tarihçesiyle ilgili neler öğrendiklerini, mizahın bireysel ve toplumsal olarak önemini ne olduğuyula ilgili düşüncelerini kısaca açıklamalarını isteyiniz.

Burada **güdümlü konuşma yöntemi** uygulanmıştır.

Tablo 69: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 1	Diğer Konuşma Türleri 1
Sunum 1	Teşekkür Etme 1	Güdümlü Konuşma 1

3. Metnin Adı: Kazılık Dağı'nın Aslanı Boğaç Han-Kırk Yiğidin Kıskançlığı-

Dirse Han, yanında duran oğlunu halkına tanıttı. Siz bu yiğidi Dirse Han'ın oğlu olarak bilirsiniz. Bu yiğit Bayındır Han'ın obasında çok tehlikeli ve canavar bir boğayı tek başına yere yıktı diye anlattı. O sırada orada bulunan Dede Korkut ona Boğaç Han adını verdi. Artık Boğaç Han obanın en çok sevilen ismiydi. Babası da

onu hiç yanından ayırmazdı. Bu arada Boğaç Han'ın arkadaşları Kırk Yiğit ise bu durumdan rahatsız oldular. Boğaç Han'dan kurtulmak için bir plan yaptılar. Buna göre Kırk Yiğit, Boğaç Han'ı babasına kötilediler ve onun çok kötü bir insan olduğunu anlattılar. Babası da inandı belli bir süre sonra. Ancak babası, Boğaç Han'ı ulu orta öldürmek istemedi. Av sırasında oğlunu vurdu. Boğaç Han'ın orda öldüğünü zannedip gittiler. Sonrasında Boğaç Han'ı bulan annesi onu iyileştirir ve bütün bu olanları annesine anlatır. Öte yandan Boğaç Han'ın yaşadığını öğrenen Kırk Yiğit, Dirse Han'ı ortadan kaldırmak ister. Kaçırıp ıssız bir yere götürürler. Boğaç Han ise babasını kurtarmak için Kırk Namert'i bulur ve onları öldürerek babasını kurtarır. Bütün obada şenlikler düzenlenir. Hanlar hanı Bayındır Han Boğaç Han'a beylik ve taht verir.

Atilla DİRİM' den alınan bu hikaye sekizinci sınıf Türkçe ders kitabının 19-24. sayfaları arasında yer almaktadır.

Metin Türü: *Destan*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Bu işleniş sürecinde yaratıcı konuşma yöntemi uygulanacaktır. Öğrencilerinize yöntem hakkında bilgi veriniz. Ardından sınıf tahtasına konuşma konusunu yazınız.

“Konu: Kıskançlık zararlı bir duygu mudur?Niçin?”

Burada **yaratıcı konuşma** ve **soru-cevap** yöntemi kullanılmıştır.

Tablo 70: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma 1	Diğer Konuşma Türleri 1
---	Soru-Cevap 1	Yaratıcı Konuşma 1

4.Metnin Adı:*Gün Olur*

Yalnızlığı ve özgürlüğü seven bir şair olan Orhan Veli bu şiirinde hayata olan bağlılığını anlatmıştır. Şair, İstanbul'da sahil yürüyüşü yaptığı sırada çevresinde yaşanan günlük olayların kendisinde oluşturduğu mutluluğu ve hayat sevincini aktarmıştır. Özgürlük, mutluluk, hayat sevgisi Orhan Veli'nin şiirlerinde çoğunlukla gördüğümüz temalardır.

Sekizinci sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı'nın 79. sayfasında yer alan bu şiir bir dinleme metnidir ve Orhan Veli KANIK'tan alınmıştır.

Metin Türü: *Şiir*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Bu işleniş sürecinde sunum yöntemi uygulanacaktır.

Dinleme işlenişin başında duyurduğunuz dinleti çalışmasını öğrencilerinize hatırlatınız. Çalışma için sınıfta uygun ortam oluşturarak grupların hazırlanmalarını sağlayınız. Çalışma ile ilgili gerekli kuralları hatırlatınız.

Bu etkinlikte **sunum yöntemi** kullanılmıştır.

Tablo 71: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri
Sunum 1	---	---

Tablo 72: 1.Tema Bulgular ve Yorumlar

Hazırlıklı Konuşma 2	Hazırlıksız Konuşma 4	Diğer Konuşma Türleri 3
Sunum 2	Soru-Cevap 2 Selamlaşma 1 Teşekkür Etme 1	Güdümlü Konuşma 2 Yaratıcı Konuşma 1

Duygular adlı tema sekizinci sınıf Türkçe dersi için hazırlanan programın birinci temasıdır. Bu tema genelinde toplam 9 konuşma uygulaması yapılmıştır. Bunlardan hazırlıklı konuşmalar 2, hazırlıksız konuşmalar 4, diğer konuşma türleri 3 defa kullanılmıştır.

En çok kullanılan konuşma türleri hazırlıksız konuşmalardır ve 4 defa uygulanmıştır. Ardından diğer konuşma türleri 3 uygulamayla ikinci sıradadır. Son olarak hazırlıklı konuşmalar ise 2 defa kullanılmış ve en az kullanılan konuşma türü olmuştur.

Hazırlıklı konuşmalardan sunum yöntemi, hazırlıksız konuşmalardan soru-cevap, diğer konuşma türlerinden güdümlü konuşma ise ikişer defa uygulanmıştır. Hazırlıksız konuşmalardan selamlaşma ve teşekkür etme, diğer konuşma türlerinden yaratıcı konuşma birer defa kullanılmıştır.

Bu temada çeşitli olarak en zengin olan konuşma türleri hazırlıksız konuşmalardır. En az çeşitlenen konuşma türü ise sunum yöntemidir.

2. TEMA: ATATÜRK

1. Metnin Adı: *Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler*

Bu metinde Atatürk'ün çeşitli yönleri anılarla ve belgelerle anlatılmak istenmiştir. Buna göre Atatürk Türk dili ve tarihine oldukça önem vermiştir ve bu konuda oldukça kapsamlı çalışmalar yaptırmıştır. Ardından Atatürk'ün edebiyata bakış açısı ele alınmıştır. Edebiyat hakkında düşünceleri onun sözlerinden örnekler verilerek açıklanmıştır. Daha sonra Atatürk'ün askeri alandaki çalışmaları ve görüşlerine değinilmiştir. Atatürk'ün çeviri yaptığı askeri alanlarla ilgili yabancı kitaplara, Kurtuluş Savaşı ve sonrasında yaşananları anlattığı Nutuk'a da yer verilmiştir. Metinde son olarak Nutuk ve Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi hakkında bilgiler verilmiştir. Atatürk, Nutuk'ta 1919'dan 1927'lere kadar yaşadıklarını anlatmıştır. Bu çalışma, o dönem hakkında önemli bir tarihi belge niteliği taşımaktadır. Nutuk, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi ile son bulmuştur.

Afet İNAN tarafından hazırlanan bu metin sekizinci sınıf Türkçe ders kitabının 30-35. sayfaları arasında yer almıştır.

Metin Türü: *Anı*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

“Bu işleniş sürecinde sunum yöntemi uygulanacaktır.

Okuma işlenişinde duyurduğunuz konuşma konusunu öğrencilerinize hatırlatınız. Çalışmayı başlatmadan önce öğrencilerinizin getirdikleri materyalleri ve araştırma metinlerini kontrol ediniz. Daha sonra gereken açıklamaları yapınız.”

*Bu etkinlikte **sunum** yöntemi kullanılmıştır.*

Tablo 73: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı:

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri
Sunum 1	---	---

2. Metnin Adı: ATATÜRK (Kişiliği, İlkeleri, Düşünceleri)

Atatürk'ün biyografisinin yazıldığı bu metin dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde onun devlet adamlığına değinilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti kurulurken yaşananlardan ve siyasi gelişmelerden yola çıkarak onun devlet adamlığı yönüne dikkat çekilmiştir. İkinci bölümde Atatürk'ün bazı kişilik özellikleri hakkında

bilgiler verilmiştir. Öncelikli olarak iyi kalpliliğine değinilmiştir. Onun, ölmek üzere olan tayına duyduğu sevgi ve şefkatine ayrıca kendisi hakkında taşlama yazısı yazan bir öğretmene karşı duyduğu hoşgörü örnek gösterilmiştir. Üçüncü bölümde Atatürk'ün ulusalcı ve insancıl yönüne atıf yapılmıştır. Yakın arkadaşı Yunus NADİ'nin ve Afet İNAN'ın anılarından hareketle onun insancılığına değinilmiştir. Burada Atatürk'ün düşman devletin bayrağına bile ne kadar saygılı olduğundan örnek verilmiştir. Son bölümde ise Atatürk'ün, insanlığın simgesi olma özelliği anlatılmıştır. Buna göre Atatürk Kurtuluş Savaşı'nı kazanan bir komutan olarak diğer sömürge veya işgal altında olan milletlere örnek olmuştur. Onun uluslararası siyasette ne kadar ileri görüşlü olduğunu Romanya başbakanına yazdığı mektupta görebiliriz. Ayrıca tavrını her zaman uluslararası bir uzlaşa ve barıştan yana koyan Atatürk'ün bugün bile uluslararası bazı kuruluşlarca onurlandırıldığına değinilerek metin sonlandırılmıştır.

Ahmet KÖKLÜGİLLER adlı yazardan alınan bu metin sekizinci sınıf Türkçe ders kitabınının 36-40. sayfaları arasında yer almaktadır.

Metin Türü: *Biyografi*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Bu işleniş sürecinde sunum yöntemivegüdümlü konuşma yöntemi uygulanacaktır.

Okuma işlenişinde duyurduğunuz çalışma için sınıfta uygun ortam oluşturunuz. Öğrencilerinize hazırlıklarını yapmaları için süre veriniz. Daha sonra çalışmayla ilgili aşağıdaki uyarıları yapınız:

- *Grup sözcüleri konuşmaya uygun ifadelerle başlamalı*
- *Grup sözcüleri dinletiyi başlatmadan önce ezberledikleri şiirler ve kısa yazıların konusu, şiirleri ve yazıların gruptan kimlerin okuyacağını, (varsa) görsel ve işitsel materyallerin hangi amaçla getirildiği hakkında kısa bir açıklama yapmalı.*
- *Kısa yazı ezberleyen öğrenciler, yazının orijinaline uygun bir anlatım gerçekleştirilmeli, yazıda olmayan ifadeye yer vermemeli.*
- *Her grup, dinletiyi belirlenen sürede veteşekkür cümleleriyle bitirmeli.*

Bu etkinlik genelinde **teşekkür etme, sunum yöntemi ve güdümlü konuşma** kullanılmıştır.

Tablo 74: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 1	Diğer Konuşma Türleri 1
Sunum 1	Teşekkür Etme 1	Güdümlü Konuşma 1

3. Metnin Adı: Akılcılık, Bilim ve Eğitim

Deneme türünde yazılan bu metinde akıl ve düşünme gücünün bir topluma nasıl etki ettiğini görebiliriz. Ayrıca bu metinde Türk tarihinde akıl, bilim ve eğitim döngüsünü görebiliriz. Öncelikle akıl, bilim ve eğitim tanıtılıyor ve aralarındaki ilişkilere değiniliyor. Akıl, insanın bir takım zorluklardan kurtulmasında yardımcı olmuş bunun sonucunda bilimin doğuşuna katkı sağlamıştır. Akıl, bilim ve eğitim bizim toplumumuzda da önemli yer edinmiştir. Devrin padişahları veya yöneticileri ilmi çalışmalara önem vermiş, önemli bilim adamlarını ülkemize davet etmiştir. Atatürk de bunlardan biriydi. O, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünün hep gerici ve kalıplaşmış düşüncelere dayandığını düşünmüştür ve kurduğu yeni devletin de bundan etkilenmemesi için akılcılık, bilim ve eğitimin toplum arasında yaygınlaşması konusunda çalışmalar yapmıştır. Bu yönüyle Atatürk ayrı bir yere sahiptir. Metinde akılcılık, bilim ve eğitim anlatılırken Montaigne' nin düşüncelerine de yer verilmiş ve anlatım daha güçlü kılınmıştır.

Sekizinci sınıf Türkçe ders kitabının 41-45. sayfalar arasında yer almıştır ve kitabı hazırlayan komisyon tarafından yazılmıştır.

Metin Türü: Deneme

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Bu işleniş sürecinde ikna etme yöntemi kullanılacaktır.

“Konu: Akılcılık ve bilimin önemi. “

Öğrencilerinize aşağıdaki açıklamaları yapınız.

a) Konuşma konunuza göre anlatacağınız bir olayı veya vereceğiniz bilgileri bir düzen içinde, sırayla aktarmalısınız.

Burada **sunum yöntemi** hedeflenmiştir.

b) Her konuşmacının anlatımı bittikten sonra birbirinize soru yönelteceksiniz. Birbirinize yönelteceğiniz bu sorulara açık, yeterli ve doğru cevaplar vermelisiniz.

Burada **soru-cevap** yöntemi kullanılmıştır.

c)Öğrencilerinize bu uyarıları yaptıktan sonra konuşmaya hazırlanan öğrencilerinizi sırayla kaldırınız. Her öğrenciye eşit süre vererek konuyla ilgili konuşmalarını ve birbirlerine sorular yönelterek konuyu çok boyutlu olarak ele almalarını sağlayınız.

Burada **soru-cevap yöntemi** kullanılmıştır. Aynı zamanda etkinliklerin genelinde **ikna etme** yöntemi kullanılmıştır.

Tablo 75: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 1	Diğer Konuşma Türleri 1
Sunum 1	Soru-Cevap 2	İkna Etme 1

4. Metnin Adı:*Türkiye'nin Jeopolitik Önemi*

Türkiye'nin dünya üzerindeki siyasi konumunun ele alındığı bu metin iki bölümden oluşuyor. İlk bölümde matematiksel konum ve jeopolitik konum arasındaki farklar anlatılmakta ve jeopolitik konumun nasıl değişkenlik gösterebileceğine işaret edilmektedir. İkinci bölümde ise Türkiye'nin coğrafi konumundan dolayı edindiği jeopolitik konum hakkında bilgi verilmiştir. Türkiye dünya üzerinde çok önemli bir yere sahiptir. Bu yüzden de yüzlerce yıldır jeopolitik konumu nedeniyle ülkemiz birçok büyük ülkenin çeşitli siyasi, kültürel ve ekonomik yönden tehdidi altındadır. Bu yüzden ülkemizin jeopolitik politikası hazırlanırken oldukça dikkatli olunmalı.

Makale türündeki bu metin sekizinci sınıf Türkçe ders kitabının 46 ve 47. Sayfalarında yer almaktadır ve Suat İLHAN isimli yazarımızdan alınmıştır.

Metin Türü: *Makale*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Bu işleniş sürecinde güdümlü konuşma yöntemi uygulanacaktır. Uygulanacak yöntemi öğrencilerinize duyurduktan sonra onları Çalışma Kitabı'ndaki 3. Etkinliğe yönlendiriniz.

“Ders saati içinde uygun bir süre vererek öğrencilerinizin konuşmasını sağlayınız. Etkinlikteki tüm maddeleri kapsayıcı bir konuşma yapmaları için gerekirse öğrencilerinizi yönlendiriniz. Böylece

öğrencilerinizin Türkiye'nin dünya üzerindeki yeri ve önemiyle ilgili tüm unsurlar hakkında düşüncelerinin ve konuşmalarını sağlayınız. Bu etkinlikte de katılımlı konuşma yöntemi uygulanmıştır."

Bu etkinlikte **güdümlü konuşma, katılımlı konuşma**

Tablo 76: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri 2
---	---	Güdümlü Konuşma 1 Katılımlı Konuşma 1

5. Metnin Adı: Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi

Atatürk'ün kendisinin kaleme aldığı ve 1919-1927 yılları arasında yaptığı faaliyetleri içeren Nutuk adlı eserinden alınan bu metinde Atatürk kendisinden sonra gelecek olan genç nesillere sesleniyor. Bu seslenişte onlara, ülkeyi nasıl kurduklarını, işgalci devletlerle neden savaştığını ve Türkiye'nin konumu gereği aslında tehdit altında bulunduğunu ve ülkemiz üzerinde siyasi çıkarları olan diğer devletlere karşı nasıl tedbirler alınması gerektiğini anlatmıştır.

Dinleme metni olarak sekizinci sınıf öğretmen kılavuz kitabında, çalışma kitabında ve ders kitabında yer almayan bu metin Atatürk tarafından yazılmıştır.

Metin Türü: *Söylev(Nutuk)*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Bu işleniş sürecinde sunum yöntemi uygulanacaktır. Uygulanacak yöntemi ve konuyu, dinleme işlenişinde çalışmayla ilgili verdiğiniz bilgileri öğrencilerinize hatırlatınız. Sunum yapan öğrencilerin getirdikleri sözlerin tüm öğrenciler tarafından yorumlanması için gerekli yönlendirmeleri yapınız. Anlamadıkları ve merak ettikleri bilgilerle ilgili soru sormaları için onlara imkan tanıyınız.

Bu işlenişte **soru-cevap yöntemi, güdümlü konuşma ve sunum yöntemi** uygulanmıştır.

Tablo 77: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 1	Diğer Konuşma Türleri 1
Sunum 1	Soru-Cevap 1	Güdümlü Konuşma 1

Tablo 78: 2.Tema Bulgular ve Yorumlar

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri
4	4	5
Sunum 4	Soru-Cevap 3 Teşekkür Etme 1	Güdümlü Konuşma 3 Katılımlı Konuşma 1 İkna Etme 1

Atatürk Teması sekizinci sınıflar için hazırlanan Türkçe dersi programının ikinci temasıdır. Bu tema genelinde toplamda 13 konuşma uygulaması yer almıştır. Bunlardan hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalar 4, diğer konuşma türleri de 5 defa kullanılmıştır.

Bu temada en sık kullanılan konuşma türleri 5 uygulama ile diğer konuşma türleridir Hazırlıklı konuşmalar ve hazırlıksız konuşmalar ise 4'er uygulama ile yer almıştır. .

Yukarıdaki tabloda yer alan verilerden hareketle en sık kullanılan yöntemin hazırlıklı konuşma türlerinden sunum yöntemi olduğu görülmektedir. Bir önceki temada sadece bir defa uygulanan bu yöntem bu temada 4 uygulama alanı bulmuştur. Ardından hazırlıksız konuşma türlerinden soru-cevap ve diğer konuşma türlerinden güdümlü konuşma yöntemleri 3'er defa uygulanmıştır. En az kullanılan yöntemler ise diğer konuşma türlerinden ikna etme ve katılımlı konuşma yöntemleri ve hazırlıksız konuşma türlerinden teşekkür etme yöntemidir ve birer defa kullanılmıştır.

3. TEMA: DOĞA VE EVREN

1. Metnin Adı: *Doğa Dedi ki*

Doğa ve Evren isimli temada öncelikli amaç bireylerin çevre bilinci ve doğa sevgisi kazanmalarınıdır. Ayrıca içinde yaşadığımız dünyanın ve evrenin nasıl oluştuğunu öğrenmemiz gerekiyor. Bu amacın bir parçası olarak “Doğa Dedi ki” isimli şiirde doğanın güzellikleri anlatılmıştır. Ancak bu anlatım doğanın kendi ağzından yapılmıştır. Doğa, insanlara bütün güzelliklerini anlatmış ve insanlardan saygı göstermelerini ve katkı sağlamalarını istemiştir. Bu şiirde genel olarak kişileştirme ve konuşurma söz sanatları kurularak insanlarla doğa arasında bir diyalog kurulmaya çalışılmıştır.

Sekizinci sınıf Türkçe ders kitabının 54. Sayfasında yer alan bu şiir Sabahattin Kudret AKSAL tarafından kaleme alınmıştır.

Metin Türü: *Şiir*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Bu işleniş sürecinde güdümlü konuşma yöntemi uygulanacaktır. Uygulanacak yöntemi öğrencilerinize açıkladıktan sonra onları Çalışma Kitabı'ndaki 5. Etkinliğe yönlendiriniz. Etkinlikteki metni okuduktan sonra soruları yanıtlatınız. Sorular aracılığıyla doğanın dengesinin bozulması konusunu öğrencilerinizle kısaca değerlendiriniz. Öğrencilerinize, bu işleniş sürecinde “Doğanın dengesi neden bozuluyor? Bu konuda neler yapılmalı?” sorularına konuşarak yanıt arayacaklarını söyleyiniz.

Bu şekilde **soru-cevap ve güdümlü konuşma** yöntemi kullanılmıştır.

Tablo 79: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma 1	Diğer Konuşma Türleri 1
---	Soru-Cevap 1	Güdümlü Konuşma 1

2. Metnin Adı: *Güney ve Batı Anadolu Ormanları*

Haber yazılarından derlenen bu metin iki bölümden oluşuyor. İlk bölümde Orman yangınları hakkında bilgiler veriliyor. Metinde, orman yangınları ile ilgili istatistiki verilerden yola çıkılarak nasıl önlem almamız gerektiği hatırlatılıyor. İkinci bölümde ise kuraklık konusuna değinilmiş ve ülkemizde su kaynaklarının giderek

azaldığına dikkat çekilmiştir. Özellikle İstanbul’da Alibeyköy Barajı’nda suyun azalması sonucu ortaya çıkan çatlak topraklar bize durumun vehametini anlatıyor. Daha sonra ülkemizin en nadide krater göllerinden Meke Gölü’nün artık kuruma aşamasına geldiğine ve önlem alınmazsa bu doğal güzelliğin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğuna değinilmiştir.

Ayhan ATAKOL tarafından kaleme alınan bu metin sekizinci sınıf Türkçe kitabının 55-56. sayfalarında yer almaktadır.

Metin Türü: *Haber Yazısı*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a) Bu işleniş sırasında güdümlü konuşma yöntemi uygulanacaktır. Bunun için aşağıdaki Yağmur Ormanları isimli metni okuyunuz. Öğrencilerinizden dinledikleri bu metinle ilgili duygu ve düşüncelerini açıklamalarını isteyiniz. Bize binlerce kilometre uzaklıktaki Yağmur Ormanları’nın katledilmesiyle ülkemizdeki iklim değişiklikleri arasında sizce bir ilgi var mıdır? Niçin? “ sorusunu öğrencilerinize yöneltiniz.

Burada **soru-cevap, güdümlü konuşma ve katılımlı konuşma** yöntemi kullanılmıştır.

b) Uygulamayı tamamladıktan sonra öğrencilerinize, “ Ağaçların, ormanların zarar görmemesi için yeterli önlemler alıyor muyuz? Bu konuda bilinçli ve özenli bir toplum muyuz?” Sorularını yönelterek konu hakkında tüm öğrencilerin görüş bildirmesini sağlayınız.

Böylece **soru-cevap ve katılımlı konuşma** yöntemi uygulanmış olur.

Tablo 80: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı:

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma 2	Diğer Konuşma Türleri 3
---	Soru-Cevap 2	Katılımlı Konuşma 2 Güdümlü Konuşma 1

3. Metnin Adı: *Dünya Yuvarlakmış*

“Dünya yuvarlak mı, değil mi? ” sorusunun cevabı aslında binlerce yıl öncesinden sorgulanmıştır. Aslında bu sorunun cevabını hiç hesap yapmadan da bulabiliriz. Denizde gelen bir geminin önce direkleri sonra güvertesi görünür. Bu da denizin olduğu yüzeyin aslında düz olmadığını kanıtlar. Bu bilgiden hareketle dünyanın da düz bir cisim olmadığını anlayabiliriz. 2500 yıl önce Aristo dünyanın yuvarlak olduğunu kendince ispatlamış ama kimseyi inandıramamıştı. M.Ö. III. Yüzyılda Eratosthenes adlı bir bilim adamı yine kendince yaptığı hesaplamalarla dünyanın çevresini gerçeğe yakın bir şekilde bulmuştur. Bu yöntemle dünyanın yuvarlak olduğunu da tespit etmiştir. Eratosthenes’ten 400 yıl sonra Yunanlı bir filozof Ptolemaios da farklı bir yöntemle dünyanın çevresini gerçeğinden daha farklı bir rakam olarak tespit etmiştir. Ortaçağ Avrupası’nın gelişmeye başlamasıyla Kristof Coloumb ve Macellan gibi ünlü denizciler de dünyanın yuvarlak olduğunu ispatlamaya çalışmıştır: Bu çalışmalar sırasında Amerika kıtası keşfedilmiştir.

Alp AKOĞLU tarafından kaleme alınan bu metin sekizinci sınıf Türkçe ders kitabının 57-60. Sayfaları arasında yer almaktadır.

Metin Türü: *Makale*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Bu işleniş sürecinde sunum yöntemi uygulanacaktır. Okuma işlemi sırasında duyurduğunuz konuşma konusunu sınıf tahtasına yazınız. Bu aynı zamanda bir çeşit bilgilendirici konuşmadır.

“Konu: Dünyanın sırları ve bilimsel çalışmalar. “

Bu şekilde **bilgilendirici konuşma ve sunum yöntemi** kullanılır.

Tablo 81: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri 1
Sunum 1	---	Bilgilendirici Konuşma 1

4. Metnin Adı: *Sığırcık Kayası*

Köyün birinde sığırcık kuşları yaşarmış. Bu kuşlardan rahatsız olan köyün ağası emrindeki işçilerden o kuşları kovalamalarını istemiş. İşçiler de ağanın isteğini yerine getirmişler. Kuşlar artık gelmez olmuş. Köyün muhtarı, öğretmeni ve diğer

ileri gelenleri ağayla konuşmaya gitmişler ancak ağayı vazgeçirememişler bir türlü. Kuşlar da büsbütün ümidi kesip bütün yuvalarını, yumurtalarını orada bırakıp komşu köye göç etmişler. Derken bir gün birdenbire hava kararmış. Gökyüzünde büyük bir karanlık oluşmuş. Bunu daha önce yaşayan yaşlılar bunun ne anlama geldiğini biliyorlardı ve bu yüzden Allah'a dua etmeye başladılar. Ertesi gün sabah köylüler, köyün bütün ağaçlarının yeşil yapraklarının yok olduğunu gördüler. Gökyüzünü kapayan karanlık büyük bir çekirge sürüsüydü ve bütün ağaçları talan etmişlerdi. Oysa sığırcık kuşlarının olduğu köye hiçbir şey olmamıştı.

Hasan KIYAFET tarafından kaleme alınan bu hikayesekizinci sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı'nın 159-161. Sayfaları arasında yer almıştır.

Metin Türü: *Hikaye*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a) *Bu işleniş sürecinde katılımlı konuşma yöntemi uygulanacaktır.*

Uygulanacak yöntemi öğrencilerinize açıkladıktan sonra konusu aynı olan haber metinleri okuyacağımızı daha sonra bunların içeriğiyle ilgili olarak konuşacaklarını söyleyiniz

Burada **katılımlı konuşma yöntemi** kullanılmıştır.

b) *Onlara bir haber yazısı okuyunuz*

Okuduğumuz haberle ilgili öğrencilerinize soruları yöneltiniz bütün haberleri televizyonda radyoda daha önce duyduunuz mu açıklayınız. Ülkemizde daha önce görülmeyen bu tür sorunların son yıllarda artmış olmasının sebepleri neler olabilir?

Bu süreçte **soru-cevap** yöntemi kullanılmıştır.

c) *'Dinleme' işlenişinin başında okuduğumuz 'Binlerce Kümes Hayvanı İtlaf Ediliyor' isimli haber metnindeki gerçeklikle (Kümes hayvanlarının itlaf edilmesi) kene vakalarının artış göstermesi arasında bir ilgi olabilir mi? Niçin? Bu sorulara verilen yanıtlardan sonra, öğrencilerinizin konuyla ilgili soru sormaları ve görüş bildirmelerini sağlayınız.*

Bu süreçte de **soru-cevap ve katılımlı konuşma** yöntemi kullanılmıştır.

d) *Sınıf tahtasına konuşma konusunu yazınız*

"Konu: Doğal denge içinde canlı türlerinin önemi."

Böylece **sunum yöntemi ve bilgilendirici konuşma türü** kullanılmıştır.

Tablo 82: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı:

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 2	Diğer Konuşma Türleri 3
Sunum 1	Soru-Cevap 2	Katılımlı Konuşma 2 Bilgilendirici Konuşma 1

Tablo 83: 3.Tema Bulgular ve Yorumlar

Hazırlıklı Konuşma 2	Hazırlıksız Konuşma 5	Diğer Konuşma Türleri 8
Sunum 2	Soru-Cevap 5	Katılımlı Konuşma 4 Bilgilendirici Konuşma 2 Güdümlü Konuşma 2

Doğa ve Evren teması sekizinci sınıflar Türkçe öğretim programının üçüncü temasıdır. Bu temanın genelinde toplam 15 konuşma uygulaması yapılmıştır. Bunlardan hazırlıklı konuşmalar 2, hazırlıksız konuşmalar 5, diğer konuşma türleri de 8 defa uygulanmıştır.

İşleniş sürecinde en sık kullanılan konuşma türleri diğer konuşma türleridir ve 8 defa uygulanmıştır. Ardından en sık kullanılan konuşma türleri olarak hazırlıksız konuşma türleri 5 defa kullanılmıştır, son olarak hazırlıklı konuşma türü 2 kez kullanılmıştır. Yöntemlere bakıldığında en fazla kullanılan yöntemin soru-cevap yöntemi olduğu görülmüştür. Bu yöntem toplamda 5 defa uygulanmıştır. Soru-cevap yönteminden sonra 4 defa uygulanmıştır. Hazırlıklı konuşma türlerinden sunum yöntemi ve diğer konuşma türlerinden bilgilendirici konuşma yöntemi ile güdümlü konuşma yöntemi ikişer defa kullanılmıştır.

Daha önceki temalarda uygulama alanı bulamayan bilgilendirici konuşma yöntemi ilk defa bu temada uygulanmıştır.

4. TEMA: TOPLUM HAYATI

1. Metnin Adı: *Ceviz*

Gezi yazısı türünde yazılan bu eserde, Anadolu'da savaş sonrası yıkıma uğramış olan bazı köylere yapılan bir gezi birinci ağızdan anlatılmıştır. Yakup Kadri'nin yazarlıktaki ustalığı bu metne de yansımıştır. Yazar ve arkadaşları Anadolu köylerini gözlemlemek üzere bir gezi yaparlar. Bu sırada bir köye gelirler. Bu köyde artık hiç kimse kalmamıştı. Köyde yalnız bir çocukla karşılaşır. Çocuk, yaşadıkları evi gösterir. Harabeye dönmüş bu evde bir ablası ve bir de çocuğun ihtiyar dedesi yaşıyordu. Kızın ayakları dizlerine kadar sargılıydı. Sargının altında ise yanmış ve kötürüm iki ayak vardı. İhtiyar adam da çökmüş durumdaydı. Bu arada çocuk ise misafirlere de ikram etmek için ceviz getirip duruyordu. Çünkü ikram edebilecekleri başka bir şey yoktu evlerinde. Savaş sonrası yıkım Yakup Kadri'nin bu eserinde çarpıcı bir şekilde dile getirilmiştir.

Sekizinci sınıf Türkçe ders kitabının 70-74. Sayfaları arasında yer alan bu eser Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU' na aittir.

Metin Türü: *Gezi Yazısı*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

a) *Bu işleniş sürecinde güdümlü konuşma yöntemi uygulanacaktır*

Uygulanacak yöntemle ilgili öğrencilerinizi bilgilendiriniz. Ardından konuşma konusunu tahtaya yazınız.

“Konu: Toplum Hayatımızda Konukseverliğinin Önemi.”

Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin yerine Türkçelerini kullanmaları bilincini kazanmaları için aşağıdaki çalışmayı yapınız;

Öğrencilerinizi, “Ceviz” metninin kelime/kelime gruplarıyla ilgili çalışma kitabındaki 2. Etkinliğe yönlendiriniz.

Burada **güdümlü konuşma** etkinliği uygulanmıştır

b) *Öğrencilerinize, “Dilimizdeki yabancı kökenli sözcükler yerine bunların Türkçe karşılıklarını kullanmamızın dilimiz için nasıl bir önemi vardır?” sorusunu yöneltiniz.*

Bu süreçte **soru-cevap** yöntemi kullanılmıştır.

Tablo 84: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı:

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma 1	Diğer Konuşma Türleri 1
---	Soru-Cevap 1	Güdümlü Konuşma 1

2. Metnin Adı: Birlikte

Şiir türünde yazılan bu metinde insanlar arasında birlik ve beraberlik duygusu ön plana çıkarılmıştır. Birbirinden farklı insanların varlığının olumsuzluk değil tam aksine birbirlerini tamamlayan unsurlar olduğuna değinilmiştir. Ayrıca hiçbir insanın umutsuzluğa kapılmaması gerektiği vurgulanmıştır.

Mehmet Salihoğlu'ndan alınan bu şiir sekizinci sınıf Türkçe ders kitabının 75. Sayfasında yer almıştır.

Metin Türü: Şiir**İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri**

- a) *Bu işleniş sürecinde kendini karşısındakinin yerine koyarak konuşma (empatikurma) yöntemi uygulanacaktır.*

Çalışmanın içeriğiyle ilgili aşağıdaki açıklamaları yapınız:

...

Konuşmanızı belirlenen sürede veteşekkür ederek bitirmelisiniz.

Bu etkinlikte **güdümlü konuşma, empati kurma ve teşekkür etme** türleri uygulanmıştır.

- b) *Ders saati içinde uygun bir süre vererek tüm öğrencilerinizin konuyla ilgili konuşmasını ve değerlendirme yapmasını sağlayınız.*

Bu süreçte **sunum yöntemi** kullanılmış olur.

Tablo 85: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı:

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 1	Diğer Konuşma Türleri 2
Sunum 1	Teşekkür Etme 1	Güdümlü Konuşma 1 Empati Kurma 1

3. Metnin Adı: *Çalığışu*

Kamuran ve Feride birbirine aşık iki gençtir. Bu iki aşık evlilik hazırlıkları yaparken Feride'ye kadının birisi gelip Kamuran'ın onu Avrupa'da bir kızla aldattığını söyler. Feride de bundan etkilenir. Bir gün Feride, her şeyi geride bırakıp uzak bir köye öğretmenlik yapmaya gider. Her göreve gittiği yerde güzelliği başına dert olmuştur. En son gittiği köyde Doktor Hayrullah Bey ile adı çıkar. Hayrullah Bey de bu dedikoduları yok etmek için Feride'yle evlenmelerinden başka çareleri olmadığını düşünür Feride'yi güç bela ikna eder ve evlenirler. Ancak, Hayrullah Bey bir taraftan da Kamuran'ı öğrenir. Ona ulaşmaya çalışır. Zaten çok yaşlı olan doktor bir süre sonra ölür. O öldükten sonra ise Kamuran, Hayrullah Bey sayesinde yerini öğrendiği Feride'yi arar ve bulur. Bütün gerçekler ortaya çıkar ve artık Kamuran Bey aynı hataya düşmemekte kararlıdır. Sonunda iki aşık hala birbirlerine aşık olduklarını söylerler ve mutlu mesut olurlar.

Reşat Nuri GÜNTEKİN'in *Çalığışu* romanından alınan ve sadeleştirilen bu metin sekizinci sınıf Türkçe Ders Kitabının 76-82. Sayfaları arasında yer almaktadır.

Metin Türü: *Roman*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Bu işleniş sürecinde kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma yöntemi uygulanacaktır. Yöntemi öğrencilerinize duyurduktan sonra kelime ve kavram havuzunu sınıf tahtasına yazınız.

-İyilik

-Bencillik

-Umursamazlık

-Savaşlar

-Sefalet

-Kötülük

-Dayanışma

-İnsanlık

-Duyarlılık

-Doğal Afetler

-Açlık

Tüm öğrencilerin konuşmaya katılmasını sağlayınız. Birbirlerine konuşmalarıyla ilgili anlamadıkları ve merak ettiklerini sormaları için onlara imkan tanıyınız.

Burada **soru-cevap, katılımlı konuşma ve kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma yöntemleri** kullanılmıştır.

Tablo 86: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma 1	Diğer Konuşma Türleri 2
---	Soru-Cevap 1	Katılımlı Konuşma 1 Kelime Ve Kavram Havuzundan Seçerek1 Konuşma

4. Metnin Adı: Saygı

Bu metinde yazar bir otobüs yolculuğu sırasında yaşadıklarını anlatmaktadır. Yolculuk yaparken yanındaki yolcunun daha önceden sarımsak yediğini fark ediyor. Bunu dile getiremiyor çünkü uyarı yaptığında kendisinin suçlanacağını düşünüyor. Belki dayak yiyecek belki de kötü söz işitecektir. Ama her şeye rağmen uyarmalıydı Çünkü bunun toplumda yaşayan insanların bir görevi olduğu bilincindeydi. Her şeyi göze alıp uyarmalıydı.

Nurullah ATAÇ'tan alınan bu metin dinleme metnidir vesekizincisınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabının 203-204. Sayfalarında yer almaktadır.

Metin Türü: *Deneme*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Bu işleniş sürecinde tartışma yöntemi uygulanacaktır. Dinleme işlenişinde duyurduğunuz tartışma konusunu sınıf tahtasına yazınız.

“Konu: Görgü Kurallarının Bireysel ve Toplumsal Açından Önemi.”

Tartışma, belirlenen sürede teşekkür cümleleriyle bitirilmeli açıklamasını yapınız.

Bu etkinlikte **tartışma ve teşekkür etme** türleri kullanılmıştır.

Tablo 87: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma 1	Diğer Konuşma Türleri 1
---	Teşekkür Etme 1	Tartışma 1

Tablo 88: 4. Tema Bulgular ve Yorumlar

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 4	Diğer Konuşma Türleri 6
Sunum 1	Soru-Cevap 2 Teşekkür Etme 2	Tartışma 1 Güdümlü Konuşma 2 Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma 1 Empati Kurma 1 Katılımlı Konuşma 1

Toplum Hayatı teması sekizinci sınıflar için hazırlanan Türkçe dersi programının dördüncü temasını oluşturur. Bu tema genelinde toplam 10 konuşma uygulaması yer almıştır. Bunlardan hazırlıklı konuşmalar bir, hazırlıksız konuşmalar 4, diğer konuşma türleri ise 5 defa uygulanmıştır.

İşleniş sürecinde en fazla uygulanan konuşma türleri diğer konuşma türleridir ve 5 defa uygulanmıştır. Ardından hazırlıksız konuşma türleri 5 defa uygulanmıştır. Son olarak hazırlıklı konuşmalar bir defa uygulanmıştır. En çok kullanılan yöntemler hazırlıksız konuşma türlerinden soru-cevap yöntemi ve teşekkür etme yöntemi, diğer konuşma türlerinden güdümlü konuşma yöntemidir ve ikişer defa uygulanmıştır. Hazırlıklı konuşma türlerinden sunum; diğer konuşma türlerinden de tartışma, güdümlü konuşma, kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma ve empati kurma yöntemleri birer defa uygulanmıştır.

Diğer konuşma türlerinden kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma yöntemi sekizinci sınıf Türkçe dersi işleyişinde sadece bu temada yer almıştır.

5. TEMA: İLETİŞİM

1. Metnin Adı: *Tarihin Tanığı Yazı*

Metin Türü: *Makale*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

İlk yazıyı M.Ö. 4000’li yıllarda Sümerler bulmuştur. Sümerler, Güneş’in doğuşunu ve “Güneş” sözcüğünü çeşitli sembollerle ifade ediyorlardı. Zamanla bu semboller; resimler, kısa çizgi ve çizgiler haline dönüştü. Bunun sonucunda yazının yayılması daha kolay ve basit hale gelmiştir. Sümerlerin yanında olan diğer uygarlıklar da çivi yazısı kullanarak kendilerine ait dilleri uygulamaya başlamışlardır. Yazı, Sümerlerin dini yaşayışları hakkında da bilgiler vermektedir. M.Ö. Fenikeli bir rahip okunmakta zorluk çekilen çivi yazısından kurtulmak için bir çare düşünse de sonuçsuz kalmıştır. Bizim alfabemizde 29 harf vardır. Geçmiş Türk uygarlıklarının kullandığı yazılar da vardır. Mesela; Göktürk alfabesi, Arap alfabesi gibi birçok alfabe kullandık tarihte. Arap alfabesi İslam dininin etkisiyle yayılmıştır çünkü Kuran-ı Kerim Arap alfabesi ile yazılmıştır. Son olarak 3 Kasım 1928’de TBMM’nin kararıyla Latin alfabesini kullanmaya başladık. Bundan sonra okuma ve yazma daha kolay ve yaygın hale geldi.

Gökhan TOK adlı yazardan alınan bu metin sekizinci sınıf Türkçe ders kitabının 90-94. Sayfaları arasında yer almaktadır.

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Bu işleniş sürecinde katılımlı konuşma yöntemi uygulanacaktır. Uygulanacak yöntemi öğrencilerinize duyurduktan sonra onları Çalışma Kitabı ’ndaki 6. Etkinliğe yönlendiriniz. Daha sonra sınıf tahtasına aşağıdaki konuşma konusunu yazınız.

“Konu: “Yazı, kültürel iletişim en önemli aracıdır.”

Aşağıdaki uyarıları öğrencilerinize açıklayınız.

- ...
- *Konuşmaya hepiniz katılmalı ve birbirinize saygılı bir şekilde dinlemelisiniz.*
- ...

Konuyu açıklarken de öğrencilerinize ara ara sorular sorarak onların da düşüncelerini açıklamalarını sağlayınız.

Burada **soru-cevap ve katılımlı konuşma** yöntemi kullanılmıştır.

Tablo 89: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma 1	Diğer Konuşma Türleri 1
---	Soru-Cevap 1	Katılımlı Konuşma 1

2. Metnin Adı: Tatlı Dil

Mağaza vitrinlerindeki mankenlerin hepsi güler yüzlüdür, hatta bazıları çok güzeldir ama onlar ne kadar sahici olsalar da dilleri eksiktir. Bir sürü güzel insan vardır ama kimileri dilleri yüzünden sevilmezler. O insanları görünce uzaklara kaçmak isteriz. Oysa tatlı dil öyle mi? “Kalk şu işi yap!” demek yerine “Haydi şekerim şu işi yapar mısın?” dediğimiz zaman yorgun bile olsak o işi yapmak isteriz. Çünkü o tatlı söz bizim kalbimize işler. Her ne kadar yorgun olsak da o işi yaparız. İşte tatlı dilin mucizesi de budur. Metinde genelde tatlı dilin olumlu yönlerinden söz edildikten sonra bir de yazar insanlara tavsiyede bulunur ve der ki: “Gönülden isterim ki; hayatınız hep güler yüzlü, tatlı dilli insanlar arasında geçsin.”

Şevket RADO’dan alınan bu metin sekizinci sınıf Türkçe ders kitabının 95-99. Sayfaları arasında yer almaktadır.

Metin Türü: Sohbet

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Bu işleniş sürecinde güdümlü konuşma yöntemi uygulanacaktır.

Uygulanacak yöntemi öğrencilerinize duyurduktan sonra konuşma konusunu sınıf tahtasına yazınız.

“Konu: Dil yarası yaraların en derinidir. “

Sınıftaki tüm öğrencileriniz konuşmalarını sağlayınız. Her öğrenciye iki veya üçer dakika veriniz.

Bu etkinlikte **sunum ve güdümlü konuşma yöntemi** kullanılmıştır.

Tablo 90: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri 1
Sunum 1	---	Güdümlü Konuşma 1

3. Metnin Adı: *Bayan Hardy*

Disleksi adında bir rahatsızlığı olan bir öğrenci olan hikayenin kahramanı ilk okul yıllarında bu rahatsızlığının olumsuz yönlerinden dolayı çok sorun yaşamış, sağlıksız bir öğretim hayatı yaşamıştı. İlkokulun ilk dört yılı hep geriye giden, dışlanan ve arkadaşları tarafından da küçümsenen bir öğrenci olmuştu. Ta ki Bayan Hardy'nin sınıfına gidene dek. Bayan Hardy onu çok sevmişti ve ondaki gizli yeteneği keşfetmişti. Kahramanımızın rahatsızlığı onun için artık avantaj olmaya başlamıştı. Bayan Hardy ona hep olumlu yaklaştı. Demonthenes adında birinin tekniği olan kekemeliği çakıl taşlarıyla yenme tekniği sayesinde kahramanımız kekemeliği de yendi. Artık ezik, dışlanan bir öğrenci değil, sevilen bir öğrenci olmuştu. Uzun yıllar sonra Bayan Hardy'nin ölümcül bir hastalığa yakalandığını öğrenen kahramanımız mesafelere aldırış etmeden onu ziyarete gitti. Gittiğinde de Bayan Hardy'nin yüzlerce öğrencisinin onu ziyarete geldiğini gördü.

Sekizinci sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı'nın 100-103. Sayfaları arasında yer alan bu metin Stephen GLENN tarafından yazılmıştır.

Metin Türü: *Hikaye*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Bu işleniş sürecinde yaratıcı konuşma yöntemi uygulanacaktır. Uygulanan yöntemi öğrencilerinize duyurduktan sonra sınıf tahtasına konuşma konusunu yazınız.

“Konu: Öğrenci-öğretmen iletişimi”

Öğrencilerinize ders saatinde uygun bir süre vererek onlara konuyla ilgili görüşlerini açıklatınız. Sınıftaki tüm öğrencilerin konuşmaya katılmasını, konuyla ilgili yorum yapmasını sağlayınız.

Burada **katılımlı konuşma ve yaratıcı konuşma yöntemi** kullanılmıştır.

Tablo 91: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri 2
---	---	Katılımlı Konuşma 1 Yaratıcı Konuşma 1

4. Metnin Adı: *Kurabiye Hırsızı*

Hikayeye göre bir kadın dinlenmek için bir yere oturmak istedi. Oturmadan önce açlığını dindirmek için bir paket kurabiye aldı. Oturup kurabiyelerini yemek istiyordu. O sırada yanına bir adam oturdu. Kadın kurabiyeleri yerken adam da bir taraftan yiyordu. Bu duruma çok sinirlenen kadın yine de nezaketini bozmak istemedi. Son kurabiye tanesi kaldığında adam kurabiyeyi ortadan bölüp yarısını kadına uzattı. Adam kalkıp gitti, kadın da çantasından kitabı almak için baktığında kurabiye paketinin hiç açılmadan orda durduğunu gördü. Bu durumda kadın çok pişman oldu çünkü aslında kadın adamın kurabiyelerini yemişti.

Valerie COX'tan alınan bu dinleme metni sekizinci sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı'nın 243-244. Sayfaları arasında yer almaktadır.

Metin Türü: *Hikaye*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Bu işleniş sürecinde güdümlü konuşma yöntemi uygulanacaktır.

Uygulanacak yöntemi öğrencilerinize açıkladıktan sonra onları çalışma kitabındaki 4. Etkinliğe yönlendiriniz.

Etkinlikteki metni okuduktan sonra öğrencilerinize aşağıdaki soruları sorunuz.

- *Okuduğunuz bu metindeki gencin yaşadığı sıkıntıyı siz de yaşadınız mı? Açıklayınız.*
- *Anne, babanızla veya yakın çevrenizdeki başka insanlarla yaşadığınız iletişim problemleri var mıdır? Açıklayınız.*
- *Nedeni belirsiz sıkıntılar yaşıyor musunuz? Bu tür sıkıntıları aşmak için neler yapıyorsunuz?*
- *İnsanlara kendinizi anlatmakta zorlandığınız anlar oluyor mu? Niçin? Açıklayınız.*

- Metindeki, “İnsanlarla iletişimi keserek ne insanları anlamak olasıdır ne de kendini anlatmak.” Yargısına katılıyor musunuz? Niçin?
- “İnsanları anlamaya ilkin kendinizden başlayın.” Öğüdüne katılıyor musunuz? Niçin?

Öğrencilerinizden bu soruları yanıtlamasından sonra “insanlarla iletişim” konusundaki olumlu ve olumsuz düşüncelerini anlatacakları kısa bir konuşma yapmalarını isteyiniz. Bu konuşmayı belirlenen sürede veteşekkür ederek bitirmelerini sağlayınız.

Bu etkinlik sırasında **eleştirel konuşma**, **sunum** ve **soru-cevap**, **teşekkür etme** ve **güdümlü konuşma** yöntemleri uygulanmıştır.

Tablo 92: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 1	Hazırlıksız Konuşma 2	Diğer Konuşma Türleri 2
Sunum 1	Soru-Cevap 1 Teşekkür Etme 1	Eleştirel Konuşma 1 Güdümlü Konuşma 1

Tablo 93: 5. Tema Bulgular ve Yorumlar

Hazırlıklı Konuşma 2	Hazırlıksız Konuşma 3	Diğer Konuşma Türleri 6
Sunum 2	Soru-Cevap 2 Teşekkür Etme 1	Eleştirel Konuşma 1 Güdümlü Konuşma 2 Katılımlı Konuşma 2 Yaratıcı Konuşma 1

İletişim teması sekizinci sınıflar Türkçe dersi programının beşinci temasıdır. Bu tema genelinde toplam 11 konuşma uygulaması yapılmıştır. Hazırlıklı konuşmalar 2, hazırlıksız konuşmalar 3, diğer konuşma türleri de 6 defa uygulanmıştır.

İşleniş sürecinde en fazla kullanılan konuşma türleri 6 uygulama ile diğer konuşma türleridir. Ardından hazırlıksız konuşmalar 3 defa uygulanmıştır. Son olarak hazırlıklı konuşmalar 2 defa uygulanmıştır.

Yöntem olarak hazırlıklı konuşma türlerinden sunum yöntemi, hazırlıksız konuşma türlerinden soru-cevap yöntemi, diğer konuşma türlerinden de güdümlü konuşma ve katılımlı konuşma yöntemleri ikişer defa uygulanmıştır. Hazırlıksız konuşma türlerinden teşekkür etme, diğer konuşma türlerinden de eleştirel konuşma ve yaratıcı konuşma yöntemleri birer defa uygulanmıştır.

Diğer konuşma türlerinden eleştirel konuşma yöntemi sekizinci sınıf Türkçe dersinin işlenişinde ilk defa bu temada uygulanmıştır.

6. TEMA: ZAMAN VE MEKÂN

1. Metnin Adı: *Çocuktum Ufacıktım, Top Oynadım Acıktım*

Buket Uzuner bu yazısında çocukluğunu anlatmıştır. İlk olarak üç yaşına kadar evin tek çocuğu olmanın verdiği değeri anlatmıştır. Ancak üç yaşından sonra bir kardeşi olur. Ailesi o, kardeşini kıskanmasın diye bebeğin kundağının içine gizlice çikolata veya oyuncak koyarlarmış. Küçük Buket ise onları bulduğunda ailesi, bunların kardeşinin ona bir hediyesi olduğunu söylemiş. Bu şekilde Buket'in bebeği kıskanmasının önüne geçmeye çalışırlarmış. Sonrasında Buket'in kardeşi büyümüş. Buket de kardeşiyle birlikte oynar, ona arkadaşlık edermiş. Böylece iki kardeş de çok iyi anlaşırlarmış. Yazar, çocukluğunda genel olarak çok iyi bir çocukluk dönemi geçirdiğini anlatır. Çocukluğunun en önemli kahramanının da Peter Pan olduğunu söyler.

Buket UZUNER'den alınan Anı türündeki bu eser sekizinci sınıf Türkçe Ders Kitabı'nın 112-115. Sayfaları arasında yer almaktadır.

Metin Türü: *Anı*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

“Bu işleniş sürecine serbest konuşmayöntemi uygulanacaktır. Uygulanacak yöntemi öğrencilerinize duyurunuz.

Konuşma konusu belirlemeleri ve konuşmaya hazırlanmaları için öğrencilerinize kısa bir süre veriniz.

Ders saati içinde öğrencilerinize uygun bir süre vererek konuşmalarını sağlayınız. Konuşma sırasında birbirlerine soru yönelmeleri için öğrencilerinizi yönlendiriniz. Soru-cevap uygulamasıyla öğrencilerinizin birbirleriyle görüş alışverişi yapmalarını sağlayınız.”

Bu etkinliklerde **serbest konuşma, soru-cevap ve tartışma** yöntemleri uygulanmıştır.

Tablo 94: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma 1	Diğer Konuşma Türleri 2
---	Soru-Cevap 1	Serbest Konuşma 1 Tartışma 1

2. Metnin Adı: *Güney Amerika Gezi İzlenimleri*

Bir gezi yazısı türünde yazılan bu eserde yazar Güney Amerika'ya yaptığı bir seyahati anlatmıştır. İlk olarak Güney Amerika'nın tarihi, ekonomik ve siyasi yönleri hakkında bilgi veren yazar daha sonrasında Peru'ya yaptığı ziyareti anlatıyor. Peru'ya yaptığı ziyaret sırasında çok fazla şey öğrendiğini anlatıyor. Peru'nun tarih boyu yaşadığı siyasi gelişmeler, İspanyol sömürgesinin tahribatları, dini yaşayış tarzları ele alınıyor. Yazar Peru'daki en önemli tarihi yapı olan Maçipiçu piramitlerine de değinmeden geçmiyor. Bu ülkede İnka uygarlığı hüküm sürmüş ve inanışlara göre bu ülkede daha önce Güneş Tanrısı'na tapılıyormuş. Genellikle ilkel dinler varlığını sürdürmüş bu ülkede. Sonrasında yazar Peru'nun başkenti Lima'yı anlatıyor. Burayı anlatırken de yaşadığı hayal kırıklığını aktarıyor.. Yazar, Lima'da modern ve güzel bir şehir beklerken enkaza dönmüş ve halkı sefalet içinde yaşayan ayrıca asayiş bozuk bir şehirle karşılaşmış. En sonunda ise yazar, arkadaşlarından birinin Lima'da hırsızlar tarafından soyulduğunu öğrendiğini ve buna çok üzüldüğünü belirterek yazısını noktalamıştır.

Gülten DAYIOĞLU tarafından yazılan bu gezi yazısı sekizinci sınıf Türkçe ders kitabınının 116-121. Sayfaları arasında yer almıştır.

Metin Türü: *Gezi Yazısı*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

“Bu işleniş sürecinde ikna etmeyöntemi kullanılacaktır.

Okuma işlenişinde duyurduğunuz konuşma konusunu sınıf tahtasına yazınız.

Ardından aşağıdaki açıklamaları yapınız.

- ...
- *Konuşmanıza uygun ifadelerle başlamalısınız.*
- ...

Tüm öğrencilerinizin konuşmaya katılmalarını konuyla ilgili yorum yapmalarını sağlayınız.”

Burada **serbest konuşma** ve **katılımlı konuşma** yöntemi uygulanmıştır.

Aynı zamanda da **güdümlü konuşma** ve **ikna etme** yöntemleri uygulanmıştır.

Tablo 95: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri 4
---	---	Serbest Konuşma 1 Katılımlı Konuşma 1 İkna Etme 1 Güdümlü Konuşma 1

3. Metnin Adı: *Hayalinizdeki Oda*

Usta yazar İpek ONGUN'un güzel bir sohbet yazısı olan bu eserde yazar yeni nesil gençliğe odaları nasıl düzenlemeleri gerektiği ile ilgili tavsiyelerde bulunuyor. Evde yaşadığımız oda bizi yansıtmalı ve bizi daraltacak değil, nefes aldırarak ve bize huzur verecek bir şekilde odamızı düzenlemeliyiz. Öncelikle odanın rengini bizi yansıtacak bir renge boyamakla işe başlamalıyız. Bunu yaparken anne babamızın da gönlünü almalıyız. Ayrıca boyama işini kendimiz yapmalıyız. Bunu yaparken de sadık bir dostumuzdan yardım isteyebiliriz. O sırada bize hitap eden bir müzik açtığımızda boyama işi çok zevkli olacaktır. Daha sonra odamızın nevresim, çarşaf, perde gibi bazı eşyalarını uygun fiyatlarla kendi zevkimize göre almalıyız. Hatta bu tür eşyaları evde dikiş makinesi varsa kendimiz de dikebiliriz. Ardından pazar yerlerinde satılan küçük hasırlarla odamızın içeriğini zenginleştirebiliriz. Artık huzurlu bir şekilde kendi tarzımız olan odamızda kendimize hitap eden bir müzik eşliğinde çalışabiliriz.

İpek ONGUN'dan alınan sohbet türündeki bu eser sekizinci sınıf Türkçe ders kitabının 122-127. sayfaları arasında yer almaktadır.

Metin Türü: *Sohbet*

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

“Bu işleniş sürecinde katılımlı konuşma yöntemi uygulanacaktır. Yöntemi öğrencilerinize açıkladıktan sonra onlara ev hayatı içinde herkesin kendine ait bir yaşam alanı olması gerektiğiyle ilgili açıklamalar yapınız. “

*Öğrencilerinize sorular sorarak konuyla ilgili değerlendirme yapmalarını sağlayınız. Bu etkinlikte **katılımlı konuşma ve soru-cevap** yöntemi uygulanmıştır.*

Tablo 96: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma 1	Diğer Konuşma Türleri 1
---	Soru-Cevap 1	Katılımlı Konuşma 1

4. Metnin Adı: Evim

Şiir türündeki bu metinde evin yazar için manası ele alınmıştır. Yazar bu evin dedesinden hatıra kaldığını ve kötü hava şartlarından ve geçen yıllardan dolayı çok eskidiğini söylüyor. Evdeki bütün eşyalar da evin kendisi kadar yaşlı. Şiirin devamında yazar yalnızlıktan dem vuruyor. Sadece annesi ile kaldığını ve hayatında başka hiç kimsenin olmadığını anlatıyor.

Dinleme metni olarak müfredata eklenen bu şiir sekizinci sınıf Türkçe öğretmen kılavuz kitabının 275. Sayfasında yer alan bu metin Yusuf Ziya Ortaç tarafından kaleme alınmıştır.

Metin Türü: Şiir

İşlenişte Kullanılan Konuşma Türleri

Bu işleniş sırasında yaratıcı konuşma yöntemi uygulanacaktır. Uygulanacak yöntemi öğrencilerinize duyurduktan sonra konuşma konusunu sınıf tahtasına yazınız.

“Konu: Evler ve İnsanlar”

Bu etkinlikte yaratıcı konuşma uygulanmıştır.

Tablo 97: Metinde Uygulanan Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri 1
---	---	Yaratıcı Konuşma 1

Tablo 98: 6. Tema Bulgular ve Yorumlar

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma 2	Diğer Konuşma Türleri 8
---	Soru-Cevap 2	Yaratıcı Konuşma 1 Katılımlı Konuşma 2 Serbest Konuşma 2 İkna Etme 1 Güdümlü Konuşma 1 Tartışma 1

Zaman ve Mekan teması 8. sınıflar için hazırlanan Türkçe dersi programının altıncı ve son temasıdır. Bu temanın genelinde toplam 10 tane konuşma uygulaması yer almıştır. Hazırlıklı konuşma türlerinde hiçbir konuşma etkinliği uygulama alanı bulamamıştır. Hazırlıksız konuşma türleri 2, diğer konuşma türleri de 8 defa uygulanmıştır.

En fazla kullanılan konuşma türleri diğer konuşma türleridir ve 8 defa uygulanmıştır. Hazırlıksız konuşmalar ise 2 defa uygulanmıştır. Hazırlıklı konuşma uygulamaları bu temada hiç yer almamıştır.

Hazırlıksız konuşma türlerinden soru-cevap yöntemi, diğer konuşma türlerinden katılımlı konuşma ve serbest konuşma yöntemleri ikişer defa uygulanmıştır. Yine diğer konuşma türlerinden yaratıcı konuşma, ikna etme, güdümlü konuşma ve tartışma yöntemleri de birer defa uygulanmıştır.

8. Sınıf Ders Kitabındaki Konuşma Tür ve Uygulamalarının Dağılımı

Tablo 99: 8. Sınıf Ders Kitabındaki Konuşma Tür ve Uygulamalarının Dağılımı

Hazırlıklı Konuşma 11	Hazırlıksız Konuşma 22	Diğer Konuşma Türleri 32
Sunum 11	Soru-Cevap 16 Selamlaşma 1 Teşekkür Etme 5	Güdümlü Konuşma 12 Yaratıcı Konuşma 3 Katılımlı Konuşma 10 İkna Etme 2 Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma 1 Bilgilendirici Konuşma 2 Tartışma 2 Empati Kurma 1 Eleştirel Konuşma 1 Serbest Konuşma 2

Sekizinci sınıf Türkçe ders kitabına göre Türkçe dersinin işleyişinde konuşma uygulamalarına toplam 65 defa yer verilmiştir. Bunlardan hazırlıklı konuşmalar 11, hazırlıksız konuşmalar 22, diğer konuşma türleri 32 defa uygulanmıştır.

En fazla sayıda uygulanan konuşma türleri diğer konuşma türleridir ve toplamda 32 defa uygulanmıştır. Daha sonra en fazla sayıda uygulanan konuşma türleri hazırlıksız konuşmalardır ve bunlara 22 defa yer verilmiştir. Son olarak hazırlıksız konuşmalar en az sayıda yer alan konuşma türleridir ve 11 defa uygulanmıştır. Ancak genel olarak bakıldığında diğer konuşma türlerinin oldukça fazla çeşitlendiğini görüyoruz. Öte yandan hazırlıklı konuşmalarda ise sadece bir adet yöntem kullanılmıştır. Bu yöntem ise sunum yöntemidir.

Sınıf genelinde en sık karşılaşılan yöntem soru-cevap yöntemidir ve 14 defa uygulanmıştır. Ardından güdümlü konuşma yöntemi 12 uygulama ile ikinci sırada yer almıştır. Sunum yöntemi 11, katılımlı konuşma yöntemi on, teşekkür etme 5, yaratıcı konuşma ise 3 defa uygulanmıştır. İkna etme, bilgilendirici konuşma, serbest konuşma ve tartışma 2; selamlaşma, kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma, empati kurma ve eleştirel konuşma yöntemleri ise birer defa uygulanmıştır.

Hazırlıklı konuşma türlerinden yalnızca sunum yönteminin kullanılmış olması hazırlıklı konuşma türlerine çok yer verilmediğini göstermektedir. Ayrıca diğer konuşma türlerine bakıldığında çeşitliliğin çok fazla olduğunu görüyoruz. Diğer konuşma türleri, hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma türlerinin kesiştiği bir tür olduğu için çeşitliliğin fazla olması olağan bir durumdur. Bu çeşitliliği hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma türlerine paylaştığımızda hazırlıksız konuşma türlerinin çeşitliliğinin arttığını görülecektir. Hiç yer verilmeyen konuşma kazanımları tablosu incelendiğinde de büyük çoğunluğunun hazırlıklı konuşma tekniklerine dayalı olması, elde edilen bulguları desteklemektedir. (Tablo100)

Bu sürece bakıldığında yalnızca birer defa uygulanan konuşma yöntemleri görülmektedir. Bunlar:

- a. Selamlaşma. Uygulandığı tema, birinci tema olan “Duygular” temasıdır (tablo 72).
- b. Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma Yöntemi: . Uygulandığı tema dördüncü tema olan “Toplum Hayatı” temasıdır(Tablo 88)
- c. Empati Kurma: Uygulandığı tema, dördüncü tema olan “Toplum Hayatı” temasıdır(Tablo 88)
- d. Eleştirel Konuşma: Kullanıldığı tema beşinci tema olan “İletişim” temasıdır (tablo 93).

8. sınıf düzeyinde inceleme yapıldığında en çok karşılaşılan kazanım diğer sınıflarda olduğu gibi tüm konuşma türlerini kapsayan 3.12 numaralı “*Konuşma yöntem ve tekniklerini kullanır.*” kazanımıdır. Ardından, en sık karşılaşılan kazanımlar 1.5 numaralı “*Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurar.*” ve 1.7. numaralı “*Karşısındakinin algulamakta zorluk çekmeyeceği bir hızda ve akıcı biçimde konuşur.*” kazanımlarıdır ve bu kazanımları 10 farklı konuşma türü desteklemiştir. Sonrasında ise 1.4 numaralı “*Standart Türkçe ile konuşur.*” Kazanımı 8 farklı konuşma türünde karşımıza çıkmaktadır.

3. Grup olan “*Hazırlıklı konuşmalar yapma*” kazanımları ve 4. Kazanım Grubu olan “*Kendi konuşmasını değerlendirme*” daha çok hazırlıklı konuşmalarla ilgili kazanımları barındırmaktadır. (Tablo 2). Hazırlıklı konuşmalar 8. sınıfta hem sayı olarak hem de çeşit olarak az yer aldığından bu kazanımlara da az rastlanmaktadır.

8.sınıfta, 6 ve 7. sınıflarda olduğu gibi 1.6 numaralı “*yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin yerine Türkçelerini kullanır.*”, 1.10 “*konuşmasında sebep-sonuç ilişkileri kurar.*”, 1.11 numaralı “*konuşmasında amaç-sonuç ilişkileri kurar.*”, 2.8 numaralı “*canlandırmalarda, sesini varlık ve kahramanları çağrıştıracak şekilde kullanır.*” 3.6 numaralı “*atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.*” ve 3.8 numaralı “*konuşma öncesinde konuyla ilgili açıklamalar yapar.*” kazanımlarına ve buna ek olarak, canlandırma yöntemine yer verilmediği için 2.8 numaralı kazanım olan “*canlandırmalarda, sesini varlık ve kahramanları çağrıştıracak şekilde kullanır.*” kazanımına yer verilmediği gözlenmiştir.

Bu sınıf düzeyinde aşağıdaki konuşma türlerine rastlanmamıştır:

Tablo 100: Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitabında Tespit Edilemeyen Konuşma Türleri

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri
Konferans Münazara Sempozyum Panel Forum Açık Oturum Söylev(Nutuk) Röportaj Mülakat(Görüşme) Seminer Kurultay/Kongre Demeç Hitabet	Kendini Tanıtma Tanışma-Tanıştırma Takdim Özür Dileme Telefonla Konuşma Ziyaret Konuşmaları Karşılama ve Uğurlama Yol Sorma, Yol Tarif Etme Anma ve Yıl Dönümü Konuşmaları Açılış Konuşmaları Sunuş Konuşmaları Sohbet Konuşmaları Fıkra Anlatmak Görevlilerle Yapılan Konuşmalar	Açıklayıcı Konuşma Eğlence Amaçlı Konuşma Öğretici ve Eğitici Konuşma Okuma Yoluyla Konuşma Ezberleyerek Konuşma: Planlı Konuşma Betimleyici Konuşma Sorgulayıcı Konuşma Etkileşimsel Konuşma Etkileşimsel Olmayan Konuşma Hafızada Tutma Tekniği

Tüm Sınıflara İlişkin Bulguların Yorumları

Tablo 101: Tüm Sınıflar Türkçe Ders Kitaplarında Kullanılan Bütün Konuşma Türlerinin Sıklığı

Hazırlıklı Konuşma 57	Hazırlıksız Konuşma 98	Diğer Konuşma Türleri 127
---------------------------------	----------------------------------	-------------------------------------

6-7-8. sınıfların genelinde Türkçe dersinin işlenişinde konuşma uygulamalarına toplam 282 defa yer verilmiştir. Bunlardan hazırlıklı konuşmalar 57, hazırlıksız konuşmalar 98, diğer konuşma türleri 127 defa uygulanmıştır.

Bu sınıflardaki bütün ders işleniş süreçlerine bakıldığında en çok kullanılan konuşma türleri diğer konuşma türleridir ve bu konuşma türleri 127 defa uygulanmıştır. Ardından hazırlıksız konuşma türleri 98, son olarak da hazırlıklı konuşmalar 57 defa uygulanmıştır.

Bu süreçlerde en sık karşılaşılan yöntem soru-cevap yöntemidir ve 71 defa uygulanmıştır. Ardından sunum yöntemi 42, güdümlü konuşma yöntemi ise 40 defa uygulanmıştır. Sonrasında katılımlı konuşma yöntemi 19 defa uygulanırken teşekkür etme 16, yaratıcı konuşma 13, canlandırma yöntemi ise 12 defa uygulanmıştır. Kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma, tartışma ve empati kurma yöntemleri dokuzar defa uygulanırken serbest konuşma yöntemi 8 defa uygulanmıştır. Bu işleniş süreçlerinin tümünde ikna etme ve eleştirel konuşma yöntemleri yedişer defa uygulanmıştır. Sonrasında bilgilendirici konuşmanın beş, takdim etme yönteminin de 2 uygulama ile karşımıza çıktığını görüyoruz. Röportaj, münazara, konferans, fıkra anlatma ve hafızada tutma tekniği birer defa kullanılan yöntemlerdir. Tüm sınıflarda kullanılan konuşma türlerine bakıldığında hem sayı olarak hem de çeşit olarak diğer konuşma türlerinin fazla olduğunu görüyoruz. Ancak diğer konuşma türlerini hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma türlerine dağıttığımızda hazırlıksız konuşmaların yoğun olarak kullanıldığı gözlenmiştir.

Tablo 102: 6-7-8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Tamamında İşlenişine Rastlanmayan Konuşma Türleri

Hazırlıklı Konuşma	Hazırlıksız Konuşma	Diğer Konuşma Türleri
-Sempozyum	-Kendini Tanıtma	-Açıklayıcı Konuşma
-Panel	-Tanışma-Tanıştırma	-Eğlence Amaçlı Konuşma
-Forum	-Özür Dileme	-Öğretici ve Eğitici Konuşma
-Açık Oturum	-Telefonla Konuşma	-Okuma Yoluyla Konuşma
-Söylev(Nutuk)	-Ziyaret Konuşmaları	-Ezberleyerek Konuşma
-Mülakat(Görüşme)	-Karşılama ve Uğurlama	-Planlı Konuşma
-Sohbet (Söyleşi)	-Yol Sorma, Yol Tarif Etme	-Betimleyici Konuşma
-Seminer	-Anma ve Yıl Dönümü - Konuşmaları	-Sorgulayıcı Konuşma
-Kurultay/Kongre	-Açılış Konuşmaları	-Etkileşimsel Konuşma:
-Demeç	-Sunuş Konuşmaları	-Etkileşimsel Olmayan Konuşma
-Hitabet	-Sohbet Konuşmaları	
*Akademik Hitabet	-Görevlilerle Yapılan Konuşmalar	
*Askeri Hitabet		
*Hukuki Hitabet		
*Dini Hitabet		
*Siyasi Hitabet:		

6-7-8. sınıflardaki Türkçe derslerinin işlenişinde hazırlıklı konuşmalardan 11, hazırlıksız konuşmalardan 12, diğer konuşma türlerinden 10 adet konuşma türüne hiç rastlanmamıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Betimsel nitelik taşıyan bu çalışmada ilköğretim 6-8. Sınıf Türkçe derslerinde kullanılan metinlerin işleniş sürecinde hangi konuşma türlerinden ne sıklıkla yararlandığı ve bu konuşma türlerinin neler olduğu incelenmiştir.

Bu araştırmada metinlerin işleniş süreçlerinin tamamı ele alınmamıştır. Sadece konuşma ile ilgili işleniş süreçleri gözlemlenmiştir. Bu işleniş süreçlerindeki konuşma türlerinin tam anlamıyla anlaşılmadığı ve kullanımında çok büyük eksikliklerin var olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim hazırlıksız konuşmalara üç sınıfta da hem sayı olarak hem çeşit olarak çok az yer verildiği gözlenmiştir. Ayrıca bu konuşma türleriyle ilgili kazanımlara değil, hem hazırlıklı hem de hazırlıksız konuşmalar olarak kullanılabilen “diğer konuşma türleri” ve hazırlıklı konuşma türlerine ait kazanımlara daha fazla yer verilmiştir. Ders kitaplarında hazırlıksız konuşmaların daha az yer edinmesi çocuğun günlük hayatta birtakım konuşma kazanımlarını edinmesini olumsuz etkileyebilmektedir. Hazırlıksız konuşmalar aslında bireyin doğal bir şekilde yaptığı konuşmalardır (Özbay, 2005). Bu bakımdan okulda doğal konuşma ortamlarının daha fazla olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir.

Araştırmamızın sonucunda tespit ettiğimiz konuşma türlerine yönelik etkinliklerin az olmasında birçok etken rol oynar. Türkçe dersi işlenişinde kalabalık sınıflarda etkinlikler pek de sağlıklı bir şekilde yapılmamaktadır. Yalar(2010), çalışmasında, “Sınıf mevcutlarının kalabalık olması, öğrencilere yeterli zamanın ayrılamaması, konu etkinliklerinin ayrıntılı olmasından ötürü de konuların zamanında yetiştirilememesi ve yaşanan süre problemi”nin Türkçe Programının uygulanmasındaki başlıca sorunlar olduğunu tespit etmiştir. Bunun dışında Göğüş (1978), konuşma etkinlikleri için ayrı bir ders saatinin ayrılmasının gerektiğini savunmaktadır. Bu konuda başka bir görüş de şudur: “Öğrenciler özgür okuma yoluyla beslenmedikleri, aile, çevre, okul ortamlarında güzel konuşma örnekleri duymadıkları ve üstelik okulda bol konuşturulma olanağına kavuşturulmadıkları için diğer dil becerilerinde olduğu gibi sözlü anlatım yönünden de geri kalırlar.” (Burdurlu ve Kantarcı, 1971).

6. sınıfta soru cevap yöntemine 41 defa yer verilmiştir. Bu yöntem sayı olarak en sık yer alan yöntem olarak görünmektedir. Ancak, soru cevap yönteminin sistemli bir uygulanaşıyla karşılaşılmasıdır; daha çok çeşitli sorulara cevap verilmesini işleyen basit, dersin işlenişine dair uygulamalardır. Bu tür uygulamaların konuşma becerisini yeterince geliştirmesi düşünülmemelidir. Bu yöntemde öğrencinin soru

oluşturma ve sorulara yerinde ve uygun cevaplar vermesini geliştirici etkinliklere yer verilmesi beklenirdi.

Sunum yöntemi günlük hayatta pek işlevsel bir yöntem olmamakla birlikte bu düzeydeki öğrencilerin etkili iletişim becerilerini güçlendirmede önem taşımaktadır. Bu tür uygulamalarda da bir sunumun çeşitli aşamalarının yeterli bir etkinlikle kazandırılmasına dikkat edilmesi gerekirdi.

7. Sınıfta kullanılan konuşma tür ve uygulamalarına bakıldığında yine soru cevap yönteminin en fazla kullanılan yöntem olduğu görülmektedir. Soru cevap etkinliği bu sınıfta 14 defa kullanılmıştır. Ancak soru cevap yöntemi 6. Sınıfta 41 defa kullanılmıştı (tablo33). Yalnızca soru cevap yöntemi değil genel olarak bütün konuşma tür ve uygulamalarının sayısının 6. Sınıfta bu denli düşmesi dikkate değer bir durumdur. Buradan 7. Sınıfta konuşma etkinliklerine, 6. Sınıfta olduğu kadar yer verilmediği sonucuna ulaşılabılır. Soru cevap yöntemi ve sunum yönteminin yanı sıra güdümlü konuşma da bu sınıftaki ders içi etkinliklerinde oldukça sık kullanılmıştır. Güdümlü konuşma yönteminin çok yer alması, öğretmen rehberliğinde öğrenci etkinliklerinin sık kullanılmasının sonucudur.

İncelenen ders kitaplarında öğrencinin günlük hayatının pek çok alanında kullanabileceği hal hatır sorma, telefonda konuşma, tanışma, ziyaret konuşmaları, tebrik etme gibi pek çok işlevsel konuşma türüne yer verilmediği görülmektedir. Bu durum, ana dili eğitiminin öğrenciyi hayata hazırlama işlevini ihmale yol açmaktadır.

Diğer konuşma türleri bazı durumlarda hazırlıklı, bazı durumlarda da hazırlıksız yapıldığı için her iki başlık altında ele alındığından ayrı bir başlık altında toplanmıştır. Bu bilgi doğrultusunda, diğer konuşma türlerinin ne kadarı hazırlıklı ne kadarı hazırlıksız olarak yapıldığı bilinmediğinden ağırlığı hazırlıklı ya da hazırlıksız konuşmalardan birine verememekteyiz.

Bulguları değerlendirdiğimizde, bireyin günlük yaşantısında kullanabileceği birçok konuşma türünün 6,7 ve 8. Sınıflardaki Türkçe dersi işleniş süreçlerinde çok fazla yer bulamadığı görülmektedir. Bu nedenle de incelenen ders kitaplarının konuşma becerisi geliştirmede yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Öneriler:

1. Bu süreçlerde öğrencinin sık sık karşılaşılabileceği durumlar göz önüne alınarak konuşma tür ve uygulamaları seçilmelidir. Özellikle *hazırlıksız konuşmalar* günlük hayatta çok işlevsel oldukları için sınıflarda *hazırlıksız konuşmalar* hem sayı olarak daha fazla kullanılmalı hem de tür olarak çeşitlendirilmelidir.
2. Son yıllarda hızla gelişen teknoloji çağının en vazgeçilmez ve en etkin alanı olan telefonla konuşma etkinliklerinin öğrenilmesi açısından *canlandırma yöntemi* telefonla konuşma yönteminin iç içe geçtiği konuşma etkinliklerine de derslerde yer verilmesi gerekmektedir.
3. Ders işleniş sürecinin eğlenceli geçmesi için sanat ve eğlence içerikli konuşma yöntemlerine de yer verilmesi gerekmektedir.
4. Konferans ve benzeri konuşma tür ve uygulamalarına daha üst sınıflarda yer verilmesi gerekmektedir.
5. Gerek yerel, gerekse ulusal düzeyde sohbet (söyleşi) etkinlikleri yapılmaktadır. Bu etkinliklere katılan ya da katılacak olan bireylerin bu etkinlik sırasında nasıl davranmaları gerektiğini ve bu süreçte neler yapmaları gerektiğini öğrenmeleri açısından *sohbet (söyleşi)* konuşma türlerinin Türkçe dersi programına dahil edilmesi gerekmektedir.
6. Sunum yaparken hangi konular hakkında nasıl konuşulması gerektiğini bilmek adına hitabet çeşitlerini de bilmek gerekir. Bu bakımdan hitabet yönteminin de eğitim öğretim süreçlerindeki Türkçe derslerine dahil edilmesi gerekmektedir.
7. Bir kuruma gittiğimizde o kurumdaki görevlilerle nasıl konuşmamız gerektiğini bilmemiz adına “*canlandırma*” ve “*görevlilerle yapılan konuşmalar*” konuşma türlerine yer vermek gerekir.
8. İnsanlar bazen açılış konuşmaları yapmak durumunda kalabilirler. Bu konuşmalar sırasında nasıl konuşmaları gerektiğini bilmeleri adına “*açılış konuşmaları*” nı da eğitim öğretim sürecine dahil etmek gerekir.
9. *Ziyaret konuşmaları* günlük hayatta çok işlevsel bir yöntem olduğu için ders işleniş süreçlerinde *canlandırma* yöntemiyle harmanlanarak etkinliklere dahil edilmelidir.

10. Bunların yanı sıra diğer konuşma türlerinden de işlevsel olan tür ve uygulamalarının da eğitim öğretim süreci içine dahil edilmesi gerekmektedir.
11. Özür dileme türünün hiç yer almayışı da ayrıca dikkat çekici bir durumdur. Özür dileme etkinliklerinin programa dahil edilmesi gerekmektedir.
12. Okullarda gerekirse ayrı bir ders saati konuşma becerisini geliştirmeye yönelik etkinliklere ayrılmalı. Bu derslerde de çocuk için doğal konuşma ortamları oluşturulmalıdır.
13. Karşılama ve uğurlama türüne yönelik etkinliklere hiç yer verilmediği gözlenmiştir. Bu konuşma türünün de uygulamalarda yer alması gerekir.
14. Sunuş konuşmaları da günlük hayatta karşılaşılabilecek bir durumdur. Bu konuşma türüne de etkinliklerde daha somut örnek ve uygulamalarıyla yer verilmelidir.

KAYNAKÇA

- BURDURLU, İ. Z. ve KANTARCI İ.(1971), *Ortaöğretimde Türkçe Öğretimi*, İzmir: Karınca Matbaacılık.
- ÇÖMLEKÇİ, N, (2001).*Bilimsel Araştırma Yöntemi ve İstatiksel Anlamlılık Sınamaları*. Eskişehir: Bilim Teknik Yayınevi.
- DEMİREL, Ö., (1999). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. İstanbul: MEB Yayınları.
- DEMİREL, Özcan. (2002).*Türkçe Öğretimi*.. Ankara: PegemA Yayıncılık
- DOĞAN, Y. (2009). *Konuşma Becerisinin Geliştirilmesine Yönelik Etkinlik Önerileri*. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi,7(1), 185-204
- GÖĞÜŞ, B.(1978).*Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*. Ankara: Gül Yayınları.
- KARASAR, N (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (18. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KURUDAYIOĞLU, M., (2003).*Konuşma Eğitimi ve Konuşma Becerisini Geliştirmeye Yönelik Etkinlikler*, TÜBAR-XIII
- KURUDAYIOĞLU, M. (2011).*Konuşma Eğitimi*, İstanbul: Kriter Yayıncılık.
- MEB. (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8.Sınıflar)*, Ankara: MEB Yayınları.
- ÖZBAY M.,(2005). *Ana Dili Eğitiminde Konuşma Becerisini Geliştirme Teknikleri*. Journal of Qafqaz University, Sayı 16.
- ÖZÇİMEN, A., (2008). *Etkili – Anlaşılır Konuşma Eğitimi İçin Gerekli Temel Faktörler*, Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, 26, s.155 -166. Konya
- RICHARDS, J. S. (2003). *Current trends in teaching listening and speaking*. The Language Teacher, July.
- SEVER, S. (2000). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- ŞAHİN, E. Y., VARIŞOĞLU, B. (2013). *Konuşma Türleri ve Konuşmada Nezaket Kuralları, Konuşma Eğitimi*, , Ankara: PegemA Yayıncılık,s.119-144
- TAŞER, S.,(2000). *Konuşma Eğitimi*,İstanbul: Papirüs Yayınevi,
- TEMİZYÜREK, F., ERDEM, İ., TEMİZKAN, M. (2011) *Konuşma Eğitimi Sözlü Anlatım*, Ankara: PegemA Yayıncılık

TDK. (2005).*Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Basımevi

UÇGUN,D., (2007). “*Konuşma Eğitimi Etkileyen Faktörler*”, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 22(1), s.59-67

ÜNALAN, Ş. (2007).*Sözlü Anlatım*, Ankara: Nobel Yayınevi.

YALAR, T., (2010). *İlköğretim 3.Sınıflarda Türkçe Dersi Öğretiminde Karşılaşılan Sorunların Öğretmen Görüşlerine Göre Belirlenmesi*, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 15, s.30-41

YAMAN, E. (2012).*Konuşma Sanatı*, Ankara: Akçağ Yayınları.

YÖRÜK, Y., (Tarihsiz). *Güzel Konuşma ve Yazma Kılavuzu*. Ankara: Eğitim Yayınları.

İNCELENEN KİTAPLAR

BIYIKLI, E., ÖZTAŞ, H. (2012).*İlköğretim Türkçe 6 Ders Kitabı*, Ankara: Doku Yayıncılık Ticaret Anonim Şirketi.

BIYIKLI, E., ÖZTAŞ, H. (2012). *İlköğretim Türkçe 6 Çalışma Kitabı*, Ankara: Doku Yayıncılık Ticaret Anonim Şirketi.

BIYIKLI, E., ÖZTAŞ, H. (2012).*İlköğretim Türkçe 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Ankara: Doku Yayıncılık Ticaret Anonim Şirketi.

ŞAHİN, D. (2013). *İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı*, Ankara: Ada Yayıncılık Dağıtım Pazarlama Sanayi Ticaret Limited Şirketi.

ŞAHİN, D. (2013).*İlköğretim Türkçe 8 Çalışma Kitabı*, Ankara: Ada Yayıncılık Dağıtım Pazarlama Sanayi Ticaret Limited Şirketi.

ŞAHİN, D. (2013).*İlköğretim Türkçe 8 Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Ankara: Ada Yayıncılık Dağıtım Pazarlama Sanayi Ticaret Limited Şirketi.

YANGIN, B., CELEPOĞLU, A., TÜRKYILMAZ, F. (2012).*İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı*, Ankara: Pasifik Yayın Dağıtım Pazarlama Sanayi Ticaret Limited. Şirketi.

YANGIN, B., CELEPOĞLU, A., TÜRKYILMAZ, F. (2012).*İlköğretim Türkçe 7 Çalışma Kitabı*, Ankara: Pasifik Yayın Dağıtım Pazarlama Sanayi Ticaret Limited Şirketi.

YANGIN, B., CELEPOĞLU, A., TÜRKYILMAZ, F. (2012).*İlköğretim Türkçe 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Ankara: Pasifik Yayıncılık Dağıtım Pazarlama Sanayi Ticaret Limited Şirketi.